הצופה

ב"ה, יום שישי, י"ז שבט תשמ"ח (5.2.1988) • שנה נ"א • גליון 14604 • המחיר: 1.35 ש"ח, כולל מע"מ

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל-המזרחי * מייסד ועורך ראשי, הרב מאיר בר-אילן ז"ל

היום

פרשת יתרו

	יום שישי	שבת
הפרק:	ירמיה ...	ירמיה ...
המשנה:	תרומות ז, א-ב	תרומות ז, ג-ד
הדף — בבלי:	סנהדרין צ	סנהדרין צא
ירושלמי:	בבא בתרא טו	בבא בתרא טז
ההלכה:	שו"ע תלו"ה, ב-ב	שו"ע תלו"ה, ג-א
רמב"ם:	מ"ע ה	מ"ע ה
הזריחה:	6.27	6.26
השקיעה:	5.20	5.21
סוף זמן ק"ש:	8.25	8.25

הדלקת הנר

	כ"ש	מוצ"ש
ירושלים	4.40	5.54
תל-אביב	4.58	5.56
חיפה	4.49	5.54
באר-שבע	4.56	5.55
אילת	5.00	5.59

הדולר יציב; הזהב נחלש

לונדון (רויטר—עתי"ם) — הדולר האמריקני התחזק בשוקי המטבע של אירופה אתמול בבוקר, אולם הזהב נחלש לאחר ירידה הדרגתית באה"ב ובשוקי אסיה. בשוק המטבע דיי? הנודדת ביציבות.

המטבע האמריקני, שהתעודד בהחלטה העברת ... הביקוש הגדול לאיגרות החוב האמריקניות במכירה המכרזית של 27 מיליארד דולר.

נקבע בלונדון ב־1.697 מרק ו־128.90 ין. היה זה השער הגבוה ביותר של הדולר כנגד המרק מזה 2 חדשי תשרים.

הזהב המשיך לרדת בעקבות גל מכירות כמקורות במצרת התיכון המוזה היריק וכן היצעים מכיוון הבורסות.

הזהב נסגר בזוזון בשעות הבוקר ב־437.62 דולר לאונקיה לעומת שער סגירה ביום הקודם של 443.75 דולר.

שני חיילים נהרגו בקרב עם מחבלים בצפון

המחבלים התכוונו לחטוף בני ערובה

בהתקלות בין צה"ל במחבלים, שניסו לחדור לשטח ישראל באצבע הגליל, נהרגו שני חיילי צה"ל וחייל נוסף נפצע. המחבלים נהרגו כתוצאה מכך אחר המקום.

נלכד מפני דובר צה"ל: סמוך לשעה 00:40, נתקל כוח של צה"ל, שנע על דרך הבטחון, באצבע הגליל, בחוליית מחבלים שניסו לחדור לשטח ישראל. בחילופי האש נהרג חייל צה"ל ושניים נפצעו. בשעות הצהרים נפטר אחד החיילים, שנפצע.

חיילי הכוח לכוד מחבל אחד ותחקוהו במרדף שבמהלכו נהרג מהם כל מסף. ברשות המחבלים התגלה נשקם האישי וכלי "לאו". כשהם של המחבלים היתה לבצע פיגוע מיקוח בישוב אזרחי.

כתב צנהים שלמה הדר במסר מפי אבי, מפקד הכוח: "החיילים שנתקלו במחבלים הם מאותה פלוגת צנחנים שהוצגה לפני שבועיים שלוש מחבלים ליד מגרה וגם עם שילמה מחיר יקר כשחייל נהרג. החיילים ביצעו את המשימה בצורה הטובה ביותר ומפקד הכוח, שהוא מפקד המחלקה, טיפל גם על המפקדים הקדושות החיילים שהתקלה הם חיילים צעירים בני 18 שזו להם טבילת אש ראשונה".

הכי"ם סיפר עוד כי המחבל שהול סרב להסגיר עצמו למרות אזהרות החיילים ואף השליך רימון לעבר אחד הגיעים. הרימון נפל לרגליו של נהג הג'יפ שלא איבד עשתונותיו וזרק את הרימון חזרה לעבר המחבל ובמקביל ירו ירו החיילים לעבר המחבל והרגו אותו.

איזור ההיתקלות הוא הררי וסבוך, מה שהקשה על הצנחנים לבצע את מלאכתם. איזור האירוע הוא בכצבות האזור וכל ישובי האזור נכנסו לכוננות. הצבאים הוצבו בשמירה. החיילי כישמר הגבול הובאו לישובים להגבר את השמירה ולחסום את כל הכניסות לאיזור.

למקום התקרית הגיעו הרמטכ"ל רב-אלוף דן שומרון, אלוף הפיקוד יוסי פלד וקציני צה"ל בכירים. בתשובה לשאלות העתונאים אמר הרמטכ"ל, כי למחבלים היתה כוונה ברורה להגיע לישוב באיזור ולקחת בני ערובה. הפעולה, הוסיף הרמטכ"ל, נכשלה כתוצאה מפעילות מהירה והחלטית של החיילים.

הרמטכ"ל שיבח את חיילי הכוח ואמר כי פעלו כמו בתקרית הקודמת לפני כשבועיים, שבה הוכלו, כזכור, שלושה מחבלים. הרמטכ"ל העריך כי יש קשר בין החוליה המורכבת מאנשי אש"פ ובין הנעשה בשטחים.

החללים: אבשלום בשארי ואליעזר שפר — צנחנים ובנים למשפחות צנחנים

חניכים של בתי־ספר דתיים וישיבת הסדר

שני חללי צה"ל שנהרגו בתקרית, הם סמל אליעזר שפר מהרצליה וטוראי אבשלום בשארי מכפר זיתים.

אבל כבד השתרר במושב כפר זיתים, עם היוודע דבר נפילתו של אבשלום בשארי, בן ה־19, בהיתקלות עם חוליה מחבלים. אבשלום הוא דור שלישי למתיישבים בכפר זיתים, ויש לו עוד ארבעה אחים, אחיו הבכור, בן ה־22, בחרה בכבש, אף הוא בצנחנים. שני אחיו הצעירים יותר לומדים בפנימיה הנוער הדתי, ואילו בחר ההכן לומד בבית־הספר בקיבוץ לביא.

הוריו הם דור שני למתיישבי כפר זיתים. האב עבר עד לפני זמן במפעל "פרי גליל", ואילו האב עובדה בגבעון במושב שזה אילה. האב עובד בבנייה, היתרצים במפעל וכיום הוא חבר בקבוצה הדתה.

אליעזר שפר, בן 19, מהרצליה, היה בוגר ישיבת ההסדר הכותל ולפני שנה התגייס ליחידת צנחנים. הוא יובא למנוחות היום בשעה 11.30 לפני הצהרים בחלקה הצבאית, בבית העלמין בהרצליה. ההלויה תצא בשעה 11.00 מבית הורי בהרצליה ברחוב סוקולוב 99 בהרצליה.

בשעה 10 בבוקר הגיעה קבוצת קצינים מיחידתו בצנחנים להודיע את בשורת האיוב, שבבוקר נפל בהיתקלות עם קבוצה מחבלים ליד גדר המערכת, עם הודיע דבר האסון הגיעו רבים מתנועת הנוער "בני־עקיבא" וכן חברים מישיבת הכותל ידידי המשפחה.

אליעזר שפר נולד בתל־אביב ועבר עם הוריו לפני 10 שנים להרצליה. הוא למד בבית־ספר דתי בר־אילן והחיל לפני 6 שנים בישיבת נחלים, מכאן עבר לישיבת ההסדר הכותל, והתגייס לפני שנה ליחידת צנחנים.

חבריו של אלי, שלמדו יחד אתו בישיבת נחלים, סיפרו עליו שהוא היה בעל כושר גבוה בלימודים וגם בצבא. היו עליו המצטיין בכל הקבוצות, בן היה טוב לב ומוכן לעזור לזולת. בהופעות כתצבא בא לידה בישיבה הכותל.

בביקורו בשבת האחרונה בהרצליה, הצביר בצעלה עם הוריו לשעבר ב"בני־עקיבא". כן סיפר בהתלהבות על הנציים הקשים באזור בו הוא שירת בגבול הצפון. הוא סיפר שהוא התנדב לשרת, יום כדי לראות את הנופים, ואף הביא תצילום כהלכה עם סרט הבטחה לפתוח בביקורו הבא.

הוריו משה ולאה שפר, אמרו שהיות פרוח שיבקסו, אביו משה השתתף לפני שנה בסדרות בעליהם, כיחידת צנחנים, והבן הלך בעקבותיו, התגייס ליחידת צנחנים. בת שירתו דתיים ולא דתיים, הבאים הגדים השני אחים, בן 16 הבני בן 10.

בוטלה הפלגת הראווה של "ספינת המגורשים"

בעלי האניה חזרו בהם מהסכמתם להחכיר האניה

אתונה (עתי"ם) — הספינה "סולפוזה פאסוזה", שאש"פ ביקש לשגר לישראל עם המגורשים, "לא תפליג" — כך אמתמל דובר של חברת הספנות המלכותית "אפרודאסה לוינוז", בעלת האניה למטרות הידיעות הפרסומיה.

100 עד 200 פלשתינים שגורשו מישראל ביקשו להפליג באונייה זו, בלווית כ־450 אישים ועתונאים בני רחבי העולם. הספינה אמורה היתה להפליג מפיראוס, הנמל הראשי של יוון ליד אתונה, ב־9 בפברואר, כדי להגיע תחילה ללימסול שבקפריסין ולאחר מכן להפליג לעבר חיפה. הדובר סירב למסור פרטים נוספים כלשהם על ביטול התוכנית, היוזמה של אש"ף עוררה פניה נגד מבשלת ישראל אל ממשלת יוון.

שר החוץ שמעון פרס הגביר בי־ום שלישי בפני קבינט החוץ קאתולוס פאפוליאס, כדי להתנגד לפעולה זו ההתנגדה על ידי ישראל כצירוף להמשך הפוליטיקה ופעולה הרשנית לפגוע בתהליך השלום.

דובר ממשלת יוון, אמר, כי לממשלת יוון "אין זכות להתערב לפגולה אוניה־סירות זו, אם ישנם כל תנאי הבטיחות".

ההתערבות של סוכנות הגייסות בישראל, הברית נגד, הביאה את בעלי האניה להחזר בהם מכוונתם לשמש כ"ספינת המגורשים", מה עד שגורמים רשמיים בישראל הביתו כי האניה לא מורשה להגב לשמוע הנוסעים של ישראל.

ראש נציגות אש"ף באתונה, פואד ביסאר, אמר לכתב רויטר כי לא שמע דבר על ביטול ההפלגה. ביסאר אמר קודם לכן, כי בקשת השגריר של שר החוץ שמעון פרס מיוון לבטל את המסע המתוכנן.

(סוף בעמ' 2)

ד"ר יהודה בן־מאיר:

פגיעה בשר רבין היא פגיעה חמורה בבטחון

יו"ר ועידת המפד"ל וראש יהודה הבטחונית שלה, ד"ר יהודה בן־מאיר, הופיע בתמיכה לחוק את ידי שר הבטחון, יצחק רבין, במבצע מדיניות ההגנה של בטחון ישראל והפעולה יד חזקה להגוצת ההתוות באזורי יהודה, שומרון וחבל עזה, במקום להשמם להתפרות — גם אם קשות — שאין מהן מנוס.

דבריו של שר הבטחון על בגל התושבים, מרגיש בן מאיר, אינם מקובלים עליו כלל ועיקר, אולם יש לדעת להבחין בין עיקר לבין טפל, ולא עת עתה להפנות קנון ביקורת.

נגד השר רבין שמצרף במעשה למחשבה נכונה ומבצע את מדיניות הממשלה להפלכת תוק וסדר בתרגה.

ההתקפות הקשות על רבין — מצד חוגי השמאל ומצד גורמים רבי השפעה ותצמה בתחייה — בהן לבדן יש כדי להזיק ולעודד גורמים עוינים, ולכן מן הדין התנגיון שחוזרי כובת ארץ־ישראל יתעצבו כאיש אחד מאחוריו ותמכו במדיניותו, ולא להיפך.

יש להצטער, אמר הוא על שהוגה קול תוקפני השר אלי כלי התקשורת, וזאת כאשר התבונה המדינית והציבורית היתה צריכה להביא לכך שדווקא הם יתעצבו כאחדי דוכן ה־מדיניות.

מפלה מוחצת לנשיא רייגן

הקונגרס לא אישר סיוע נוסף ל"קונטראס"

וושינגטון (רויטר—עתי"ם) — הקונגרס האמריקני, בו יש רוב למפלגה הדמוקרטית, דחה ביום רביעי ברוב קטן את הצעת הנשיא רייגן להעניק סיוע של 36 מיליון דולר למורדי ה"קונטראס" בניקאראגואה.

ההצעה נדחתה ברוב של 219 נגד 211 נחשבת למפלה מוחצת לנשיא הרפובליקני. הוא עשה ביכול הי' אתרוגים כמאמצים אדירים בנסיון לשכנע את הקונגרס כי יצביע בעד הצעתו, שבה הוא רואה אבן פינה למדיניות החוץ שלו.

ההצעה שנדחתה כללה גם סיוע צבאי של 3.6 מיליון דולר לוחמי הקונטראס הנאבקים נגד המשטר ה־סנדיניסטי בניקאראגואה מזה 6 שנים בתמיכה אמריקנית.

רייגן הזהיר לפני ההצבעה כי הוא רואה בסיוע לקונטראס צעד חיוני להפעלת לחץ על ממשלה ניקראגואה, כי תנקוט בדרך דמוקרטית יותר ותיענה בכנות לתוכנית השלום של מדינות מרכז אמריקה.

"מדיניות הקונגרס של הנשיא נדחתה", זו היתה תגובה ראשונה של הציר הדמוקרטי מקליפורניה בקונגרס טוני קואלו, הגיבבה גם על החלטת המפלגה הדמוקרטית. "עלינו על דרך חדשה לשלום ברחבי אמריקה ולהבנה סביב שלהן הדין השלום, לא בשדה הקרב".

הנשיא רייגן יצא בהודעה בה הביע את אכזבתו נוכח ההצבעה, ואילו בניקאראגואה קידם הדיה הרשמי את ההחלטה כנצחון גדול ־ צידה רב להליך השלום.

בוונדורס אמור בציגי הקונטראס כי המאבק ימשך מבלי להתחשב בהחלטת הקונגרס.

דובר תמיכה הלבן, מארלין פיצ־ווטר, הגיב באומרו: "אנו מאוכזבים על שבין הנבחרים לא הצביע בעד המשך הלחץ על הסנדיניסטים הדי כדי תהליך השלום. אנו ממשיך בהתייעצויות עם צירי הקונגרס המתומכים בנו ועם אחרים בכל הקשור להמשך ההתנגדות בניקראגואה ותהליך השלום שם".

שלושה פצועים קל מיידוי אבנים על אוטובוס "אגד" בי־ם

נמשכות הפרות הסדר; רבבות כלואים בעוצר

3 נוסעי אוטובוס, נפצעו פצ־ורה קל מבעירת הערב לאחר שלעבר אוטובוס של אגד שי־נסע בקו 25 בכביש עוקבת מ־צפון לירושלים נזרקו אבנים.

בפציעות האבנים בלבנות האוד טובים נפצעו שלושה נוסעים באורח קל וקיבלו טיפול רפואי על ידי צוות של אנשי מד"א.

עקם הוסר שוב אתמול בבוקר ב־יהודה ושומרון לכ־130 אלף תושבי שבה מחנים בעוצר.

בבלכה התחלה התפרצות בעת ש־אוסר הצוצר על בנת לאפשר לתו־שבים להצטייד במזון. לקראת הי־דוס הצוצר הוחלה במקום התפרעות של צעירים, שכללה יודו שני בקי־רוקי תבערה לעבר כיח מג"ב הבי־סית בכפר בבינגם. שוטרי מג"ב פיזרו את המתפרעים והעוצר הושב לבקעים.

בשכם הפסיק העוצר לשצתיים על מנת לאפשר לתושבים להצטייד במזון ובשעה זו נמשך העוצר ב־מקום.

בחלחול פוזרו כשנינים בגן מד־כיש הרי לדורר גומי, צ"י חיילי בה"ה. הדבר אירע לאחר התקהלות של עשרות כתושבי המקום שלהתה מידוי אבנים והבערת צמיגים.

בקרוונה צבאיים סגרו בכבתולך מזור התפרעות שהיתה בכפר הרדק ביום ד' נפצעו 3 בתושבי הכ־מקום, מביניהם ילד שאושפז בבית החולים הל"השומר. הכלקודות בסדר של המשר אדף לאחר שלפורות מהו־טבי הבקום חסמו את הכביש הר־ראשי והתנפלו על חיילי צה"ל. בגפר הכוח נחש כי סבנה נשקפת לחיילים והה שתי יריות לכיוון רגלי המפגינים ברוכה טוסה. הילד בכל הגראה נפצע כתוצא של אחד הכ־דורים.

בשטחה הצובך ביהודה ושומרון נמשכים בהרא"ה שדה הבהלולו הוא־רוח.

עוצר הוטל אתמול על הכפר סעיר ליד חברון, לאחר הפרות סדר של

(סוף בעמ' 2)

פרס תוקף את מפלגות השמאל

מאת שמואל שיף, כתב "הצופה"

במלוא כקום ראש הממשלה ד"ר זה החוץ, שמעון פרס יצא אתמול בביקורת חריפה על מפלגות השמאל וצל אלה במפלגתו המבי־דיים בפניהם עם אש"ף וההקמתה של מדינה פלשתינאית.

בדבור בפני תוהרה הבריתית של מפלגת העבודה אמר פרס כי לאש"ף אין כוח הכרעה ובה שער־כאת יתליש אינו כמחייב את ג'יבר־יל ומנהיגים פלשתינאים אחרים.

ולהלן אמר שר החוץ כי אכנם הרב ביהודה, שומרון ועזה רוצים באש"ף את בניהם אלם ביהדם כי אש"ף אינו מסוגל להביא את הפת־רון הם יפויקו בסוף את ההליכה עם זרתן. לכן צריך לבחור באופן רואלי בכחים אלה.

חוסיין ממשיך לדרוש ועידה בינלאומית

מאת סתיבו המיני בירושלים

פרוץ השליחים בקשר למתיש המדיני נמשך. אתמול יצא לרו־מא היועץ המדיני של שר החוץ יוסי בילין ששותף להצי־עם שם עם היועצים של הי־שיא מבראק כדי לשמוע מה אם המכן השיחות שניהל בושינ־גטון ובאירופה בקשר לי־סיום המדיני.

בינתיים, מתוך ידיעות נוספות שהגיעו על תשובתו של המלך חו־סיין לרומה האמריקאית מסתבר כי חוסיין חזר אל העבודה בדבר ה־צורך בועידה בינלאומית לכל פריט בנוגע לצעתה האמריקאית.

תחזית מזג האויר

תחזית מזג האויר להיום: מעונן חלקית עם עליה קלה בטמפרטורה.

השקיף לשבת: הצוה.

הטמפרטורות הצפויות היום: — ירושלים 6—12, רמת־הגולן 1—12, צפת 6—10, חיפה 12—17, טבריה 12—19, עבידה 10—16, עפולה 10—18, שומרון 9—14, תל־אביב 10—18, לוד 6—17, דימון 8—17, עזה 11—18, באר־שבע 4—17, אילת 12—22.

מלאה שנה לפטירתו של אישי ואבינו היקר

רבי יהודה ארליך ז"ל

נפקוד את מצבת קבורתו

ביום שלישי כ"א בשבט תשמ"ח (9.2.88)

בשעה 2.30 אחר־הצהרים,

בבית־העלמין נחלת־יצחק בתל־אביב.

המשפחה

ישיבת בני־עקיבא נחל־יצחק נחלים

מתאבלת מרה

על נפילתו בקרב בגבורה בגבול הלבנון

של בוגרנו היקר

אליעזר שפר הי"ד

תלמיד ישיבת ההסדר "הכותל" ירושלים

הלוויה תצא היום, יום שישי, י"ז בשבט, בשעה 11.00 לפני הצהרים, מביתו, רח' סוקולוב 99 א', בהרצליה.

ההנהלה, הר"מים והתלמידים

ב"ה

במלאת מאה שנה להסתלקותה של הרבנית הצדקנית המפורסמת

שהיתה מקודשת ...

הסבתא מנוחה רחל זי"ע

(אשת הרה"ק רבי יעקב (ש"ל) ...)

בתו של רבינו הקדוש, איש האלקים, ...

רבינו דובער נ"ע, אדמו"ר האמצעי מליובאוויטש

(כ"ד שבט תרמ"ח — כ"ד שבט תשמ"ח)

יתקיים אי"ה כנס התיחדות עם זכרה הטהור ...

— מקום מיוחד לנשים —

בכבוד ובברכה,

הועדה המארגנת

המודעה מתפרסמת באדיבותה של חברת מתתיהו ליפשיץ לבנין בע"מ

אזהרה חמורה!

סולקה ההשגחה מהמפעל למוצרי בשר

"שבח" בע"מ

ברחוב לבנדה 56 תל-אביב

לאחר שבסניף המפעל — "בשר קר" במלון רחוב רבי עקיבא 21

נתפסו טרפות

אין לנו כל אחריות על כשרות תוצרתם גם לא על המוצרים שמודפס עליהם "בהשגחת הרבנות הראשית לתל-אביב-יפו".

יזהר הציבור שלא יכשל בנבלות וטרפות

הרבנות הראשית לתל אביב יפו

בלינצ'ס הונגרי ביתי

כשר למהדרין — גלאט כשר, בהנהלה חרדית

מעדני דגים לסוגיהם, מגוון סלטים, פשטידות, מרקים מיוחדים, וכמובן בלינצ'ס

— הכל מעשי ידי שף בינלאומי

ומענה מעמילים בשבוע וקפיץ.

הזמר והמלחין החסידי יהודה וסרמן

בשתי הופעות לערב, ב־8.30 וב־10.30

רצוי להזמין מקומות מראש * חניה במקום

הצורפים 18 יפו העתיקה, טל: 814266, 03-294480

פתוח: 12.00-15.00, 19.00-24.00, יום ו' סגור, מוצאי־שבת פתוח

כפר הנוער הדתי — גבעת ושינגטון

בית הספר התיכון

נמשכת ההרשמה לשנת הלימודים לכיתות ט' י'

בית הספר מחנך ברוח הציונות הדתית לאומית

במגמות:

* ביולוגיה
* לימודי ארץ ישראל
* מגמה פדגוגית, חינוך גופני
* הנהלת חשבונות ממוחשבת

● ניתן לפנות בכל ימות השבוע פרט ליום שישי בין השעות 8.00—14.00.

שמיר — דן צבר

ארגון וביצוע כמעלי הידידות ...

הסתדרות הפועל המזרחי סניף ירושלים

רח' הנביאים 1 ...

לקראת ז' באדר, יום פטירתו של משה רבינו ע"ה, נקיים

סוף שבוע ארוך - 3 ימים בגליל

בבית הארחה קיבוץ "לביא" (4 כוכבים)

בתאריכים: ימים חמישי, שישי, שבת, ז'—ט' באדר תשמ"ח 25—27/2/88

נשלב ביקורים במקומות קדושים ואתרים היסטוריים במרחבי הגליל והגולן ועליה לאתר החרמון (אם האתר סגור — נבקר בחמת־גדר)

המחיר: 190 ש"ח למבוגר בחדר זוגי

המחיר כולל: אוטובוס מפואר צמוד. מורה דרך מוסמך (שמואל שמיר) אירוח על בסיס פנסיון מלא

פרטים והרשמה: ימים א'—ה' בין השעות 10.00—14.00, הסתדרות הפועל המזרחי — רח' הנביאים 1, אצל מר יהודה ליכטר.

מספר המקומות מוגבל — כל הקודם זוכה!

בית הכנסת הגדול בירושלים — בית הכנסת DE LA VICTOIRE בפריז

בית הכנסת הגדול בירושלים ובית הכנסת DE LA VICTOIRE בפריז יכריזו על אימוץ הדדי

בטקס ממלכתי בחסות בב' ראש ממשלת צרפת

הטקס יערך אי"ה במוצש"ק, פרשת יתרו, י"ח שבט (6.2.88) בשעה 9.00 בדיוק בעת ובעונה אחת בירושלים ובפריז.

הטקס מירושלים יועבר באמצעות לוין לפריז. בעוד הטקס בפריז ישודר בבית הכנסת הגדול בירושלים. שני הטקסים יועברו בשידור חי בטלוויזיה הממלכתית בצרפת ובאירופה.

בשני הטקסים ישתתפו נשיא הסנט הצרפתי, שרי ממשלת צרפת, הרבנים הראשיים לישראל, שרי ממשלת ישראל, הרבנים הראשיים לירושלים, הסגל הדיפלומטי ואישי ציבור.

בטקס יטלו חלק:

החזן נפתלי הרשטיק — החזן הראשי של בית הכנסת הגדול בירושלים.

האנסמבל הפילהרמוני לכלי נשיפה וכלי הקשה (חברי התזמורת הפילהרמונית הישראלית).

מקהלה מורחבת של בית הכנסת הגדול בירושלים בניצוחו של **אלי יפה**.

התזמורת הפילהרמונית של פריז. (בפריז)

הדלתות תנעלנה בשעה 20.45 — הציבור מוזמן

למכירה בבני ברק קוטג'ים מפוארים

7 חדרים + מרתף עליון כמו שלום ביתי האדרים

פרטים במקום 052-82728

נופש פסח באווירה מיוחדת

בישיבת הר עציון אלון שבות, גוש עציון

* פנסיון מלא
* שעורי תורה
* הרצאות
* ברכת שחיה מחוממת (נפרדת)
* טיולים
* תכניות מגוונות למבוגרים וילדים
* נוף מרהיב
* בשר חלק

כשר למהדרין מן המהדרין

שמירת שביעית כהלכתה

פרטים והזמנות בשעות 8.00—15.00 בטלפון 02-931466/8

החלה ההרשמה לשנה"ל תשמ"ט

* הנדסאות מחשבים
* ניהול עסקי ושיווק
* עיצוב גרפי
* טכנאות שיניים
* חינוך לגיל הרך
* תקשורת המונים ופרסום
* אמנות

מכללת אמונה

מכללת אמונה, דרך בית לחם 104, ת.ד. 10250, ירושלים 91102, טל: 02-711033, 02-715757

על המצפה

להתפטר, להפגין ולהתריע

להתפטר — זה המוצא היחיד שיש לשרת הבריאות עקב ההתמוטטות המוחלטת של שירותי הבריאות במדינה. זה אולי גם האמצעי האחרון כדי לזעזע את אמות הסיפים ולמקד את תשומת הלב של הארץ כולה לנעשה כיום בבתי החולים הממשלתיים.

שרת הבריאות, חרף רצונה הטוב ומאמציה הבלתי נלאים לא הצליחה למנוע את המשבר הקשה, גם לא עלה בידיה להשפיע על הממשלה להקדיש את תשומת הלב הראויה לבעייה אנושית ומוסרית ממדרגה ראשונה. הם התעלמו ממנה ולא שעו לאזהרותיה ולדרישותיה.

אולם, בהתפטרות לבדה לא די. בצד התפטרותה מהממשלה על הגב' שושנה ארבלי אלמוזלינו כחברת כנסת ליזום הצעת אי־אימון בממשלה ולהצביע במופגן נגדה.

יתכן שצעד הפגנתי כזה, אפילו אם אין סיכוי כי יפיל את הממשלה יהיה בו כדי להדגיש את חומרת המצב, את הפקרת החולים וחסרי הישע במר גורלם באין להם גואל ומושיע.

מדובר בפיקוח נפש ממש. בחיי אדם. אך למרבה הצער הממשלה אינה מתפנה כדי לקיים דיון רציני במצב; שר האוצר נוהג מעשה „בעל בית" וכמי שאוחז ביד את קופת המדינה אינו מוכן להטות אוזן לאנקת החולים.

מה שקורה כיום במדינה, עם הפקרת החולים מערער את אושיות הצדק והמוסר שהעם היהודי לא רק מצווה לשמור עליהם, אלא גם מתייחד בהם מדור דור.

הגיע הזמן כי נרים כשופר את קולנו, שהרי לא כסדום היינו ולעמורה דמינו.

על שרת הבריאות להתפטר; על הציבור להפגין ולהתריע למען הצלתם של החולים מידיהם של השובתים שהפכו את חסרי הישע כבני ערובה במאבקם לתיקון עיוותי שכר. אך אין עיוות גדול יותר מהפקרת חולים.

„יוונים נקבצו עלי..."

„יוונים נקבצו עלי..." בשירות אש"ף. הם מצטרפים בריש גלי לארגוני הטירור ונותנים יד למסע הטירור באוניית אשר יוונית.

החלטתה של ממשלת יוון שלא למנוע את הפלגת האוניה היוונית תחת דגלו של אש"ף מהווה פגיעה חמורה ביותר ביחסי עמים ומדינות ויש בה משום הצטרפות פעילה למעשה טרוריסטי־פיראטי.

יוון שלפני זמן קצר בלבד שלחה את שר החוץ שלה לישראל כביכול מביע את רצון ממשלתו להדק את היחסים עם מדינת ישראל התעלמה מפנייתו של שר החוץ הישראלי למנוע את הפלגת האניה היוונית בשירות אש"ף.

האם סבורה יוון שזו הדרך להידוק קשרים בין עמים ומדינות? האם זאת התגובה המתחייבת לטרור המשתולל בעולם?

המעשה שנעשה על־ידי ממשלת יוון יש בו משום הטלת צל כבד על הממשלה שדובריה אינם פוסקים מלדבר בשם המוסר והצדק האנושי. זהו רשע במלוא התגלמותו.

ושותפים למעשה הרשע הזה „אמנים, יוצרים ישראליים ואנשי השמאל" שהכריזו על נכונותם להצטרף למסע הטרוריסטי וגם לערוך „קבלת פנים" לאנשי אש"ף המבקשים להגיע אל חופי ישראל.

בינתיים לא ברור, אם האניה תפליג אחרי שבפליה הודיעו אתמול, כי לא יתנו יד למסע התעתועים. בכל זאת אין לעבור לסדר היום על הצטרפותם של „אמנים ויוצרים ישראליים ואנשי שמאל" לכנופית התעמולה של אש"ף.

מול היוונים שנקבצו יחדיו, בלבוש של אנשי אש"ף, אנשי מוסר מצוות ומתנכרים לעם ישראל היושבים בתוכנו יש לקום ולחשוף את פרצופם האמיתי ולהזהירם בצורה חד־משמעית כי ישאו במלוא האחריות לתוצאות, תהיינה אשר תהיינה, אם אוניית הטרור תנסה להיכנס למים הטריטוריאליים של מדינת ישראל.

שלא ייכשלו בלשונם

יש להבין לרוחם של המתנחלים הדורשים ממערכת הביטחון לנקוט צעדים ממשיים כדי להבטיח את שלומם ובטחונם בדרכים. דרישתם זו אינה בחזקת נטל על הצבא, כי זוהי חובתו להגן על שלום האזרחים במדינת ישראל, בין אם הם נעים בכבישים, בתוך „הקו הירוק" ובין אם נוסעים מעברו השני של הקו. ממילא אין לבוא בטענות אליהם, ודאי שאין מקום להציגם כמי שמכבידים על מערכת הביטחון.

המתנחלים תורמים תרומה חשובה לבטחון ישראל, לא רק ביש"ע אלא גם בשאר חלקי הארץ. ראויים הם להכרה ולהוקרה על המעשה החלוצי המתמקד ביישוב ארץ־ישראל המשולב דאגה אמיתית לבטחון ישראל.

היתה זאת שגיאה חמורה מצד המתנחלים כאשר ברגע של כעס ודאגה הצהירו, כי יטלו את החוק לידיהם כדי להגן על בתיהם וילדיהם. היתה זאת ודאי „פליטת פה" בלבד, כשם שמותר להניח ששר הביטחון באומרו כי המתנחלים הם נטל על הביטחון, אף הוא לא התכוון לכך.

„פליטת הפה" של המתנחלים הפכה כבר עתה ממסע הסתה בכלי התקשורת שאף לא נמנעו מלהסתמך על „מקורות ערביים" בדיווחיהם על מסע פרעות שערכו כביכול המתנחלים במחנות הפליטים, דבר שלא היה ולא נברא והוכחש בתוקף על־ידי דובר צה"ל.

היינו איפוא מייעצים לציבור המתנחלים בכלל ולראשי גוש אמונים בפרט, להימנע מהצהרות פזיזות שהרי כל אחת מהן עלולה לפגוע ביישוב ארץ־ישראל ולהכפיש את שמם של נאמני ארץ־ישראל.

יואילו נא לצה"ל לשמור על הביטחון והם ימשיכו בבניין הארץ וביישובה.

הכנסת: חשבון נפש

הכנסת חגגה השבוע את יום הולדתה הארבעים, חסר אחד. ביום זה סיכמו את דברי ימיו הקצרים של הפרלמנט הישראלי על האורות והצללים שבו. גם אם נמתחה ביקורת על דרך תיפקודם של נבחרי העם אין להתעלם מההישגים שהכנסת רשמה בתקופת כהונתה. היא תרמה תרומה נכבדה לביצור שלטון החוק במדינה, הוסיפה נדבך חשוב לחקיקה ישראלית מקורית, תוך שילוב בין המשפט העברי המקורי לבין כללי משפט המקובלים בעולם. היו לה לא מעט ימים גדולים של התרוממות רוח. אך לא נעדרו בה גם ימים של שפל רוח שהיה בהם משום הטלת כתם על הבית הרם — הוא הכנסת.

בצד ה„יש" יש בהחלט מקום להצביע גם על החסר כדי לתקן את הטעון תיקון ובעיקר לשמור על ייחודה של הכנסת — ככנסת ישראל.

בתקופה האחרונה היינו עדים לויכוחים, להצעות לסדר היום ויוזמות חקיקה שבלטה בהם מגמת ההתנכרות וההתנתקות ממורשת ישראל. חלק מהנואמים גם לא הקפידו על נקיות הלשון, כך שלעיתים הפך בית הנבחרים הישראלי ל„בית שפתותיים" כהגדרתו המפורסמת של ש"י עגנון.

בשנים האחרונות נתגלו פגמים גם בכל הקשור בשמירה על האתיקה הפרלמנטרית. לא אחת נתברר שחברי כנסת מנצלים את מעמדם הרם לצרכים שאינם עומדים בקריטריונים פרלמנטריים. מסתבר, שלא די בכללים שנקבעו עד כה בתחום האתיקה של חברי־הכנסת. יותר ממה שנעשה בתחום זה עדיין חסר כדי לעמוד בקריטריון של „והייתם נקיים בעיני אלוקים ואדם".

הכנסת הנכנסת עתה לשנת הבינה שלה — היא שנת הארבעים — מן הראוי שתוסיף „משמרת למשמרת" כדי לשמור על כבוד הבית ובל יימצא רבב על בגדיהם של נבחרי העם. יהיה זה לכבודה וגם לכבודם של הנבחרים כשליחי העם.

בימי החג של הכנסת ראוי להזכיר לחברי הכנסת גם את מגילת העצמאות שבה כתוב לאמר שבארץ־ישראל קמה מדינת היהודים וכי חשוב שדבר זה ימצא את ביטויו הנכון בסדר עבודתה של הכנסת, בדיוניה ובהחלטותיה.

הרופאים בבתי החולים הממשלתיים ממתנים את המאבק שלהם

מרפאות החוץ יפתחו מחדש ביום א'

מאת חיים פיקרש, כתב „הצופה"

הרופאים בבתי החולים הממשלתיים החליטו אמש לשוב ולרכך את עמדתם, כדי להחיש את המגעים בינם לבין המעסיקים והאוצר. בעקבות כך הוחלט כי בתחילת השבוע יפתחו כל מרפאות החוץ בכל 30 בתי החולים הממשלתיים, אך יסגרו לעומת זאת, הרי הרעתה בבתי החולים הממשלתיים בחיפה, איכילוב בתל־אביב ושערי צדק בירושלים.

היום יתכנסו לבקר את מרפאות החוץ של בתי החולים הגריאטריים בשער מנשה, בכפר שאול, בגם צור זה, בבית חולים בחיפה ובבית החולים הגריאטרי בנתניה.

המגעים בעבודתם של רופאי המדינה באה לאחר שנוצר קשר לא רשמי בין הצדדים והובעה הנכונות להחיש את המגעים בעקבות הפגישה שקיימו אתמול שר האוצר משה נסים ומזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר. שר האוצר קבע כי אין לזוז את המתיחות למשבר בלשכת הבריאות, כדי שלא לפגוע ביציבות המשק, הוא תקף את שרת הבריאות, הגב' שושנה ארבלי־אלמוזלינו, על התערבותה לקידום שכרם של העובדים. לדבריו התערבות זו של שרת הבריאות תרמה לא מעט להידרדרות החמורה של מערכת העסוקה בארץ.

אתמול נמשכו העיצומים של עובדי המינהל והמשק ובמהלך היום הופנו קריאות לקרובי המאושפזים להוציא את קרוביהם ולטפל בהם, ביתם פרטי, בבית.

במה המאבק של עובדי המינהל והמשק הממשיך אתמול לדון בדרכים להחרפת המאבק, אם המעסיקים לא יבואו לקראת העובדים, תוך חידוש השביתה בתחילת השבוע. כמה המאבק של עובדי המינהל והמשק מבוקש בבית החולים תל השומר, והעובדים מקיימים קשר מתמיד עם משרד הבריאות וההסתדרות.

השר ניסים תוקף את התערבות שרת הבריאות

מאת סופרנו המדיני בירושלים

שר האוצר משה ניסים קרא אתמול לשרת הבריאות גברת שושנה ארבלי־אלמוזלינו שלא להתערב בענין השכר במערכת הבריאות. עליה להשאיר את נושא השכר לאוצר ולהסתדרות ויש סיכוי שבדרך זו הוא יסתדר. את דבריו אמר שר האוצר לאחר פגישה עם מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר. ניסים אמר כי ניסיון לפתרונות מהירים רק יפגע במערכת. ההסכם שהושג עם רופאי קופת־חולים הוא הסכם שכר לכל דבר וגם ההסתדרות מודעת לכך שיש לתקנו.

את שביתת עובדי המשק והמינהל הגדיר כמיותרת: מה שאפשר לתת יתנו בלי שביתה ועיצומים ומה שלא ניתן לתת לא יתנו גם תחת לחץ שביתה ועיצומים.

לשרת הבריאות אמר כי התערבותה רק מפריעה, על פי סיכום של שר האוצר ומזכ"ל ההסתדרות הזמן ועדת המעקב בדרישות השכר הללו תהיה נתבקשה להציע לסיכומים בהקדם.

שרת הבריאות: שר האוצר רוצה לנהל את כל המדינה?

„אני מופקדת על מערכת הבריאות והוכחתי להתערב ולדאוג שהעובדים יקבלו שכר נאות שהמערכת תתפקד. אינני יכולה לשבת בשקט, כי יש לי לב של בן אדם ולא לב של אבן. אינני מבינה את הכרזותיו של שר האוצר, הקורא לא להתערב בעניינים אלה, אלא אם הוא רוצה לנהל את כל המדינה", כך הגיבה שרת הבריאות, שושנה ארבלי־אלמוזלינו, להכרזות שר האוצר.

כמחצית מהמאושפזים כבר נשלחו לבתיהם בשלושת הימים האחרונים ואם לא יחול שינוי, יצטרכו לסגור מחלקות שלמות.

הפועהמ"ז קורא לשובתים לא להחריף השביתה

כנס אגודים מקצועיים בהשתתפות מזכ"ל הפועהמ"ז, אליעזר אבטבי, וראש אגף לאיגוד מקצועי, שלום מלכה, נדונה זכות השביתה במגזרים חיוניים.

הדוברים, אבטבי ומלכה, הביעו את הזדעזעותם נוכח המצב השורר במערכת הבריאות בבתי חולים הממשלתיים, במיוחד השביתות והעיצומים האחרונים. הפועהמ"ז קורא לאוצר ולהסתדרות להיכנס למשא ומתן בהקדם במגמה לסיים את השביתה ולמנוע סבל לקשישים ולחולים. כמו כן הופנתה קריאה לעובדי מנהל ומשק, לא להחריף את השביתה על אנשים חסרי אונים. שביתה זו נוגדת כל כללי אתיקה מקצועית בשירות חיוני חשוב זה.

הפועהמ"ז תומך ותובע שבשירותים חיוניים, תושלל ברורות חובה. לא יתכן שבמדינה נאורה יתרחשו דברים כה קשים, ולהיות אדיש לכך. זכות השביתה קיימת לעובדים, אבל בשירות חיוני וחיוני מאין זה יש לקיים בירידות חובה.

הפועהמ"ז פונה לאוצר לא לנקוט בסנקציות נגד קופ"ח ע"י סתימת צינורות אשראי ועיכוב כספי עם מקביל עקב הסדרי השכר עם הרופאים. הסדרים אלה הם שמנעו שביתה, בבתי חולים של קופ"ח. קופת החולים בביצוע בסכנות גדולה, בעיקר בתחום מכירת נכסים.

ראש הממשלה ברצועת עזה: ישראל מחפשת מקורות כספיים לשיקום הפליטים

מאת סופרנו הצבאי בירושלים

אנו רוצים להיות בשכנות טובה ובשלום עם היהודים, אבל אנו זקוקים לעזרה כדי לשקם את עצמנו מפליטים לתושבים — אמר אתמול לראש הממשלה, יצחק שמיר, יו"ר ועד הנשמי מחנה הפליטים נצריאת בעזה, כאשר שמיר סייר ברצועת עזה וביקר בכמה מחנות פליטים ובמִמשל הצבאי.

האיש, שהוזה רדואני, דיבר עברית עם מר שמיר שהשיב לו כי ממשלת ישראל מחפשת מקורות כספיים לשקם את הפליטים אבל מדינות ערב מתנגדות לשיקומם. לנו אין קשר עם מדינות ערב והן לא יודעות מה שנעשה כאן — השיב לו יו"ר ועד מחנה הפליטים.

שמיר נפגש בעזה וברצועה עם מפקדי צה"ל והתעניין אצלם על תהליך שמירת הסדר ועל המוראל של צה"ל במלאותו משימה זו. המפקדים אמרו לו כי צה"ל איננו עייף מפעילות במשימת שמירת הסדר ומצב הרוח בין המפקדים והחיילים הוא בהחלט יציב.

בפגישה עם עתונאים בתחנת המשטרה ברצועת עזה אמר שמיר כי התרשמותו מהמצב בעזה היא מעודדת. אילו יכולתי להעביר הרגשה זו לכמה גורמים מובילים בישראל, אמר, היה זה מעודד. מצב זה מוכיח שאפשר לפעול בדרך המדינית ללא לחץ כבהתון — הוסיף.

הרב דרוקמן דוחה בשאט נפש הצעה להטיל עוצר על ישובים יהודיים

ח"כ הרב חיים דרוקמן דוחה בשאט נפש את הדרישה של ח"כ אמירה פרטוי להטיל עוצר על ישובים יהודיים.

דיבורים אלה רק מעודדים את הפורעים להגביר את הפיגועים ביהודים. זהו מוסר מעוות להשוות מותקפים לפורעים. אנו לא נגיש את הלחי השניה ולא נשלים עם מציאות שחיי היהודים יהיו בסכנה בכבישי ישראל.

שלושה פצועים

(סוף מעמוד ראשון)

היו במקום. רכב ישראלי שעבר במקום נרגם באבנים. כתוצאה מכך נופצה אחת משמשותיו, אחד מנוסעי הרכב נפצע קל מהאבן.

בתגובה פתחו נוסעי הרכב באש לעבר מיידי האבנים ופצעו אחד מהם ברגלו. עם פציעתו של התושב המקומי החלו הרוחות בכפר לסעור. כוח צה"ל שהגיע למקום פיזר את המפגינים תוך שימוש בגז בדמ"ע ירה כדורי גומי והטיל עוצר על הכפר.

במהלך ההתפרעויות שהיתה בעת הסרת העוצר בבלאטה לצורך ציוד במזון נפצע קל תושב המחנה ברגלו ושלושה אחרים נפצעו מכדורי גומי.

במהלך התפרעויות שהיו בצומת חלחול שעל אם־הדרך לחברון עצרו כוחות הבטחון 5 מתושבי המקום בגין ידוי אבנים.

תושב סול כרם שנהרג ביום ד' בעת שניסה לתקוף קצין, הובא לקבורה בכפר בלעה, מקום מגוריו.

מקורות צבאיים מסרו, כי ההרוג, ברהאים עבדל רחים סעיד (26) היה כלוא בעבר בכלא לפרעה לאחר שהודה בשנת 1985 נויים לפאתה בסוריה, עבר אימונים וקיבל משימות בעבר הוזה מאנסרה בזריקת שני בקבוקי תבערה. ביולי 1986 שוחרר מהכלא ומיד עם שחרורו הצטרף לחוליית העממית. היה פעיל באוניברסיטת נאג'ח.

הפרות סדר של תלמידים ברצועה

שקט מתוח שרר ברצועת עזה, לבד מהפרות סדר קלות וקצרות של תלמידי תיכון בעיקר, שפוזרו בכל פעם במהירות על ידי חיילי צה"ל.

חיי המסחר עדיין משובתים במרכז בית המקומות ויציאת עובדים לישראל מגיעה לכדי כשני שלישים מהמועסקים בישראל. גורמים פלשתינים מנסים להחזיק ערנות לאור מגי גבות בכלל האפשר ומפיצים שמועות, על אירועים שלא היו ושלא נבראו. כדי לשמור על המתח באזור.

בעזה נמשכה שביתת מסחר מלאה וכך גם בחאן יונס. ברפיח שביתה המסחר חלקית. יחד עם זה מסר מקור צבאי בכיר שבתוך בתי הכלא כה נמשכת העבודה, מאחורי דיבוגפה כלפי הרחוב.

המשטרה נערכת לקראת התפילה במסגדים

כ־600 שוטרים ואנשי משמר הגבול יאבטחו ביום ו' את אזור הר הבית בעיר העתיקה בירושלים בעת תפילת המוסלמים במסגדים „אל אקצה" ו„כפת הסלע".

המשטרה תפעל במתכונת שהיתה נהוגה בשלושת השבתות האחרונים.

בתצפית מהחומה הצופה אל שטח הר הבית יפקחו על האירועים, מפקד משטרת המחוז הדרומי ניצב רחמים קומפירט ומפקד משטרת ירושלים הנ"צ יוסף יהודאי.

בוטלה הפלגת הראווה

(סוף מעמוד ראשון)

הצביע על כך שהמבצע התחיל לפגוע בישראל.

מקורות בממונים ישראלים אמרו לפני ההודעה על הביטול, כי הם מטופקים אם חיל הים הישראלי יאפשר לספינה להתקרב למים הטריטוריאליים של ישראל, אך הוסיפו כי הנוכחות של עתונאים ואנשי כמורה באניה, מהווה בעייה רצינית לישראל.

התארגנו למיבצע

שימנע הגעת „ספינת המחבלים" קבוצת אנשים מנפגעי הטירור הערבי כולל הורים שכולים, אלמנות ויתומים מתארגנת בימים אלה לערוך מיבצע בלבים, כדי למנוע את שיוטה של „ספינת המחבלים" אל חופי ישראל — מסרו אתמול עו"ד עזריאל ברק, שהוא יו"ר עמותה לנפגעי פעולות איבה, ומאיר איבדור, האחראי על הצד הטכני של המיבצע.

הדוברים סיפרו, כי את התארגנות המעשית לפעולה החלה רק ביום ד', לאחר שממשלת יוון הודיעה כי תתיר לספינה, עליה יעלו מחבלים שגורשו מישראל וחברי אש"ף, לצאת מתחומי יוון. לדבריהם, פנו אליהם בשבועיים האחרונים עשרות אנשים, שביקשו לדעת מה ניתן לעשות כדי לעצור את „ספינת המחבלים" וכיצד יוכלו לעזור בכך.

תכניתם של חברי הקבוצה היא לצאת ללב ים על גבי יאכטות, בתחום המים הטריטוריאליים של ישראל, להתקרב לספינת המחבלים ולשיט מתוח לתרומה כדי לעצור אותה.

„אנחנו יודעים שהיאכטה שלנו יכולה להיטבע או אף להתנפץ לשברים — הטעימו — אך אם כך יקרה, יראה זאת העולם כולו. אנו לא ניתן להם לעבור אפילו אם דמנו יישפך" — אמרו יוזמי המיבצע, אך הדגישו כי מצדם לא יתקמו בשום מעשה אלים.

עד כה הצליחו פעילי הקבוצה להשיג הסכמתם של שני בעלי יאכטות להשיטם ללב ים, ועתה הם מחפשים בעלי יאכטות נוספות שיצטרפו לפעולה זו ולתורמים שימממנו את המיבצע.

האניה אמורה להשיט 250 פלשתינים מחוץ לישראל, תפליג, כמתוכנן, ב־10 בפברואר מנמל פיראוס — על כך מסר נציג אש"ף בפריס, איברהים סוס. סוס „הכחיש בצורה רשמית ביותר" את הידיעות שעל פיהן בוטלה הפלגת האניה.

נפטר רבה של יפו הרב משה זאב פרידמן

אתמול לפנות בוקר נפטר בבית החולים איכילוב הרב משה זאב פרידמן זצ"ל שהיה במשך כארבעים שנה רבה של יפו וחבר הרבנות הראשית ומנהל מחלקת הכשרות בתל־אביב.

הרב פרידמן היה מראשוני המתיישבים ביפו המשוחררת לפני כ־40 שנה וכל השנים קידם את יפו מבחינה רוחנית, בהיותו ראשון לכל דבר מצוה ומעשה טוב.

היה תלמיד חכם גדול ובעל דבקות, ענוה ומידות טובות. חיבר ספר שאלות ותשובות, „קרבן משה" ולפני שנה קיבל פרס לספרות תורנית על שם הגר"ים טולידאנו זצ"ל מטעם המועצה הדתית לתל־אביב יפו.

ללוויה רבת משתתפים יצאה מבית הכנסת „מורית" ביפו וספדו לנפטר הגדול: הרב הראשי לתל־אביב יפו הרב יהודה הלוי, הרב יהודה סגל, הרב דרעי מיפו, ראש המועצה הדתית תל־אביב יפו רבי פנחס שינמן, מ"מ ראש המועצה רבי שלמה בוקאי והאדמו"ר מדאש.

הלוויה עברה לירושלים לפני השבת ומשם להר הזיתים שם נטמן ליד קברי האדמו"רים. השאיר אשה ושתי בנות נשואות לבניהם של אדמו"רים בישראל.

בס"ד

לשכת הרבנות — מחלקת הכשרות — חולון

הבהרה

מפעל „בשר ק.ר." בחולון רח' ר' עקיבא 27 (שלוחת בקה"ר שבה ברח' לבנדה בת"א)
לא עמד ולא עומד תחת פיקוחנו והשגחתנו.
תעודות הכשרות בזיופו, מעשה תרמית ואונאה
ותחתי למספר משטרת חולון לחקירה תלויה
שבעבו לקריאתי, לטפל בביעור הנגע.

יזהר הציבור וימנע ממאכלות אסורות.

הרב נתן נטע לנדמן
מנהל מחלקת הכשרות

הרבנות הראשית לישראל

מחלקת הכשרות הארצית

הודעה ואזהרה

מוצרי בשר ועופות המשווקים במגשיות תחת השמות:

1) „שבח" — תעשיות מוצרי בשר בע"מ, ת"א.

2) „בשר ק.ר." בע"מ, רח' לבנדה חולון

אסורים באכילה

מאחר שבמפעלם נתפסו טריפות

לגבי הכלים יש לשאול שאלות חכם

הרבנות הראשית לישראל

ב"ה, י"ד שבט תשמ"ח
2 בפברואר 1988

לארגון דתי־ארצי

דרושה

מנהלת לשכת מנכ"ל

• כישורים: 12 שנות השכלה
5 שנים נסיון עבודה משרדית
נכונות לעבודה שעות נוספות
ידיעת כפות — יתרון

תנאים: כמקובל בשירות הציבורי

בהצעות הכוללות קורות חיים ומסמכים נא לפנות בהקדם לת"ד 6810 ירושלים

חוק ההסמכה המוצע

בקצה העט
מאת צב

אין צורך להיות תומך נלהב בחוק ההסמכה שהציע השר זבולון המר, אחרי פסק הדין של שופטת השלום הגב' פרוקצ'יה, שפסלה חוק עזר של עיריית ירושלים לאי פתיחת בתי קולנוע בשבת — כדי לראות את ההצעה כרע במיעוטו ומה גם שהטיעון של המציע המכובד כי זה חוק — אם יתקבל — בא רק לשמור על הסטטוס קוו, אינו מדוייק מפני שלפי ניסוחו, ומהותו, הוא חוק מאד מלמלא תפקיד זה. אבל, כאמור, זה שניתן להשיג עכשיו ההתעלמות מהמצב הנסיבות על ידי ש"ס ואגודה, לא הסייג להשיג יותר מזה.

מיותר להזכיר כי גם חוק צנוע ומינימאלי זה הוא כצנינים בעיני החילונים ובעיני כותב מאמר המערכת בעתון זה, בעתון „הארץ".

כותב המאמר, המצטט את פסק הדין של השופטת פרוקצ'יה („אין לאפשר לגוף אשר לו סמכות של חקיקת משנה בעלת אופי מקומי, להסדיר בעיות דתיות. על הכנסת ולא על העיריות להסדיר ענייני דת") טוען, שאין להטיל סייגים את חירותו של הפרט „לפעול בהתאם למצפונו ודעותיו" שאפילו הכנסת „המחוקק הראשי" מנוע מלהטיל סייגים אלה.

הוי אומר, שלא בית המחוקק העליון בכבודו ובעצמו אלא שופטת שלום, מתיימרת להכתיב לכנסת וללמדה את סמכויותיה. או מילא, נני. לכנסת להיאבק עם הגב' פרוקצ'יה על סמכויותיה, אבל ברחוב ונשאל היכן יש בחוק המוצע משום הטלת סייג על חירות הפרט „לפעול למצפונו ודעותיו"? ועוד: האם אמנם, חושבי כי פרט לפעול על פי מצפונו הפרטי וכל אחד כהם ילך על פי שרירות לבו? ומה הדין אם יש התנגשות בין „מצפונו ודעותיו" של פרט אחד לבין מצפונו ודעותיו של פרט אחר? האם לא משום כך קיימות נורמות בחברה תרבותית המסדירים גם את חיי הפרט וגם את חיי החברה?

„הארץ" מוחה פה עוד חידוש: אין הכנסת רשאית לוותר על הפררוגטיבה שלה ולהאציל סמכותה לרשות מקומית. כלום שכח כותב המאמר שהכנסת סבורה אחרת וכבר קבעה חוק הסמכה, לרשויות מקומיות (בענין גידול חזירים). והרי גם השופטת פרוקצ'יה, כתבה בפס"ד שעל הכנסת להסביר (ולא לחוקק) ענייני דת".

כללית, אני מתקשה להבין את הסתייגותו של „הארץ" לחוק המקוצץ והמסתפק במועט. מה, למשל, יכול לפגוע באזרח, אם החוק יאמר שבתל אביב, למשל, אסור לפתוח בית קולנוע ביד אליהו אבל מותר (לצערי) הצגה בכיכר דיזנגוף — במה נפגעים כאן „המצפון והדעות" של האזרח?

צר מאד ש„הארץ" מביע השקפת עולם צרה (גם מעוותת) וחד צדדית קיצונית. כלום אין מערכת העיתון יודעת שישנם במדינת ישראל גם אזרחים אחרים שצריך וצריך לאפשר גם להם לחיות בארץ הזאת ולכן גם הם ראויים לוויתור קל שבקלים מהחילוניים למען החיים המשותפים בחברה הישראלית?

עבריינות אידיאולוגית מסובכת

באחד המשדרים האחרונים של „זה הזמן" אמר היועץ המשפטי לשעבר יצחק זמיר, כי העבריינות האידיאולוגית מסוכנת מאד לתשתית החברתית פי כמה מהעבריינות הפלילית וזו רווחת בישראל יותר מאשר במדינות אחרות.

מר זמיר הצביע על כך שרבים מצהירים על נאמנות לחוק כל עוד אין החוק נוגד את האידיאולוגיה שלהם, כאשר ניגוד זה קיים הם אינם רואים עצמם כפופים לו וגם נהנים מתמיכה פוליטית. מובן, שמר זמיר הביא כדוגמה להוכחת דבריו, חוגים דתיים. כמי שנוטה, כנראה, חיבה לחוגי השמאל, לא הזכיר מר זמיר את השמאל ולא את הגב' אלוני אשר לא הססה לעלוב בשופט דתי בבית המשפט העליון משום שפס"ד שלו לא מצא חן בעיניה. עוד לפני שהשופטת פרוקצ'יה פסלה את חוק העזר של עיריית ירושלים בענין הצגות קולנוע בשבתות — איש מהחוגים החילוניים לא העלה על דעתו שחוק חייבים לשמור, כל עוד הוא קיים. אבל אין הם נרתעים לתבוע ציות לחוק — או יותר נכון: לביטול חוק — אם הדבר משרת את מטרותיהם. כך גם המסע הפרוע של חוגי השמאל בימים אלה, כשמאות (ואולי אלפים) של חיילינו עושים ביוש"ע לילות וימים, בתנאים ונסיבות חמורים ביותר, להגנה על כבוד ישראל, חיי אזרחיה ורכושם (ואינני מתכוון ל„שלמות הארץ" דווקא) — מתירים לעצמם חוגים אלה לצפצף בעפר את צה"ל, וראשיו כמו גם את הממשלה וקוראים בגלוי למתפרעים הערבים להתמרד נגד הכיבוש. הללו ממשיכים בהסתה בוויה זו ואין מוחה בידיהם, במדינה אחרת, לאו דווקא בארצות הקומוניסטיות או הערביות, היו משתיקים אותם מזמן. ממש מדהים לשמוע ולקרוא דברי הסתה של יהודים הקוראים למתפרעים הערבים בגלוי להמשיך ולהטיל על יהודים בקבוקי תבערה, אבנים, בלוקים וכלי הרג אחרים משום שהם צודקים. הם ממהרים לגנות רק אמצעי התגוננות של יהודים־חיילים.

איך לא יבוש היועץ המשפטי בהווה להתעלם מהמסע הבוגדני הזה ולהתעסק בהגברת גיורים ריפורמיים דווקא?

שחטאנו לפניך בטפשות פה

אודה ולא אבוש שחשיפת אמצעי „התקשורת" לדגל, כפי שהדברים התפתחו במהלך ההתפרעויות, יש בהם לגרום לתסכול ולתמהון כאחד.

אינני אסטניס כזה שיסלוד משימוש באמצעי התגוננות כלשהם, כולל נשק חם כדי להרוג את המתקיף. כמו כל אזרחי המדינה — לא כולל כמובן, את היהודונים משרתיה הנתעבים של התעמולה האשפי"ת — הבנתי שנשק חם אולי אינו דרוש עדיין, בשלב זה של ההתפרעויות שעל כן הוא הוסף לנשק נגדנו ולכן די לנו להשתמש לפי שעה באלות. יחד עם זה הבנתי כי כשם שאין לדלוק אחרי ערבים מתפרעים בורחים לבתיהם כדי להרוג אותם אף שאין להמנע מכך תוך כדי התכתשות אתם כך הדין גם לגבי השימוש באלות.

ההכרזות הרשמיות על שימוש באלות כדי „לשבור עצמותיהם" של המתפרעים ושל ערבים סתם (שלא תוך כדי „קרבות" איתם) לא נאמרו מתוך חכמה יתירה: גם הצילומים בטלוויזיה מוכיחים שההוראות הונהגו כנשק „אסטרטגי" ולשם הפחדה ולא רק לשם גירושם מזירת ההתפרעות. אכן, שונאינו ועוינינו מכל הסוגים ממילא יגנו אותנו אפילו אם ניאבק נגד המתפרעים במגרש־זובנים אבל אנו, עצמנו, חייבים להיזהר מלתת נשק בידיהם.

אינני מבחין בחכמה יתירה גם ב„הערכות" של אישים מדיניים ובטחוניים המתפרסמות חדשות לבקרים שיש „לחכות" לרגיעה או להיפך, להתרפה. ניחוש מסוג זה עלול לעודד את המתפרעים: אם לרגיעה — הם יראו עצמם חייבים להפר את התקוה; אם להתרפה — הם רואים עצמם חייבים לאשר את הניחוש. לפיכך מוטב להשאיר את הניחוש לאחרים, שהערכותיהם לכאן או לכאן, אינם חשובים בעיני המתפרעים כדי לפעול על פיהן.

מעניין לעניין באותו ענין: מה, בעצם, איכפת לנו אם החנויות באזורים ערבים נעולות? אדרבה, חנויות נעולות גורמות לבעלי עסקים וגם ללקוחותיהם לרגז על המסיתים, המקפחים את הכנסתם וממררים חייהם ושל הערבים הקונים. הדעת נותנת כי בגירה זו ידיהם של הבריונים יהיו על העליונה, משום שהמסיתים וגם העסק עצמו ובעליו מצויים תמיד בסכנת האבנים וסיכונים אחרים ותלויים בחסדי המתפרעים יומם ולילה, שלחצם אפקטיווי יותר מלחצם של אנשי הבטחון. למה, איפוא, להגיע לאנשי אש"ף הישג נוסף במגרש שלהם?

אגב, אם אמנם — ומסתבר שכך הוא — שקיים בעזה וביו"ש גוף מרכזי המפעיל, את המתפרעים — כלום לא מהראוי ומהנכון לנתק בפניהם כל מכשירי הקשר, כגון טלפון שבאמצעותו הם מקיימים קשר ביניהם?

מטיבים להטיף מוסר ל...אחרים

העתונאי שאול צדקא מספר כי, שרים בריטים ואירים דנים באווירה מתוחה בהחלטת השלטונות הבריטים שלא לתבוע לדין 8 מכוחות הבטחון, שהרגו 6 אנשים בלתי חמושים שנחשדו בחברות בארגון טירור קתולי באירלנד הצפונית. לפי הכתבה, תבעו שרים אירים לקיים פגישה זו, תוך הבעת מחאה חריפה על שכוחות הבטחון לא הועמדו לדין.

מאחורי ידיעה קצרה זו, מסתתר ספור ארוך המשתרע על פני למעלה משבע שנים. באותו זמן הכריזו הבריטים על מדיניות חדשה שמטרתה היתה לרדוף את הטירוריסטים על מנת להרגם. ששה אלה היו קרבנותיה של מדיניות חדשה זו.

אם לקצר — הורגי הששה הועמדו לחקירה, אך זוכו מכל אשמה. נוכח מורת רוח בציבור, נערכה חקירה שניה — אבל חיש מהר נוכח חוקר זה שמסתירים ממנו מידע ומתעלמים מדיווחיו. בסיום חקירתו המליץ להעמיד לדין את ה־8 ואף האשמים שניסו להשפיע על עדים ולשבש הליכי חקירה. כאשר כל זה לא הועיל — בדו כנגד החוקר, כל מיני האשמות שוא. כך הפך המאשים לנאשם ונחקר עד שהוכח שאין שחר להאשמות נגדו מכיוון שהנושא, כפי הנראה, לא יורד מהפרק — החליט התובע הכללי הבריטי שלא להעמיד לדין את הורגי הששה. עתה נראה כי מחאות האופוזיציה לא הביאו לטאטא את הענין אל מתחת לשטיח.

האם הדבר לא מזכיר לכם את פרשת האוטובוס בקו 300 מאשקלון? או, אולי, תסכימו עם גב' תאצ'ר, שבעיניה בטחון המדינה ויוקרתה — עדיפים על החוק היבש?

כן, רציתי להזכיר שבבריטניה אין חוקה.

בס"ד

משרד החינוך והתרבות

המחלקה להכשרת עובדי חינוך והוראה

מכללת „תלפיות"

המכללה הדתית להכשרת עובדי חינוך וההוראה, תל־אביב

בית־המדרש הממ"ד ל־

מורים למוסיקה

רחוב הרב הרצוג, ת"ד 49270, טלפון: (03) 9301743

החלה ההרשמה לשנת הלימודים תשמ"ט

לימודי הכשרה:
להסמכה להוראת מוסיקה וריתמוסיקה בגן־הילדים ובחינוך היסודי, ומוסיקה בחינוך העל־יסודי.

תנאי הקבלה:
תעודת־בגרות, עמידה במבחן מיון ארצי וראיון אישי (ידע כללי ומוסיקלי).

לימודי השתלמות והסבה למורים בפועל:
1. התמחות להוראת ריתמוסיקה או/רמוסיקה.
2. התמחות בניצוח מקהלה (כולל: ניצוח, פיתוח־קול, רפרטואר, שירה במקהלת המכללה).
3. לימודי העשרה בתחומים רבים נוספים על הנ"ל, כגון: האזנה פעילה, מחול ותנועה יצירתית וכו'.

כל מסלולי ההשתלמויות וההתמחות מוכרים לקבלת „מורה בכיר" ו/או קבלת גמול השתלמות, והלומדים לימודי הסבה בהיקף הדרוש יזכו בתעודת „הרחבת ההסמכה".

פרטים ושאלון הרשמה ניתן לקבל לפי פנייה בכתב, או בטלפון: (03) 9301743.

הממונה על ההגבלים העיסקיים:

לשנות האתיקה המונעת תחרות בענף המקרקעין

הממונה על ההגבלים העסקיים במשרד התעשיה והמסחר, פנה לשר המשפטים בבקשה לשנות את תקנות האתיקה המשפטית של שמאי מקרקעין, בתוקף 1966, המונעות תחרות בענף שמאי המקרקעין.

זאב גלמור, הממונה על ההגבלים העיסקיים טוען כי פעילותו של איגוד שמאי המקרקעין המסיק תעריף מינימום בין חבריו, מבחינה כלכלית ועניינית, היא פעילות קרטלית מובהקת, המאפשרת לחברי האגודה להמנע מתחרות מחירים ביניהם וכך לשמור על רמת מחירים מלאכותית וגבוהה. אך פעילות זו של האיגוד נאסרה בתקנות האגודה שהוצאו מכח חוק שמאי המקרקעין, שאף הוא נתן סמכויות מסוימות למועצת שמאי המקרקעין.

פנייתו של הממונה לשר המשפטים לתקן את התקנות באופן שיוברר כי תחום קביעת המחירים יוצא מתחום שלגביו יכולה להכנס מועצת שמאי המקרקעין. פניה זו נעשתה, לאחר שהתקבלו אצל הממונה תלונות בדבר הנפת תעריפים בין חברי האגודה ודברי הקשיים שנתקלים בהם מהנדסים שסיימו לימודיהם, שאינם יכולים לשמש כשמאי מקרקעין בגין הקושי של קבלת הסכמה על ידי מועצת השמאים.

טדי קולק הופיע כעד אופי במשפטו של דרוויש

ראש עיריית ירושלים טדי קולק העיד אתמול כעד אופי במשפטו של מרדכי דרוויש בבית המשפט המחוזי בירושלים.

דרוויש שהיה מנהל המחלקה לשיפור פני העיר ויו"ר קופת התגמולים של עובדי העיריה הואשם ב-5 אישומים של הפרת אמונים בכך שנהג כמה פעמים לאכול במסעדות ולקחה את בני משפחתו לנופש שבוע בבתי מלון ע"ח קופת התגמולים.

טדי קולק סיפר בעדותו, כי דרוויש היה עובד ציבור מצטיין ביותר תמך לעיריה מליונים בכבוד פרוייקטים בפעולות מרובות. "הוא הביא הרבה כבוד לעיר, קיבל פרס קפלן והיה העובד הראשון שזכה בתואר "עובד מצטיין ארצי" — ציין קולק. "תמיד אמרתי שאם היתה לי הצלחה בעיר הוצאתי יפה זה חלק גדול בכותר של דרוויש.

דרוויש עצמו שהתפטר בעקבות ההאשמות שהועלו נגדו לאחר 32 שנות עבודה בעיריה הביע חרטה על מעשיו "בכל מה שעשיתי לא חשבתי שאני עובר עבירה או שיש לי כוונה רעה בזה, נתתי את חיי לעיריה לטובת הציבור. מה שעברתי בעקבות המשפט הזה, קיבלתי עונש לכל חיי, קטע את עבודתי באמצע. אני מבטיח שבכל עבודה שאבצע אחשוב יותר בכובד ראש כי שלא אכשיל אמי לשוא". סניגורו עו"ד רוני פינשטיין ביקש להטיל עליו עונש סימלי בלבד.

התובע עו"ד ראובן הושע ביקש שיגזר על הנאשם עונש מתאים. גזר הדין יינתן בסוף החודש.

תכנית סוציאלית חדשנית:

מצלימת ווידאו תצלם היחסים בין בני משפחה

התכנית מניחה כי היחסים הבין אישיים במשפחה הם הגורמים העיקריים המשפיעים על התפתחות הילד

מאת א. צבי גבעון

בשיתוף פעולה בין ממשלת הליכוד לממשלת ישראל הוחלט על תחילת הישומה של תכנית סוציאלית-סוציאלית חדשה בחיפה.

התכנית, המכונה תכנית "אליזי", עוסקת בתפקוד הקשרים לסביבת הבית ובגורמים המשפיעים על התפתחותו הגופנית, הנפשית, החברתית והשכלית של הילד. התכנית מבוססת כי התקשורת והקשר בין הורים הילדים הם הגורם העיקרי להתפתחות זו.

על פי התכנית תיכנס מצלמת וידיאו לתוך הבית. העובד הסוציאלי יפרש את המתרחש בחיי היום-יום של המשפחה וינתח לאחר מכן עם המשפחה את היחסים הבין-אישיים.

הפרוייקט בחיפה הוא כאמור נסיון ראשון בארץ והוא ינוהל על ידי מנהל האגף לשרותי רווחה בעיריית חיפה אברהם לנדאו.

הוארך מעצרו של מזכיר בית המשפט לתעבורה

הדיון בבקשת פרקליטות מחוז המרכז לעצור עד תום ההליכים המשפטיים את מזכיר בית המשפט לתעבורה בת"א אברהם פלאי, נדחה אתמול ל-10 ימים לפי בקשת סניגורו, עו"ד שמואל צנג. בינתיים ישאר פלאי במעצר עד הדיון הבא.

אתמול בבוקר הובא פלאי לבית המשפט המחוזי בת"א, שם ביקש עו"ד דינו שמואל צנג לדחות את הדיון בטיעון כי עדיין לא הספיק לעבור על כל החומר הרב שהוצבר בתיק נגד מרשו.

התובעת, עו"ד הלנה בוילין מפרקליטות מחוז מרכז, לא הביעה התנגדות לבקשה, והשופט אילן דחה את הדיון ל-14.2.88.

גורמים בפרקליטות מחוז המרכז מסרו לכתב עצים, כי כתב האישום נגד יחזקאל בן עמי, מזכיר בתי משפט השלום באיזור המרכז, יוגש ביום א' בבוקר בבית המשפט המחוזי בת"א.

דרושה התמודדות רוחנית

(סוף מעמוד 4)

מאד. אין לעבור גשרים. אבל, פה קרה דבר חמור. האיגטמציה של הציבור הדתי-לאומי, ושל החינוך שלו כשמדובר בתורה עם דרך-ארץ. הבעיה היא שכדי לשמור על הגשרים אנחנו נכנסים למלכודות. בהרבה מאד צבעים אנחנו הלכנו שולי אחרי החרדים, ונשארנו ריקים. מפני המילה הפתוח, אנחנו הולכים "מתנקים" מכל ה"שמאל" שלנו, קרי החילוניים. אנחנו "מתנתקים" ממעמדנו כגשר. האינטלקטואלים הדתיים חשים שההנהגה הדתית-לאומית אינה מייצגת אותם.

כי הנסיונות הללו להפריש את האדם מאיסור הם באר מאד בעיתיים. מדוע צריכים לעבור כל כך הרבה כדי לקבל חוק האוסר מכירת חזיר? מה שהיה צריך להוביל אותנו בתחיקה, הוא הניסיון לשמור על אחדות עם-ישראל. הנה, חוק נישואין וגירושין הוא בגדר של ערך והוא מצגינו של הציבור הדתי-לאומי-ציוני. על חוק זה יש לשמור מכל משמר.

אגדיר את הבעיה כך: האמנם צריכים אנחנו להילחם על דברים שהם סמלים ופרוגרמטיים ולהרחיב את חזית המלחמה עם הציבור הלא-דתי? אם התשובה לכך היא חיובית, הרי מה שהולך לקרות זה, שאנחנו עלולים להפסיד גם את הערך הזה של אחדות-ישראל. אין להשוות כלל בין חוק נישואין וגירושין לבין חוק החזיר.

הישוב השרשים כיהודים?

בהחלט לא.

איזה בעד מאבק על "מיהו יהודי"?

אני בלא הרצה לאדמו"ר מלובביץ', אבל השאלה היא, האם להקדיש זמן ומאבקים לחוק ההזהרתי [illegible]... השם אותנו בעימות עם יהודים בחו"ל...

מי יקבע מה חשוב ומה לא?

אני צריך לדעת שלושה דברים: א) מהו הגבול המילה שההלכה שמה בפני; ב) הנתונים של המציאות; ג) להחליט על הטאקטיקה, ובשביל כל זה צריך "טנק מחשבה" כמו שקראתי לזה.

אני עכשיו אשאל אותך: מה יחסך למסורת? בניד שבגלל טישול בגיור רפורמי נוצרה בעיה של סמירית (במקרה שהוא נשוי ליהודיה) אני חושב שכיהודים יש לנו אחריות כלפיו, כי הוא יהודי. אנחנו לא יכולים לומר שכל הקהילות היהודיות, כולל הרפורמית, אינן קיימות. אז תגיד לי אתה מה הפתרון. באמת יש לנו מסורת של פתרונות, של מציאת פתרונות וצריך להסביר לרבנים, שאנחנו עומדים מאחוריה ושלא ירתעו משימוש בכל הכלים שעומדים לרשותם.

אנחנו לא יכולים לעבוד רק על בסיס של מלה אחת: אסור. אנחנו צריכים לחשוב הרבה קדימה הלאה. אין פתרונות קלים ולא כל פתרון הוא פופולארי, אבל חייבים להתמודד.

הרוב החילוני צמא ליהדות

ואני אומר לך על בסיס של חיימה ולא על בסיס אינטואיטיבי: לא ל"שמאל" את מה שהוא רוצה [illegible]

והמליאה הבסיסית של היהדות החילונית הולכת ונשבית לעינינו. פעם היתה היהדות החילונית בעלת תודעה יהודית. ההקצנה מרחיקה ומרחיקה את היהדות החילונית. את ההתמודדות הזו צריך לעצור.

הרוב החילוני צמא ליהדות, אבל "בעלי התשובה" רק עברו על ידינו ולא נקלטו אצלנו, אצל הציונות הדתית. אם לא תהיה פעילות רוחנית-דתית-רבנית, שלא תצטמק רק בבעיות סבכיות, אלא שכל מטרתה תהיה לצאת אל העולם החילוני ולהביא דברים ליהדות רלוונטית — נאבד כליל את הציבור החילוני.

הקיבוצים הדתיים אינם מגוררים אותך?

יש גם מרכיב כזה בדיונים שלנו. אבל אביא דוגמא נוספת ש"טנק המחשבה" צריך לעסוק בה. היתה שנת שמיטה, והנה המערכת הבנקאית עם הרבית הרצחנית מסבכת את המושבים והקיבוצים. למה לא יצאה קריאה של היהדות הדתית לשמיטה? הבטוח? האם קיבוצי השומר הצעיר אינם חלק של קדושת ארץ-ישראל? הרב אברהם שפירא דאג שהבנקים לא יתמוססו מי ידאג לקיבוצים ולמושבים? דיברנו רק על "היתר מכירה" ומה עם "שמיטת חובות"?

דעתם כבר בצד האופרטיבי? מהערכה, כמפשית להיות לכאפה?

מה תפסת אותי. בבעיות, כי אני שייך לצוות החשיבה ולא עיסק בצד האופרטיבי וכהפרדת אגב אומר, שאיני מתרגן לפלגת העבודה-קולות של דתיים.

מדוע לא ההתמודדות בבחירות הפנימיות במפד"ל שהיו מתחילת הדמוקרטיזציה?...

התמודדותי יכולה להיות רק בצד הזה של העלאת אלטרנטיבות רעיוניות. אני זכאי לחלום חלומות שפוליטיקאי אינו זכאי ואינו יכול לחלום. חשוב שגם קולו של מעוט יישמע גם אם אין לזה תרגום אלקטוראלי. בעיית הבעיות היא, שאין חשיבה ואין התמודדות ואין גם עצמאות אלא היגררות. דבר נוסף: ישנה דוגמטיות. גם בעניני ה"שטחים". אתה מדבר בשם הרעיון המשיחי וטוען "אף שעל" והשני מאמין שאם יחזיר הכל, יהיה שלום. התשובות צריכות להיות ראציונאליות ולא דוגמטיות.

לצערי חוץ מ"הצופה" וחוץ מ"נקודה" אין שום בטאון דתי שמגיע לקהל הרחב ו"עמודי" אינו מתמודד עם הכיוון היותר כבד. ההוחר אידיאולוגי. דרושה התמודדות רעיונית ולא היגררות.

שיחות השבוע

(סוף מעמוד 4)

ש. יש מה להחליף צד אל הקיבוצים?

ת. אנחנו כליכך אחראים שבינתיים אינם מתריפים את הצעדים ומסקפים תמכן, חימום גבל דבר שלא ניתן לקנות בכסף.

הדברים אחרים כמוניגים, ציפות, והדומה — שיקצו וביא במליונים.

ש. תור קהבי המינהל המשמר הדתי שהוסבב בבתי-החולים מחייב פיקויים של החולים. אתם לוקחים על עצמכם את הבעיה לכך?

ת. כן, בשביל זה יש חשמים.

ש. כמה עובדים יש במפקדה שלכם?

ת. בין 8,000 ל-10,000 איש.

ש. אתם ישנים פה בלילה?

ת. אנחנו עובדים עשרות שנים ועוד [illegible]

"פרי זה" יופעל ע"י יזם פרטי

הסכם בין היזם הפרטי, יעקב שיינפלד, לבעלים הקודמים של מפעל "פרי זהי" חדרה, עדיו לימא מאור, להפעלת המפעל על ידי שיינפלד נחתם אתמול.

ההסכם הושג לאחר שעליה תמיד יו"ר ועדת התסוקות, הודיעה שההסתדרות תפעל להבטחת אספקת פרי למפעל. היזם שיינפלד, הוא בעליו של מפעל "זן לכלי".

בשלב הראשון יחזרו לעבודה ב"פרי זה" כ-40—30 עובדים. יצויין שבמשמרות מ-150 עובדי "פרי זה" שנמסר לפני כשלושה שבועות, כבר מצאו לעצמם עבודה אחרת.

שיינפלד הודיע שהוא מוכן להחזיר לעבודה מבוגרים ממפוטרי "פרי זה" בני 55 ומעלה שהם עדיין מובטלים מעבודה.

עליה תמיד כבר פנתה למפעל "בת" בבעבות חיים, להעביר חלק ממכסת הפרי, שהיתה מיועדת בענף ל"פרי זה" ונרכשה על ידם. מדובר בכמות של 4000 טון. כן היא פנתה למפעל "ניר נתי" שלא ימכש החלטתו לרכוש מכונות מ"פרי זה" כדי לאפשר הפעלה תקינה של המפעל.

מסיבת ט"ו בשבט התקיימה במועדון לחבר

יותר ממאה החברים והחברות השתתפו במסיבת ט"ו בשבט במועדון לחבר שבשדרות ממאסם 22 בתל-אביב, את המסיבה הנעימו החברים ש. ריבלין והרב בזכאי.

הח' שלום זילברברג פתח וניהל את המסיבה ומסר דו"ח על הנעשה בתנועה וההערכות לקראת הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות.

זילברברג הזכיר חברים שהלכו לעולמם בתקופה האחרונה בהם ר' ישעיהו ברנשטיין, ר' חיים בר-אבא מפעילי ומיסדי התנועה ויו"ר הנהלת "שלוחה", ר' יחזקאל מלרביץ מותיקי התנועה בת"א, ר' נחום לוי ממיסדי הסניף ביפו, ר' אליעזר שר בית מירושלים, ר' ישראל דוב ברייטבורד ממיסדי כפר סינם ור' אברהם ציוני בת"א.

ד"ר ש.ז. כהנא, הרצה על רעיון הגאולה והאסכטולוגיות בזמן הזה.

הח' זילברברג, שלח ברכה מיוחדת לד"ר ש.ז. כהנא על הופעת ספרו העשרים, הערות ופירושים לספר תהילים, שמצא לאור ע"י חברת "אהל שם".

בבית הכנסת לחיילי צה"ל ולשוטרים, בבנין הקישלה בירושלים התקיימה נערכה חגיגת ט"ו בשבט לחיילות חיביה, רב בית הכנסת הרב משה זילברג הרצה בפני החיילות על משמעותו הרעיונית וההלכתית של ט"ו בשבט.

במסיבה שנערכה על ידי הועד נשי בית הכנסת השתתפו קצינות מן פקודות סגן אלוף מוזה, קציני צה"ל ומשטרה. גב' רות חושן מנהלת קרן ירושלים ומר מ. לוי נציג מחלקה להרבות תורנית שידבר על ערך הנשיאות מן הבחינה התורנית.

בנות אולפנת "בהרן" נטעו עצים בעתלית

תלמידות "אולפנת בהרן" כפר-סבא נטעו בט"ו בשבט חורשה באתר מחנה המעפילים בעתלית להנצחת 216 הרוגי אניות המעפילים "פטריה". הנטיעה נעשו במסגרת לימוד תולדות ההעפלה.

השר יצחק רבין ממפקדי הפלמ"ח בעת הפריצה למחנה ב-1945, עודד את התלמידות וציין את חשיבות לימוד פרק גבורה זה בתולדות המדינה שבדרך.

הישוב היהודי בגליל ובגולן – ביום עיון באוניברסיטת חיפה

מאת א. צבי גבעון

הישוב היהודי בגליל המציבו התקיים ברציפות מן התקופה החשמונאית ועד התקופה הערבית הקדומה, כך עולה ממחקרים ארכיאולוגיים והסטוריים באתרים והמקורות באיזור כהה שנים ארוכה.

על מחקרים בנושא זה נמסר ביום עיון שאורגן ע"י המוזיאון ע"ש ראובן והדית הכט והפקולטה למדעי הרוח באוניברסיטת חיפה. בדיונים השתתפו ארכיאולוגים והיסטוריונים מן המכון לחקר הגולן, אוניברסיטת חיפה, אגף העתיקות ועוד.

החוקרים ציינו שמעבר הישוב היהודי מיהודה לגליל לאחר המרידות ברומאים התבטא בעבור הישוב היהודי ואחר כך ביסוד הישובים בגולן. בסקרים ובחפירות נמצאו פריטים ארדיכליים עם סמלים יהודיים מובהקים במנורות ובכתובות.

המימצאים מעידים על אופי הישוב. בגמלא שברמת הגולן נחשפו בשנה האחרונה מקוואות-טהרה ובתי בד. בתי בד רבים נמצאו גם בגליל שענף החקלאות העיקרי היה גידול גפנים זיתים ותבואות.

יהודה בוק – יו"ר הועדה המוניציפאלית בסניף י-ם

מאת סופרנו בירושלים

יהודה בוק, מפעיליה המרכזיים של המפד"ל בירושלים נבחר השבוע כיו"ר הועדה המוניציפאלית של הסניף.

כסגן יו"ר הועדה נבחר אשר רביב נציג הדור הצעיר בסניף.

לאחר שנבחר אמר יהודה בוק כי יש בדעתו לבוא בדברים עם נציגי כל המפלגות המיוצגות בעיריית ירושלים על מנת לשכנעם בבדיקת תביעתה של המפד"ל להבטחת צביונה ואופיה היהודי של השבת בירושלים.

המפד"ל, המשיך להאבק על עמדתה הנחרצת בנושא זה אך היא תעשה זאת בדרכי נועם ובסובלנות, אמר בוק.

יו"ר הועדה המוניציפאלית הביע הערכה למאבקו של חבר מועצת העיריה ליו"ר ברגמן המתיצב מידי ליל שבת במרכזה של ירושלים על מנת למחות נגד חילול השבת בעיר.

עובדי סופרסל "זיו" בחיפה לומדים דיני כשרות

מאת א. צבי גבעון

השופרסל "זיו" בנוה שאנן בחיפה בשיתוף עם רב השכונה חיים כץ, ארגנו מבצע מקורי לכל עובדי המחלקות השונות — קורס בנושאי הכשרות.

במסגרת הקורס הודרכו עובדי המחלקות בנושאים כגונים של כשרות הקשורים לתיפקוד השופרסל, במגמה להעלות את רמת הכשרות במקום, להביא ליותר הבנה בין העובדים לבין המשגיחים ולמנוע מכשולים שעשויים להיעשות מתוך חוסר ידיעה.

רשויות אחרות גילו התעניינות ביוזמה זו ויתכן שהיא תורחב למקומות אחרים בעיר חיפה ובארץ כולה.

176 הרוגים בתאונות בצפון; עליה של 27%

176 אנשים נהרגו בשנת 1987 בתאונות דרכים שהיו בשטח המחוז הצפוני של המשטרה וזאת לעומת 138 שנה קודם לכן, דהיינו עליה של 27 אחוזים.

במסיבה שנערכה אתמול בנצרת מסר מפקד המחוז ניצב שלמה ארון כי מאידך חלה ירידה של 12 אחוזים בפצועים קשה ובמצב ולא חל שינוי במספר הפצועים קל.

בסך הכל היו בשנת 1987 5,598 נפגעים לעומת 5402 בשנת 1986.

במסגרת המלחמה בתאונות הדרכים ובאכיפת החוק הוקמה במחוז יחידת תנועה מחוזית האחראית עתה לכבישים הבינעירוניים. היחידה מונה 93 שוטרים ומפקדים שלרשותם עומדים 30 כלי רכב ואופנועים כולל רכבים סמויים.

האחריות לטיפול בנושא התנועה בערים נשאר כבעבר בידי לשכות התנועה במרחבים.

ניצב שלמה ארון מסר כי המשטרה הפחיתה בבדיקה ניכרת את מספר הדו"חות על חניה ובשנת 1987 נרשמו דו"חות בכ-30 אחוז פחות מאשר שנה קודם לכן.

עם זאת הגיע מספר הדו"חות על עבירות חמורות יותר בתחום התנועה לכ-280 אלף לעומת 260 אלף שנה קודם לכן.

חילופי גברא במועצה הדתית בתל-אביב

מאת סופרנו בתל-אביב

מועצת עירית תל-אביב אישרה בישיבתה האחרונה את חילופי הגברא במועצה הדתית בתל-אביב.

במקומם של ר' חיים בר אבא ז"ל ויהודה ארליך ז"ל, שנפטרו, נבחרו שמחה רנד ועו"ד יונה לוברט. כן נבחר מר משה באואר במקומו של הרב יהודה אנסבכר, שפרש והעתיק את מקום מגוריו לנתניה.

מזכירות מועצת התנועה בתל-אביב הצריכה את שילובם של הנבחרים החדשים למועצה העירית, בציינה כי בניסיונם של אלה, הנמנים עם הפעילים החדשים, סייע לקידום הפעילות בכללותה של התנועה בתחום הצביון הדתי-מסורתי לעיר.

שערים יציגים

להלן השערים היציגים ל-4.2.88

סל	1.7179
דולר ארה"ב	1.5858
מר"ג	0.9352
לי"ש	2.7894
פר"צ	0.2773
ין יפני (100)	1.2307
פליה	0.8327
פר"ש	1.1446
כת"ש	0.2615
כת"נ	0.2476
כת"ד	0.2449
מר"פ	0.3860
דולר קנדי	1.2476
דולר אוסטרלי	1.1258
רנ"ד	0.7914
פר"ב (10)	0.4475
שיל. אוס' (10)	1.3310
לירה איטלקית (1000)	1.2709
לירה אירית	2.4899
פזטה ספרדית (100)	1.3903
יחידת מטבע אירופית	1.9327
דינר ירדני	4.5512
לירה לבנונית (10)	0.0320
לירה מצרית	0.6740

"רוקר" תייצא מערכות תעופתיות למזרח-הרחוק ב-4 מליון דולר

המפעל הירושלמי "רוקר" אינטרנשיונל בע"מ, התם השבוע על עיסקה יצוא גדולה למזרח הרחוק בהיקף של כ-4 מיליון דולר.

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

המועצה הארצית של קופת-חולים

קופת חולים

ישיבת המועצה הארצית של קופת-חולים

תתקיים ביום חמישי, כ"ג בשבט תשמ"ח — 11.2.88 בשעה 16.00 באולם הישיבות, בבית ההנהלה המרכזית של קופת-חולים, רח' ארלוזורוב 101, תל-אביב.

סדר היום:

1. אישור הרכב הועדה המכינה — לקראת הועידה ה-12
2. שיפור השירותים הרפואיים —
פותחים: ד"ר א. פורת — יו"ר האגף הרפואי.
פרופ' י. שמרן — יו"ר הועדה לשירותים רפואיים ופיתוחם.
3. שונות.

א. בריאל
יו"ר המועצה הארצית

בס"ד

נתיבות שלום — התנועה לתורה, ציונות ושלום

עוז ושלום

עוז לדעת / עוז להבין / עוז לשנות

"לא תוכל להתעלם"

הציבור נקרא לעצרת ולדיון בבעיות השעה —

בהשתתפות:

הרב אהרון ליכטנשטיין, ראש ישיבת הר עציון באלון שבות

פרופ' אוריאל סימון, אוניברסיטת בר אילן

פרופ' דוד קרצ'מר, האוניברסיטה העברית

יו"ר: אביעזר רביצקי

המועד: יום א', י"ט שבט (7.2.88), 20.30

המקום: המלון הירושלמי, מול תחנת הרכבת

פרטים נוספים: טל' — (02)690712

כתובת — עוז ושלום, נתיבות שלום ת.ד. 4433 ירושלים.

"איך קונים"

מאת מרדכי נפש

"איך קונים" — זה החבבר הנפוץ בבורסה למגמת השתיקה בשערי המניות המתמשכת בלא שנראה סיומה. בסיכום השבוע ירד מדד המניות הכללי (ללא בנקים) בכ-4.65 אחוז.

אתמול בבורסה

גם אתמול נמשכו הירידות. נקבעו 268 ירידות שערים, לעומת רק 24 עליות ו-121 ני"ע שנסחרו ללא שינוי בשער. המחזור הסתכם בכ-8 מיליון שקל.

בקרנות הנאמנות היו פדיונות של כ-10 מיליון שקל.

מניות ההסדר נמצאו בירידות ר' המחזור בהן היה 3,4 מליון שקל.

הודעות הבורסה

* ישמר — נגיד בנק ישראל ביטל רשיון הבנק למשכנתאות ר' הורה על העברת הפקדונות שבידי ישמר לתאגיד בנקאי אחר.
* היום — רווח של 8.5 אלף שקל באפריל—ספטמבר.

שערי המניות

המניה	השער	שינוי נקי	שינוי ב-%
ספנות 0.1	1050	— 10	— 0.9
פי.בי.	6610	—200	— 2.9
אי.די.בי.	104410*		
איגוד	77600*		
דיסקונט א'	132950*		
מזרחי ע'	42986*		
פועלים ע'	70890*		
כללי	181000*		
כלל סטוק	45050*		
מימון 1.0	59700*		
אדנים	24465*		
פתמ"ש	1830	— 40	— 2.1
כפ' רגילות	20690	—100	— 0.5
מירב	6650	— 80	— 1.2
סקורופס	840	— 25	— 2.9
שופרסל א'	9687	+180	+ 1.9
גבים 0.5	2780*		
ישפרו	3169	— 20	— 0.6
ישרס	15650	—350	— 2.2
מגרב	1300*		
נאות-אביב	2775	—260	— 8.6
פולינון	8217*		
אורדן 10.0	5530	— 70	— 1.3
כבלים	297	— 12	— 3.9
אלקו ש'	4000	+130	+ 3.4
אלקטרה 0.5	1066	—119	—10.0
כלל אלקט'	1420	— 80	— 5.3
אי.פי.	153	— 4.5	— 2.9
מודול הש'	613*		
דשנים 0.5	1590	— 15	— 0.9
חיפה כימיק'	737	— 25	— 3.3
פרומארום	50916	+504	+ 1.0
פולק 5	978	— 30	— 3.0
כור	6640	— 70	— 1.0
אמפא	18650	—1100	— 4.8
פועלים הש'	580	— 30	— 4.9
מי הש'	24880*		
יצוא	11400	—100	— 0.9
ירדן	1026	— 54	[illegible]
פז הש'	2193	—120	— 5.2
פמה 0.5	3900	—100	— 2.5
אורלי-פרינס	685*		
משתנים			
הבינלאומי	5495	— 84	— 1.6
הסנה	168.5	— 12.5	— 7.0
דלק	1907	— 39	— 2.1
אפריקה 1	26647	—824	— 3.0
אזורים	808	— 21	— 2.6
נכסים	2263	— 46	— 2.0
הכשרה	55821	—140	— 0.3
כלל נדל"ן	610	— 32	— 5.0
פולגת 4	553*		
קופ' פח 1	3447	— 44	— 1.3
סבג	6777	—156	— 2.3
ים המלח	2134	— 44	— 2.1
פטרוכימים	735	— 6	— 0.9
מפעלי נייר	235694	—4810	— 2.0
כלל תעשיות	190	— 6.5	— 3.4
חברה 1	3305	—102	— 3.0
דיסקונט הש'	1772	— 36	— 2.0
כלל יש' 10.0	986	— 20	— 2.0

* ללא שינוי בשער

"יופי ובריאות" בשבוע "אמונה" בקרית מוצקין

מאת א. צבי גבעון

במסגרת שבוע "אמונה", תנועת האשה הדתית לאומית נערך בסניף קרית מוצקין מסיבת רבות בהשתתפות בנושא "יופי ובריאות".

ד"ר יוסי לוי הרצה על "תזונה נבונה" והדיילת של "בייסטר ביופי" דברה על "טיפוח החן". תצוגת האופנה נערכה בהשתתפות חברות "אמונה" של הסניף בהדרכתה של ציפי פרקש מ"אופנת בה עמי". בסיום התקיימה מכירת בגדים ותכשירי איפור.

הערב אורגן על ידי מזכירת אמונה בקריה אסתר זינגר. חברות המועצה ומעון "אמונה" במקום. למחרת התיצבו חברות רבות למיבצע התרומה השנתית לטובת מוסדות הילדים באמונה.

חקלאי השרון מחפשים שורשים

מאת מיכאל סוכפלר

רבו של אזור לב השרון, הרב אשר זכה הופיע ביותר כאשר למסיבת ט"ו בשבט שארגן עבור לומדי השיעור השבועי מכפריהם, הגיעו עשרות חקלאים ונשותיהם, מותיקי האזור כדי לשמוע תורה מפיו.

בשיעור הקבוע, אותו הוא מקיים מזה עשרים שנה, נוטלים חלק כעשרים משתתפים.

עתה, מסתבר, מבקשים רבים מחקלאי האזור לשוב ולחפש שרשים אחרים ולחזור למקורות מהם ינקו אבותיהם ומהם הם עצמם נותקו ברבות השנים.

בתנועה

אמונה—הארצי

מחלקת האירגון בחבר הארץ

שבת

סניף בני ברק — בשכון ה' במועדון שתיל בשעה 11 בבוקר פרשת השבוע — הרב יוסף שרמן.

בבהי"ב מהליבר בשעה 4 אחה"צ פרשת השבוע, אורי אזולר.

במועדון גיל הזהב בשעה 4 אחה"צ פרשת השבוע — הח' פנינה בש.

פתח תקוה — פרשת השבוע ע"י הרבנית רחל ליפשיץ, כפר אברהם.

יום ראשון

סניף רעננה — חוג בית אצל הח' עירית ברט רח' מוצקין 26 בשעה 8.30 הרצאה בלווי שקופיות. המנחה אילה סקום.

סניף בני ברק — במועדון גיל הזהב בשעה 4 פעילות חברתית.

בבית הפרוצמ"ן רח' טרפון 1 בשעה 7 שעור לתנ"ך, המורה לאה אלכסנדרוב. בבית בגנו בשעה 8 חוגי התעמלות.

יום שני

סניף בני ברק — במועדון החברה הותיקה רח' אסתר המלכה 6 בשעה 7.30 הרצאה: מבבנו הפוליטי — הח' יהודית פילק חברת ההנהלה.

יום שלישי

סניף בני ברק — במועדון החברה בשעה 4 פעילות תרבותית לגיל הזהב.

יום רביעי

סניף בני ברק — במועדון החברה בשעה 4 חוג לצייר. חוג חברות בבית הח' צדיקה זכימן רח' אהרון דב 24 בשעה 9 בערב. הרצאה: צמחי ארץ ישראל לרפא וליפי.

אמונה — המדור לקליטה הפרתית—ירושלים של עולים

ירושלים — במוצאי שבת, בשעה 7.30 בערב יתקיים במועדון לחברה ע"ש מוס סימן במע"ן בית שרה בקרית משה, מפגש מסיתי לכבוד ט"ו בשבט לעולים חדשים ותיקים. בתכנית: דבר תורה — הרב יוסף מלידני, רב משרד הקליטה: סקירה על הקהילות היהודיות בתפוצות — מר דוד בן-זאה — [illegible] לקה לדור המשך בסופגנה; שירה בציבור בליווי שקופיות; הגרלות. בסוף הערב — מכירת תכשיטים. פותחת ומנחה הח' שושנה בן-שחר, יו"ר ועדת קליטה בסניף ירושלים.

יום שלישי

בת-ים — בשעה 5 אחר הצהריים במועדון אמונה, בסניף התנועה הדתית לאומית, ישיבת ועדת קליטה, בהשתתפות נציגת משרד הקליטה.

אמונה—תא"ל תל-אביב

פרשת השבוע — בהמשך שינקין רח' המערכה 40 המרצה: הגב' רבקה נוה.

במבין הנוער הדתי קרית שלום המרצה: הרבנית סגל.

בשעה 11.15 לצה"צ בדרך הנצחון בבית הכנסת ע"י הרבנית גולדשמיט.

יום שני

שעור התנ"ך עם הרבנית גולדשמיט — יתקיים אי"ה כ' שבט תשמ"ח 8.2.88 בשעה 8 בערב בבצרון.

חוג ליפס גרמן — יתקיים אי"ה כ' שבט תשמ"ח 8.2.88 בשעה 8 בערב בביתה של החב' יהודית גרמן רח' אנגל 7 תל-אביב.

המרצה: הגב' צפורה מיבסקי בנושא: תקשורת ואסרטיביות.

יום שלישי

שעור התנ"ך עם הגב' מרים עץ חיים — יתקיים אי"ה כ"א שבט תשמ"ח 9.2.88 בשעה 4.30 אחה"צ במועדון אמונה רח' דיזנגוף 209 תל-אביב.

שעור התנ"ך עם הגב' מלכה אייפיר — יתקיים אי"ה כ"א שבט תשמ"ח 9.2.88 בשעה 8 בערב בהמשך שינקין רח' המערכה 40 תל-אביב.

חוג נר — יתקיים אי"ה כ"א שבט תשמ"ח 9.2.88 בשעה 5 אחה"צ בביתה של החב' שרה נור רח' בארי 20 תל-אביב.

שעור התנ"ך עם הרבנית רבינוביץ — יתקיים כ"ב שבט תשמ"ח 10.2.88 בשעה 4.30 אחה"צ בסניף אמונה רח' אחד העם 110 תל-אביב הנושא: התפילה ומשמעותה ופרשת השבוע.

תל אביב

אוהל שם — עונג שבת

בשעה 10.30 — הרצאת הרבנית הסיפרית ב. רבינוביץ, בבילה. בשעה 4.30 — הרב שמעון פרנקל על עשרית הדיברות בלווי החזן [illegible].

ביום א' בשעה 7.00 — מסיבה חגיגית בבית הכנסת בילה.

ביום ב' [illegible].

ביום ג' בהיכל שלמה.

ביום ד' בבבלי ברית.

ביום ה' במועדון לחבר — יום שביעי תורה — בהשתתפות הרב ד"ר כהנא, הרב ירושלמי, י. קיפר בהדרכת ד"ר שחם.

מסיבת ט"ו בשבט בבית-הכנסת "בילו" שדי יהושע 124

התקיים אי"ה ביום ראשון י"ט בשבט 7.2.88 בשעה 7.30 בערב בבית-הכנסת ליד שולחנות ערוכים בהשתתפות: [illegible] — רב [illegible], הרב ד"ר ש.ז. כהנא, [illegible]. עריכה: ד"ר אפרים פלמר — יו"ר הכנס [illegible].

שערי חליפין במט"ח

בנק המזרחי המאוחד

שערי קניה ומכירה של בנקנוטים, העברות במטבע חוץ ליום 4.2.88, עד למחרת בשעה 12.30, לעסקות בדולרים עד לסך 1,000 דולר וביותר המטבעות עד שווי 500 דולר יהיו במפורט להלן:

בנוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יח'	שער קניה (שקים והעברות)	שער מכירה (שקים והעברות)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה"ב	דולר	1	1.5751	1.5948	1.55	1.62
בריטניה	לי"ש	1	2.7721	2.8068	2.72	2.85
שוודיה	כתר	1	0.2595	0.2628	0.25	0.27
שוויץ	פרנק	1	1.1368	1.1511	1.11	1.17
קנדה	דולר	1	1.2412	1.2567	1.21	1.28
פינלנד	מרק	1	0.3834	0.3882	0.37	0.39
גרמניה	מרק	1	0.9303	0.9420	0.91	0.96
דנמרק	כתר	1	0.2431	0.2462	0.23	0.25
הולנד	גולדן	1	0.8270	0.8374	0.81	0.85
איטליה	לירה	1000	1.2641	1.2799	1.18	1.30
דרא"פ	רנד	1	0.7859	0.7958		
אוסטרליה	דולר	1	1.1195	1.1336	1.06	1.16
אוסטריה	שילינג	10	1.3236	1.3402	1.30	1.36
צרפת	פרנק	1	0.2756	0.2791	0.26	0.28
נורווגיה	כתר	1	0.2457	0.2489	0.23	0.25
יפאן	ין	100	1.2240	1.2394	1.20	1.26

מגן דוד

[illegible] ירושלים, בית-שמש, תל-אביב, חיפה, נהריה, עכו, חדרה, הרצליה, כפר-סבא, טבריה, קרית-שמונה, צפת, ראשון לציון, באר-שבע, אופקים, דימונה, ערד, אילת.

ירושלים — טל' 523133, בית-שמש — 811288, תל-אביב — 460111, רמת-גן, גבעתיים, בני-ברק — 781111, פתח-תקוה — 9231112, קריית-אונו — 344442, חולון — 803133/4, בת-ים — 585555/6, חיפה — 512233/4, נהריה — 923333, 979333, עכו — 912333, קריית-טבעון — 931401, קריית-ביאליק — 721817, חדרה — 063-22333, הרצליה — 541333, כפר-סבא — 33222, טבריה — 067-90111, קריית-שמונה — 067-44334, בית-שאן — 065-8722, עפולה — 065-93333/4, חצור הגלילית — 067-36333, קצרין — 067-61333, נצרת עלית — 065-73333, מגדל-העמק — 065-4006, רחובות — 054-451333, אשדוד — 055-51332/3, אשקלון — 051-23323, לוד — 054-229133, רמלה — 054-221022, קריית-גת — 051-881333, קריית-מלאכי — 055-8233, ראשון-לציון — 942333, שדרות — 051-97074, באר-שבע — 057-78333, אופקים — 923022, נתיבות — 941033, דימונה — 59333, ערד — 957222, ירוחם — 80133, מצפה-רמון — 88333, אילת — 059-72333, צפת — 067-30333.

אידה נודל אורחת כפר הנוער "ימין אורד"

מאת א. צבי גבעון

אידה נודל, מאסירי ציון, היתה אורחת של כפר הנוער הדתי "ימין אורד" על הכרמל.

היא התעניינה בצורת החיים בכפר, שוחחה עם התלמידים ובמיוחד עם העולים מאתיופיה, מארצות דרום אמריקה ומגרוזיה.

רדיו

קול המוסיקה

06.00 "שמע ישראל"; 06.01 "צליל בוקר"; 07.09 "בהאזנה ניגוני זהב"; 09.00 "קונצרט בוקר"; 11.57 "פינת השיר"; 12.00 "מן הפרטיה"; 13.05 "בהאזנה נינוחה"; 15.00 "לקראת שבת".

מוצאי-שבת

19.00 "הקונצרט שלי"; 21.05 "מעל בימת האופרה".

רשת א'

06.00 "שמע ישראל"; 06.01 שירים דורים לעולים; 07.30 "רדיו-קלי"; 07.58 רגע של עברית; 08.05 "מצעד הפזמונים הים-תיכוני"; 10.05 "שירוקדי"; 11.05 "היום השישי"; 12.05 "מצורב ים-תיכוני"; 14.06 "בראש צעיר"; 15.00 "קבלת שבת" — פרשת "יתרו"; קריאה בתורה ובהפטרה בטעמי המקרא; שיחה על פרשת השבוע; דמויות מתוך הפרשה; פינת ההלכה.

מוצאי-שבת

18.06 "מסביב לעולם בשעה קלה"; 18.55 "פינת השיר"; 19.05 "אנתולוגיה קטנה לשירה"; 19.30 שידורים לעולים; 22.05 פרקי היום בתנ"ך; 22.10 "מלווה מלכה"; 23.05 "דרכי אדם".

רשת ב'

06.00 "שמע ישראל"; 06.04 ספירה באמרי המערכת של עתוני הבוקר; 06.10 התעמלות בוקר; 06.30 הדעות; 06.30 אות מבזק + ציקה הדשות הבוקר; 06.52 "אור ירוק"; 06.57 רגע של עברית; (שירים עבריים בין 06.00 ל-07.00); 07.00 "הבוקר הזה"; 08.05 "כל צבעי הרשת"; 11.50 פינת ההודעה הקטנה; 12.05 חדשות מקומיות; 12.10 שירים עבריים; 13.05 "בחצי היום"; 14.06 "לראות או לא לראות"; 15.05 הודעה על זמני כניסת השבת; 15.06 "בשמים לשבת".

מוצאי-שבת

18.06 "מפיק הדיי"; 18.30 מבזק הספורט; 19.05 "הקול קולנוע"; 21.05 יומן השבוע; 21.45 "כוכב הערב"; 21.47 "המבדילי"; 22.05 "בקצה השבוע"; 00.10 "הר ארצי מולדתי".

גלי צה"ל

05.45 פרקי אבות; 05.55 באופן מילולי; 06.00 אות פתיחת השידורים; 06.05 "צלילי בוקר"; 06.30 "מוקדם ערב"; 07.07 תוספת בוקר; 08.00 בוקר טוב ישראל; 09.05 בילוי נעים; 11.05 "קולה של אמא"; 12.05 "סנדלים"; 14.05 מסק זמן מוסיקלי; 15.05 "הדרך".

בתי מרקחת

יום שישי

ירושלים — אשר, מ. מסחרי ק. יובל, טל' 415841.

חולון — ד"ר חורי, רח' סוקולוב 70, טל' 842433.

נתניה — קרניאל, מרכז מסחרי, קרית נורדאו, טל' 51774.

פתח-תקוה — מיניפארם, רח' שפרינצק 20, טל' 9321067.

יום שבת

ירושלים — מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28, טל' 523191.

חולון — מזור, רח' חביבה רייך 20, טל' 583360.

נתניה — מקסים, רח' שלימן 2, טל' 617836.

פתח-תקוה — אסותא, רח' ברון הירש 21, טל' 911710.

מוצאי-שבת

ירושלים — אסיר, רח' דוד ילין 31, טל' 383788.

בתי חולים

יום שישי

ירושלים: שערי צדק (פנימית, ילדים), הדסה עין כרם (כירורגיה, אורטופדית, נשים, עיניים, א.א.ג.).

שבת

ירושלים: הדסה עין כרם (פנימית, כירורגיה, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.), ביקור חולים (נשים, ילדים).

תל אביב: איכילוב (ילדים), איכילוב (פנימית, כירורגית).

נהריה: לניאדו.

טלוויזיה

טלוויזיה לימודית

08.00 עד כאן; 08.05 שעה כושר; 08.15 קשת וענן; 08.40 מסך לספרות — יסודי; 09.00 מוסיקה ד'—ו'; 09.20 לשון והקשורת ג'—ה'; 09.45 רחוב סומסום; 10.15 חשבון ו'; 10.40 מדעי הטבע — יסודי; 11.00 חברה ותרבות — יסודי; 11.30 אורחות — ז'—ט'; 12.00 חברה ותרבות — על יסודי; 12.30 מוסיקה (ע"י) — העשרה.

13.15 התוכנית מסודר — שינוי הצורה; 13.45 עד כאן; 13.50 זהו זה — ציור חוזר; 14.40 ההגדה לבית פורסיט; 15.30 מפגשי בראשית — פרשה יתרו; 16.00 ערב חדש — מוסף לשבת.

טלוויזיה בכללית

מוצאי-שבת

20.00 "משפחת — שם הפרק: הגיז נוהגה"; 20.30 "צירופים"; 21.00 מבט לחדשות; 21.30 תשדירי שירות; 21.35 ספורט: בעתוק השבת; 22.35 "מבט אישי" — אהוד מנור מארח הפעם את חבר הכנסת מאיר שיטרית; 23.10 "ארמון החלומות"; 00.00 "פסוקו של יום" — מבט אל גור; חדשות הלילה.

הצופה

עיתון יומי

HATZOFE

DAILY

המו"ל הצופה בע"מ

העורך: משה אישון. מערכת ומנהלה: תל-אביב, רח' המסגר 66, טל' 336056, ת"ד 2046. חשבון בנק הדואר 441144. סניף ירושלים רח' בן-יהודה 3, ת"ד 1148 טל' 02-234910. בערב טל' 02-639524. סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 1, טל' 04-717145, בערב: 04-663628. דפוס העשור בע"מ ת"א

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות והפרסומות

נציגי הממשלה וההסתדרות הסכימו על דו"ח הוועדה לפיצוי גימלאים:

שעור פיצוי גימלאים על שחיקת שכרם — 42% — 6

בהתאם למועדי הפרישה ועומק השחיקה ✡ מדובר בגימלאי הדרוג האחיד, המהנדסים המח"ר, עיתונאים והנדסאים

נציגי הממשלה והמעסיקים הציבוריים אחרים ונציגי ההסתדרות הכללית חתמו אתמול על דו"ח הוועדה המשותפת שבדקה ופסקה כיצד יפוצו רבבות גימלאים שפרשו מן השירות הציבורי למיניו והמבוטחים בהסדרי פנסיה תקציבית.

ראש נציגות ההסתדרות, אפרים דילוני וראש נציגות המעסיקים הציבוריים, דוד בליטבניק ציינו במעמד חתימת הדו"ח כי מדובר בדו"ח ראשון המתייחס לגימלאים שבעת שירותם היו מדורגים בדירוגים הבאים: אחיד, מהנדסים מח"ר, הנדסאים ועיתונאים בשירות הציבורי.

לגבי גימלאים שהיו מדורגים בדירוגים מקצועיים אחרים נמשכת הבדיקה ויוגשו בקרוב דו"חות משלימים.

שיעורי הפיצוי לגימלאים על שחיקת שכרם נעים מ־6% עד 42% בהתאמה למועדי הפרישה ולעומק השחיקה.

הוועדה בדקה את התקדמות בדרגה של העובדים הפעילים בשירות המדינה במועדים שנקבעו לענין זה לעומת המצב כיום והצמדת הגימלאים בדרגה במועד פרישתם. על סמך תוצאות הבדיקה החליטה הוועדה כי הגימלאים יקודמו בדרגה לפי דרגתם בעת פרישתם מן השירות ולפי מועד פרישתם כמפורט בלוחות תאומים שצורפו לדו"ח הוועדה.

על פי המלצת הוועדה, אם יתברר כי כתוצאה מתשלום מקדמה לגימלאים מאפריל 88, יתהוו יתרות חובה, לא יקוזזו יתרות אלו מן הקיצבאות. נציג ההסתדרות שכיהן

המדינה אהרן הנדלמן, שאירגונו היה פעיל מאד בשלבים מוקדמים למען פתרון הבעיה, ציין כי אפשר להגדיר דו"ח זה כהיסטורי והוסיף כי נעשה צדק עם אלפי גימלאים.

גם נציגי הסתדרות הגימלאים אורי אלפרס ודב כהנא בירכו על דו"ח הוועדה וציינו כי תוקן עיוות שנעשה לגימלאים.

חברי הצוותים המשותפים שסיכמו את הנתונים ועיבדו את הדו"ח היו מצד הממשלה והמעסיקים הציבוריים: דוד בליטבניק, ידוב שוהל, כירה שדר, מיכה ויגנר, יוסי בר־גר, יורם הד ושמשי כהן ומצד ההסתדרות: אפרים דילוני — סגן יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, אורי אלפרס, יעקב אבטלר, אהרן הנדלמן, פנחס מזיג, דב כהנא ושמואל גרינשפן.

שמריהו בן־צור בסניף פרדס־חנה:

לא נסכים שמדיניות משרד החינוך בענין הביזור תצא לפועל

המערכת תהיה תלויה בחסדי ראשי רשויות שלא רואים ייחוד בחמ"ד

ישיבה חגיגית של מועצת סניף המפד"ל בפרדס חנה כרכור, התקיימה לכבוד חג האילנות — ט"ו בשבט.

את ההרצאה המרכזית נשא הח' שמריהו בן צור ממלא מקום מנכ"ל הסתדרות המורים ויו"ר ארגון המורים הדתיים.

בהתייחסו למדיניות הממלה בין החינוך הממלכתי לחינוך הממלכתי דתי אמר בן צור בין היתר, כי לא יסכים בשום פנים ואופן שמדיניות מנהל משרד החינוך באשר לשיטת הביזור תצא לפועל. "מדיניות תהווה מכה קשה לחינוך הממלכתי דתי בשל הזדקקותו לטוב לבם ונדיבותם של ראשי רשויות ומנהלי מחלקות לחינוך אשר לא רואים את הייחוד המיוחד בחמ"ד", אמר.

פתח את הישיבה אלכס בירנבוים יו"ר מועצת הסניף. חברי מועצת הסניף הביעו תקווה כי שמריהו בן צור יבחר במקום כבוד ברשימת המפד"ל לכנסת. לבן צור הצטרף הח' ספיר זכריה.

כן בחרה ועדת בחירות לרשות המקומית בראשותו של הח' אליהו בר־כוכבא.

מזכיר הסניף הח' יצחק סרביט סיכם בדברי ברכה.

מנכ"ל משרד התעשיה והמסחר:

ננקוט אמצעים נגד מפקיעי מחירי הסיגריות

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

משווקי הסיגריות הוזהרו אתמול כי ינקטו נגדם אמצעים אם ימנעו ממכירת סיגריות מהמלאי שבידם על פי המחירים הרשמיים שנקבעו בעבר.

מנכ"ל משרד התעשיה והמסחר יורם בליזובסקי הבהיר כי הימנעות ממכירה של מוצר שבמלאי מהווה עבירה על החוק.

אירגון סוחרי הסיגריות הודיע למשרד התעשיה והמסחר כי הורה לחבריו למכור סיגריות שבמלאי במחיר הקודם.

הערכת משרד התעשיה והמסחר היא שהמשווקים יכולים לספוג את הפרש המחיר מכיון שמדובר בכמות קטנה יחסית.

אשר לסיגריות מתוצרת הארץ בין לשווקם במחיר הנבחר על הרבקים.

האגודה הישראלית למניעת עישון: הוזלת סיגריות על חשבון הציבור

האוצר מוותר על הכנסות ✡ 10 אחוזים מתקציב האשפוז נובעים מנזקי עישון

האגודה הישראלית למניעת עישון מתנגדת בתוקף להוזלת מחירי סיגריות בישראל, שהינה בניגוד למגמה המתקדמת של ארגון הבריאות העולמי אשר המליץ לדרוש בכל המדינות להעלות את מחיר הסיגריות מתוך שהוכח כי המחיר הזול מעודד את התחלת העישון בקרב נוער.

יו"ר האגודה ד"ר סובה לוי ציין, כי בכל העולם המיסים על הסיגריות הינם בעליה — בבריטניה ב־80 אחוז, בצרפת ב־75 וכו'. בישראל המיסים על סיגריות היו עד כה 60 אחוז, ועם ההורדה המתוכננת יגיעו ל־40 אחוז. הורדת המחירים הכלולה במחירי הסיגריות תוצרת חוץ יוצרת מצב שבישראל מחיר הסיגריות יהיה מן הנמוכים בעולם וסיגריה אמריקאית תהיה זולה יותר.

ההוזלה המתוכננת הינה על חשבון הציבור הרחב, הודיע ד"ר לוי, בזמן של קיצוצים בתקציב הבריאות. האוצר מוותר על הכנסות ומעודד את העישון המפגע בבריאות הציבור.

יש להדגיש כי 10 אחוז מתקציב האשפוז בארץ נובעים מנזקי עישון. האגודה הישראלית למניעת עישון פונה שוב לאוצר בדרישה להעלות את המיסוי על הסיגריות ולא להורידן כפי שהוחלט ומקובל בעולם הנאור וזאת כדי למנוע את העישון בכלל והתחלת העישון בקרב הנוער בפרט.

כתר ארם צובא — בסכנה

מנהל "יד בן צבי", ד"ר צבי צמרת, אמר לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת, כי מאז שהגיע "הכתר" (כתר ארם צובא היא חלב) לידיו, איננו יכול לקיים 35 אלף דולר כדי לשלם למוזיאון ישראל עבור הצלתו ושימורו.

הוא גם הפסיק את חקר תרבות יהודי אתיופיה, את תיעוד העליה הגדולה בשנות החמישים ואת מחקרי ירושלים בגלל ספרים כלכלי דמים שחסרים בתקציבו.

מנהלי יד־יצחק, האקדמיה ללשון העברית, הארכיון המרכזי לחקר היהדות ופרסו שוויד הימצאים במצב תקציבי דומה. אמרו להם כי יש כמה דברים שחייבים לעשותם מיד כי אחר כך יאבדו בעלמים מהעולם ואם לא ימצא התקציב הדרוש עלולים פרקים שלמים בהסטוריה היהודית ללכת לאיבוד.

יו"ר הוועדה, ח"כ נחמן רז, הבטיח להסדיר עם ועדת הכספים הוספה תקציבית למוסדות אלה.

✡ גופתו של אבשל גרוס, בן 34 מבצרת עליה, נתגלתה אתמול בזה ברחוב הנבנה עבציבי, לא רחוק ממקום מגוריו. כתב צחיים צוסל, כי המשטרה היא כמוהל של האייצל בכל לקחת מנת יתר של סם. המשטרה, שהוזעקה למקום, גילתה על גופו סימני פגיעה. הוזעק רופא שקבע את מותו. בהיפוע בהגדר נתגלו מרק הסם.

אלמן בשנות ה־60 המשמש בתפקיד רבני בארצות־הברית מעונין במתאימה לפרטים ת.ד. 5488 ירושלים

משרד הדתות | המועצה הדתית צפת | העיריה

הציבור הרחב מוזמן להשתתף בפתיחת

מרכז תורני לאומי ע"ש רבי יוסף קארו בצפת

שתתקיים אי"ה ביום רביעי, כ"ב שבט תשמ"ח (10.2.88) בשעה 15.30 בביהכ"נ "אבוהב" בצפת.

בהשתתפות:

הראשל"צ, הרב הגאון מרדכי אליהו שליט"א הרב הראשי לישראל

הרב הגאון, אב"ד שמחה הכהן קפלן שליט"א הרב הראשי לצפת

הרב הגאון, דוד שלוש שליט"א — הרב הראשי לנתניה

השר זבולון המר — שר הדתות

מר זאב פרל — ראש העיר צפת

מר זבולון אורלב — מנכ"ל משרד הדתות

רבי אפריים קרויצלר — סגן ממונה המחוז

מר יונה עמר — ראש המועצה"ד

מר דוד ממן — סגן ראש העיר

הרב ישראל קלנין שליט"א — ראש מכון "פסגות"

תכנית אומנותית: מקהלת פרחי צפת

תזמורת ילדי מתנ"סים בצפת

התנועה הדתית לאומית — הסתדרות הפוהמ"ז מחלקת התרבות

ביום שבת קודש פרשת יתרו בשעה 15.30 בבית הכנסת "סוכת שלום" יתקיים אי"ה

מסיבת עונג שבת לרגל ט"ו בשבט

בהשתתפות:

כבוד הרב ר' יחיאל תם שליט"א שישא דברו: בעניני דיומא

דברי פתיחה: רצון שרעבי חבר הנהלת ביהכנ"ס "סוכת שלום"

דברי ברכה: החבר נתן גולדברג — יו"ר המזה"ר

דוד שלום — יו"ר הנהלת הסניף

הזמר הפייטן מר אלי בלביוב

יעים בשירה ובפיוטים.

— כיבוד קל ועונג למשתתפים —

ילדי גנון הילדים של אמונה — תנועת האשה הדתית לאומית בשכונת שילה מתה־תקוה נוטעים שתילים במקל בשבט עם הילדים הגרים בסביבה. נטיעות משותפות נערכו בקבוצות שונות בארץ. (צילום אברהם הדר)

פרס "מצלמת הזהב" הוענק לנשיא הרצוג

מטעם שבועון הרדיו והטלוויזיה המערב־גרמני "הרצו"

נשיא המדינה, חיים הרצוג, קיבל אתמול במשכן הנשיא בירושלים, את פרס "מצלמת הזהב" מטעם שבועון הרדיו והטלוויזיה המערב גרמני "הרצו". הפרס הוענק לנשיא במקום שידור ברשתות הטלוויזיה של מערב גרמניה.

השבועון "הרצו", הנפוץ ביותר באירופה (כ־12,000,000 עותקים בשבוע), בוחר מדי שנה ב"איש השנה" האישיות שהופיעה ביותר את צופי הטלוויזיה במערב גרמניה. בין מקבלי הפרס בשנים קודמות נמנים נשיא גרמניה פון וייצקר, הנסיך פיליפ המכלך ולאונרד ברנשטיין. הפרס הוענק לנשיא בעקבות ביקורו במערב גרמניה, שצוין כאחד האירועים המרכזיים במדינה בשנת 1987.

עורך השבועון, פטר בכר, הדגיש כי הפרס מוענק לנשיא על הופעתו הכובשת בטלוויזיה במהלך ביקורו הממלכתי במערב גרמניה, ועל תרומתו לעתיד היחסים בין שני העמים.

הנשיא הרצוג הודה למר בכר וציין כי ביקורו נועד להרחיב את ההבנה ולשפר את היחסים בין שתי הארצות, תוך התבססות על צוואתם של מנהיגים דגולים כבן־גוריון ואדנאואר, שהבינו כי אמנם אין להתעלם מהעבר הנוראי אך גם אין לשכוח את העתיד.

✡ צו בניעה זמני, האוסר על עיריית חיפה להרוס קיר תומך שנבנה בכפרי קונדיטוריה "קריספי" שבמעלה דרך שיקיא, בשכונת אחוזה בחיפה — ניתן אתמול בבית המשפט הגבוה לצדק בירושלים.

בעלי הקונדיטוריה, וולטר והרמלה קריפס, עתרו באמצעות עורך־הדין סגנר־רייכפלד, לבית המשפט הגבוה לאחר שעיריית חיפה הוציאה צו הריסה מידי, לפיו התבקשו בעלי המקום להרוס קיר תומך תוך 24 שעות, וזאת בהסתמך על חוק עזר עירוני.

העותרים כתבו, כי העיריה חרגה מסמכותה הואיל והמחלוקת בסוגיית הקיר התומך נדונה בבית משפט המחוזי בחיפה ולפיכך אין זה בסמכותה של העיריה לפעול עתה מכח חוק עזר עירוני. בית המשפט הגבוה לצדק הוציא צו מניעה זמני האוסר על הריסת הקיר והזמין את שני הצדדים להתייצב בפניו.

בס"ד

עיריית תל־אביב־יפו, מינהל החינוך, המחלקה לתרבות תורנית 438069

בית הכנסת ליובאוויטש ת"א, הדפנה 13 — תל־אביב, טל. 231795

"הקהל את העם האנשים והנשים והטף..." (דברים לא, י"ב)

חגיגת "הקהל" ה'תשמ"ח לאחדות עם ישראל

בהשתתפות:

הראשון לציון הרב מרדכי אליהו שליט"א הרב הראשי לישראל

מר נתן וולוך — סגן ראש העיריה

בתכנית:

הופעה מיוחדת ומשירה של הזמר החסידי מארה"ב אברהם פריד

בליווי תזמורת "אומני"

בניצוחו של המלחין משה לאופר

פרקי חזנות — ר' חיים אדלר

מנחה: מרדכי פרימן

תתקיים אי"ה ביום ראשון ב' אדר התשמ"ח (21.2.88) בשעה 7.30 בערב בהיכל הספורט יד אליהו — תל־אביב.

כרטיסים: הפצה ראשית בהדרן, קסטל, במשרדי הכרטיסים בעיר. למחזיקי כרטיסי אשראי טל: 221792, 248787. "הדרן קסטל" מ־9.00 עד 23.00, 239258 ובכתובי הכיד באזור ת"א המרכז.

מקומות מיוחדים לנשים.

— משנכנס אדר מרבים בשמחה —

התנועה הדתית הלאומית — הסתדרות הפועל־המזרחי — סניף ירושלים

בס"ד

הזמנה

למסיבה חגיגית המוקדשת ליובלו ה־50 של עתון "הצופה"

שתערך אי"ה ביום שלישי כ"ח בשבט תשמ"ח (16.2.88) בשעה 7.00 בערב, באולם מלון "רמדה רנסנס", רח' וולפסון 6 ירושלים.

בתכנית:

ברכת הסניף:

הח' שלום מוחה — יו"ר מזכירות הסניף

אורח הכבוד

ח"כ ד"ר יוסף בורג — נשיא התנועה העולמית המזרחי הפועל המזרחי

הרצאה: מר משה אישון — עורך "הצופה"

בנושא: היהדות הדתית בראי העתונות

דברי סיכום:

הח' אהרן קופלוביץ — חבר התנועה חבר הנהלת "הצופה"

הנחיה: הח' שלמה לקס — מזכיר התנועה ירושלים

בתכניה האמנותית:

✡ החזן יעקב בן סירא (תאולין הבימה)

✡ צמד "קול זמרה" — בשירה

✡ ● ✡

— כיבוד קל —

פרטים נוספים במזכירות הסניף טלפונים: 235968 — 225604

נזקים במאות אלפי דולרים לחקלאות כתוצאה מהגשמים

הנזקים שנגרמו לחקלאות ע"י הרוחות הברד וההצפה בגשמים האחרונים נאמדים במאות אלפי דולרים באומדן ראשוני. כל השמאים שבמטה הקרן לנזקי טבע ממשיכים בסקירות הנזקים — מסר צבי חרמוני מנהל הקרן לנזקי טבע להנהלת הקרן, שדנה בנושא אתמול בתל־אביב.

רוב שטחי החקלאות מאילת ועד גליל הצפון, כולל הערבה הבקעה, מרכז הארץ והגליל המערבי נפגעו קשה מאד.

מטעי הבננות בגליל המערבי, בחוף הכרמל ועמק הירדן נפגעו קשה על ידי הרוחות שהפילו אשכולות בננה, שתילים וחציב, גידולי ירקות ליצוא כגון מלונים, פלפלים וסוגים אחרים בערבה ובנגב. ירקות עם כיסוי פלסטיק ובלעדיהם נפגעו קשות ע"י הברד והרוחות. הרוחות העזות הרסו סככות פרחים ברחבי הארץ. (כתב צחיים מגיד, שהפרחים אינם מבוטחים בקרן לנזקי טבע).

הירדן והירמוך שעלו על גדותיהם הציפו שדות סלווה בעמק הירדן וגרמו נזקים כבדים לחממות וגידולים אחרים.

ירקות ליצוא בערבה, בפארן ובעין יהב נפגעו לפני חודש והציפו כבר. הקרן לנזקי טבע שילמה למשקים הנפגעים 300 אלף דולר. בסערה הנוכחית שוב נפגעו גידולי ירקות ליצוא במאות הביכור עד דרומה לאילת, שם נפגעו כל המשקים.

כאמור, השמאים ממשיכים באיסוף הנתונים ובתחילת השבוע הבא אפשר יהיה לסכם את היקף הנזקים וגודל התשלומים לנפגעים.

היועץ המשפטי קיים הליך "שימוע" לשופט אשר ארבל

באמצע שבוע הבא יחליט נגד מי להגיש כתבי אישום

היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש קיים אתמול הליך שימוע לשופט התעבורה בתל־אביב אשר ארבל, החשוד בפרשת השוחד בבתי המשפט השלום והתעבורה בתל־אביב.

הליך השימוע החל בשעה 4.30 אחר הצהריים ונמשך שעות אחדות. את השופט אשר ארבל ייצג עוה"ד חיים שפירא, לשעבר נשיא בית משפט השלום בתל־אביב.

הליך השימוע של השופט ארבל היה השימוע הרביעי שנערך לפני היועץ המשפטי לממשלה. האחרונים שנערכו הליכי שימוע לשופטים אהרן כהן, יעקב בר־דיין ובן־שחר הרואי.

לאחר הליך השימוע יחליט היועץ המשפטי לממשלה אם יש מקום להגיש כתבי אישום נגד השופטים כולם או חלק מהם. ההחלטה תיפול עד מחצית השבוע הבא, ואם יוחלט על הגשת כתבי אישום הם יוגשו לבית המשפט המחוזי בירושלים.

לכתב שהיים נמסר כי ככל הנראה הכוונה היא להגיש כתבי אישום רק נגד ארבעת שופטים אלה. נגד יתר השופטים המעורבים בפרשה, יתנהלו הליכים משמעתיים.

טקס כריתת ברית תאומים בין ביה"כ הגדול בבירה וביה"כ בפריז יערך במוצ"ש

ישודר בטלוויזיה הצרפתית ויועבר באמצעות לווין לביה"כ הגדול בירושלים

טקס כריתת ברית האחים בין בית הכנסת הגדול בירושלים ובית הכנסת דה־לה־ויקטואר בפריז יערך במוצאי שבת הקרוב.

בטקס ישתתפו ראש הממשלה הצרפתי, הרבנים הראשיים לישראל, שרים, חברים ואישי ציבור מצרפת ומישראל.

בטקס יטלו חלק החזן הראשי של ביהכנ"ס הגדול נפתלי הרשטיק, מקהלה מורחבת של ביהכנ"ס הגדול בניצוחו של אלי יפה, האנסמבל הפילהרמוני לכלי נשיפה הקשה המורכב מבני התזמורת הפילהרמונית הישראלית והתזמורת הפילהרמונית של פריז.

שני הטקסים יועברו בשידור חי בטלוויזיה הממלכתית בצרפת.

הטקס בביהכנ"ס בפריז יועבר באמצעות הלוויין לביהכנ"ס הגדול בירושלים.

לשכת הרבנות — המועצה הדתית קרית מלאכי

לרה"ג ישראל גרשטנקורן שליט"א ברכות להולדת הנכדים

לראש המועצה הדתית משה חדר ברכות לאירושי הבן אליהו שיחי' ברכות להולדת הנכדים

הרב חיים פינטו רב העיר | אביב אלי מזכיר המועצה הדתית | חברי המועצה וצוות העובדים

תודה והוקרה

למר יעקב בייקל ולמר שלום יוסקוביץ בעלי "אולמי הדר" בגבעתיים

על תרומתם בהעמדת האולם והכיבוד ביד נדיבה למען "נתיבות אמונה"

הנהלת העמותה

התנועה הדתית לאומית — הדור הצעיר — בשיתוף מחלקת הבוגרים של בני עקיבא

מפגש צעירים

המפגש החודשי של צעירים דתיים־לאומיים, בוגרי תנועות הנוער, ישיבות ההסדר, השירות הלאומי והעולים, יתקיים אי"ה במוצש"ק פר' יתרו, י"ח בשבט (6.2.88) בשעה 20.00 במלון פלאזה, רח' המלך ג'ורג' ירושלים.

דברי פתיחה: הרב עוזי קלכהיים — יו"ר מועצת התנועה

עימות: הרב רן כהן — נחום לנגנטל, יו"ר האגוד

ראיון עם: אמנון לוי — עיתונאי

מופע מלטהה: רוני מרכוס.

בתכנית האמנותית: הזמר מוטי זינגבוים

מנחה — חיים זיסוביץ.

— בא לחייך —

המכון לחקר החקלאות על פי התורה

סמינריון כ"ב לחקלאות על פי התורה

יתקיים אי"ה בימים שני ושלישי כ"ז כ"ח שבט תשמ"ח (15—16.2.88)

נושאי הסמינריון:

✡ סכום שנת השמיטה — בעיות מיוחדות בכרם, אוצר בית־דין, יצור ושיווק יין, ניהול וצדות שמיטה באוצר בי"ד.

✡ איסוף ביצים בשבת — רקע הלכתי ומעשי ודיקות בעופות. עוף טורף שנכנס ללול, דם בביצים.

בין נותני השיעורים רבני המכון, חוקרים בתחום החקלאי הראשון לציון הרב מרדכי אליהו, הרב עובדיה יוסף הרב ש. קוק.

בירור פרטים נוספים: נא לפנות טלפונית. 08-594699, 08-592264, 08-592757

בברכה שלום לוי מנהל

בית החולים בקור חולים ירושלים

ברכות מזל־טוב

להולדת הבנים/הבנות

אלון יעקב ונגה — בת	חיימוביץ יהודה ורות — בת
אליהו מאיר ומזל — בת	הגר יצחק וקלודין — תאומות
אירבי אליהו ודליה — בן	טרבלסי דניאל ומזל — בן
אירבי אליהו והלן — בן	יאיר יהודה ויפה — בת
אלחוק אשר ושרה — בת	יחזקאל יוסף ומיכל — בן
אוחנה אברהם ומטילדה — בן	כריף משה ורחל — בן
אקשטיין שמעון ובלומה — בן	ליטמנוביץ אברהם ושרה — בן
בראון יחזקאל וחנה — בת	לוי מרדכי וצפורה — בן
בן שמול יוסף וגל — בת	מיזרד גבריאל ואסתר — בת
בפר יצחק ורחל — בת	מילצקי חיים ושפרה — בן
בירנטן יהונתן ואסתר — בת	מינצברג יהודה ורחל — בת
בפר יצחק ורחל — בת	נחמיה יעקב ודינה — בן
בלייכפלד משה ורחל — תאומים	סלים משה משה וגאולה — בת
בן ישי יצחק ומריאן — בן	עטיס הרצל ותרזה — בת
באגר ברוך ומיכל — בת	עזרא יחזקאל וזהבה — בת
ברינשטקורן אברהם ורחל — בת	עובדיה דוד ולאה — בת
גולדשטיין אברהם ושפרה — בן	פוטש מנחם ורבקה — בת
גבריאלוב נתן ומרים — בן	צדיק יוסף ושרה — בת
גולדרינגר צבי ואסתר — בן	קוזר שלמה ויוסל — בת
גרין אליעזר ואירלה — בן	קרויזר יוסף וחנה — בת
גולדשטיין מנחם ומלכה — בן	רבי ששון וגלורה — בת
דהן דוד ועליזה — בן	רוזנר יצחק ופרידה — בת
דיין אברהם ורחל — בת	רבינסקי אריאל ויעל — בן
הנגלינג אלחנן ופנינה — בן	רוזנן נפתלי ושרה — בן
הלר שאול ויפה — בן	רוזנשטיין יצחק ולאורה — בן
ויצמן יהודה ושרה — בת	רוזנצוייג בנציון ומזל — בן
ויגברג מרדכי ורבקה — בן	שוייקי בנימין ואביגיל — בן
ויספיש יוסף ושרה — בן	שמיר בנימין ורונית — בן
זהבי עוזי ורות — בת	שמש יוסף ועפרה — בת
זוהן יחזקאל ושמחה — בן	

יזכו ההורים לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים

ההנהלה

תושבי דרום תל־אביב:

להקים קיר "חוסם רעש" לאורך נתיבי איילון

מאת סופרנו בתל־אביב

תושבי שכונות דרום תל־אביב התקווה, "עזרא", ויד אליהו תובעים מעיריית תל־אביב להקים "קיר חוסם רעש" לאורך נתיבי איילון, כמו הקיר שהוקם למניעת הרעש באזור בבלי בצפון העיר.

תושבי השכונות טוענים כי הרעש הנגרם מאלפי כלי הרכב החולפים לידם, בלתי נסבל.

חבר מועצת העיריה, אריה בוקר, פנה לראש העיר שלמה להט ותבע להיענות בדחיפות למשאלתם.

להערכתו של בוקר ניתן לבנות מחסומי רעש אקוסטיים שיפחיתו עד 40 אחוזים את עוצמת הרעש.

מבחן בתלמוד כלל צה"לי נערך בבית השריון

מבחן פומבי בתלמוד כלל צה"לי נערך אתמול בבית השריון בתל אביב לסיכום לימוד הדף היומי שנלמד בצה"ל במשך השנה.

במבחן השתתפו מאות חיילים, קצינים ורבנים צבאיים וסגל הרבנות הצבאית.

בדברי ברכה נתכבד סגן אלוף הרב נחשון שנתמנה בימים אלו למפקד הישיבה הצבאית. אחריו ברך מפקד הישיבה לשעבר שנתמנה כיועץ הרב הצבאי הראשי אלוף משנה הרב ישראל מאיר ויגנברג.

הרב ויגנברג שאירגן את האירוע ציין את התרומה הגדולה של לימוד הגמרא לחיילים. הוא קרא להם להגביר את הלימוד.

הרב הצבאי הראשי אלוף הרב גד נבון נתן שיעור על מסכת ביצה וקשר אותה עם המסכת הנדרשת שתלמד בשנה הבאה — מסכת סוכה.

שבוע לפני המבחן נערך מבחן הכנה בו השתתפו 50 חיילים בכל היחידות.

לשלב הגמר עלו 10 נבחנים — מתוכם הגיע למקום הראשון — רבינשטיין נחשון ממפקד צפון, למקום השני, נפתלי רבתי — כהן, ולמקום השלישי יעקב שץ — ממפקד דרום.

את האורח הבוחן ד"ר דוד אלכסנדר, מקהלת הרבנות הצבאית בנהלת סגן אלוף אריה בראון בניצוחו של משה מונהרודתבלום הנעים את הטקס.

45 ימי מאסר לסמל שהבריח וידיאו מלבנון

לוחם בחטיבת גולני, סמל שהורשע בהברחת וידאו ורדיו טייפ מלבנון לישראל ברכבו של המג"ד, נידון אתמול ל־45 ימי מאסר, שיצב ויוצא בעבודות בשירות הצבא.

בית הדין הצבאי המחוזי צפון גזר על הנאשם, בנוסף לכך, חודש מאסר על תנאי למשך שנתיים וציווה להורידו מדרגת סמל לדרגת טוראי. הנאשם הורשע ע"י סא"ל משה גיבור, עפ"י הודאתו, בהברחת מכשיר מלבנון לישראל ובהתנהגות שאינה הולמת.

הסמל רכש בנובמבר אשתקד בלבנון וידאו ומקלט רדיו־טייפ בסכום של 700 דולר, שאותם הבריח לישראל ברכבו של מפקד הגדוד שלא ידע על כך.

מידע מודיעיני שהגיע למשטרה הצבאית החוקרת חשף את הפרשה.

ברכות ואיחולים למכובדינו

הרב יחיאל לגבי שיחי' לרגל התמנותו למנהל האגף למועצות דתיות במשרד לענייני דתות

מר יעקב מכלוף שיחי' יו"ר המועצה"ד כרמיאל לנשואי הבת מלכה תבי"ג

מאת המועצות הדתיות במגזר:

אור עקיבא, בית שאן, חיפה, יקנעם כפר תבור, מגדל העמק, נהריה ניר עציון, עפולה, עכו, עתלית, צפת, קרית ים, קרית מוצקין, רמת הגולן רמת ישי, שלומי.

המועצה הדתית גדרה

בס"ד שבט תשמ"ח

למכובדנו הדגול הרב האזורי

הרב ישעיהו סיאני שליט"א ולרעייתו הרבנית רחל תבי"א

ברכות מאליפות מעומקא דליבא

בהגיע בנכם היקר לעול המצוות

ומנן חתנם ישראל־שלום נ"י

יהי רצון שיקויים בו המקרא: "ישראל אשר בך אתפאר"

ברכה כהן באהבה

שלום כהן ראש המועצה הדתית גדרה

אמונה

דרושה כתבנית מעולה

במשרה מלאה

פרטים בטלפון 440816 חדר 317

הצופה ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ מוסף של שבת

„העיקר, לא לפחד כלל..."

מאת משה אישון

„האם אינכם פוחדים, יהודים?" — שאלה זו הציג רשאד א־שאווה, לשעבר ראש עיריית עזה, בשטף דיבורו על אבנים, אש ודם ביש"ע. בראיון עתונאי שוחח באיפוק על המתרחש עכשיו ב„שטחים". מצד אחד הקפיד בלשונו שלא לפגוע בדימויו האישי כמנהיג פלשתינאי מתון, מצד אחר גילה זהירות יתר שלא להסתבך עם אש"ף. בכל זאת, המתינות לא כל כך בלטה בדבריו. לעומת זאת קו ההזדהות שלו נטה לאש"ף. מתינותו הסתכמה באיזכור נשכחות, כי לפני חמש־עשרה שנה התריע מפני מה שמתרחש עכשיו. „הזהרתי אתכם"... עם זאת ראשד א־שאווה לא הסתפק בהעלאת זכרונות מהעבר, אלא השמיע גם אזהרות המתייחסות להווה ולעתיד. „אינכם רואים שאתם כמו טיפה בים של ערבים. לא ירחק היום ויהיו סביבכם שלוש מאות מיליון ערבים. אפילו אם תמשיכו להתקיים ותהיו מדינה מתקדמת, ביום מן הימים שלושת מיליון הערבים יגברו עליכם. ועד אותו יום תחיו על חרבכם". (מעריב, סופשבוע, 29.1.88).

הפעם אין אלה דברי אפתיה בלבד, אלא גם דברי הפחדה. המרואיין מבקש לאותת לנו, כי יום יבוא ושלוש מאות מיליון ערבים יגברו על המדינה היהודית המצטיירת בעיניו כ„טיפה בים הערבי".

זוהי התמצית שבתמצית של רעיונותיו־הגיגיו הכלולים בראיון. כמובן כמתקפת העבדה הערבית־איסלאמית שלפי אמונתה אין מקום למדינה יהודית בלבנם הערבי. [illegible]

לכן, אין להציג את ההתנהלות היהודית ביש"ע לאחר מלחמת ששת הימים כמאבק בדרך לשלום בין ישראל לשכנותיה הערביות. [illegible]

[illegible]

אל תירא מפחד פתאום, ומשואת רשעים כי תבוא. עוצו עצה ותופר, דברו דבר ולא יקום, כי עמנו א־ל". [illegible]

בעתות מלחמה יש להשתחרר מפחדים ומפחדנים ההורסים את רוחו של הלוחם. התורה מצווה לנו: „מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו ולא ימס לבב אחיו כלבבו". [illegible]

לא אחת התברר, כי מי שמצליח לזרוע פחד ואימה על אומה, נצחונו מובטח מראש במלחמה, בלא שיצטרך לנהל קשה, כדי להכניע את האויב.

מדינת ישראל ניצבת כיום במערכה בשתי חזיתות: האחת — מול מיידי אבנים ומשליכי בקבוקי תבערה ביש"ע, והשניה — המערכה „להבה פסיכולוגית" המכוונת לחמס את לבו של היהודי, פעם בשם המוסר שנפגע, [illegible]

[illegible]

כדי להשיג שלום אמת, המשא־ומתן חייב להתנהל על בסיס של נתונים אמיתיים, ללא איפור וללא שיכתוב והסכמים בצורה שכל אחד ואחד יוכל לפרשם כלבבו. [illegible]

[illegible]

> „האינכם פוחדים, יהודים? אתם כטיפה בים בין שלוש מאות מליון ערבים" — שאל ראשאד א־שוואה ✡ ב„מלחמה הפסיכולוגית" האנטי־ישראלית המתנהלת מבית ומבחוץ משתמשים בין היתר בגורם ההפחדה ✡ הפחד הוא האויב הגדול ביותר של הבטחון ✡ פחדנים לא זו בלבד שאינם משרים בטחון, אלא גם מרבים „יראים ורכי הלבב" ✡ ר' נחמן מברצלב היה אומר: „העיקר לא לפחד כלל"

הדברים שלא להיקלע אל תוך מלכודת שלשאלת עין היא מקושטת בפלי זית, אך מאחוריה מתחוללת חרב של מלחמה...

✱

אחד הפרשנים של ה„ניו־יורק טיימס" [illegible]

[illegible]

אוהבי ארץ־ישראל [illegible]

[illegible]

בעבר סבר, כי ניתן לחיות יהודי: להיות ערבים. כיום — הוא אומר — „התחלתי להיות מפוחד בחברה הערבית ובעיתוני הערבי...".

למעשה, גם אביו הוא חבר־הכנסת, אינו חש בטוב בחברה יהודית. [illegible]

[illegible]

בחינה מחודש...

היוזמה האמריקאנית: נוהל, או מהות?

מאת יעקב אדלשטיין

הרעיונות להסדר שלום שהביא הממשל האמריקאני לאיזור מבססים על נקודת המוצא, שבמקום לדון על נוהל המו"מ, במסגרת ועידה בינלאומית, או מחוצה לה, מוטב לגשת ישר למהות ההסדר. מדובר בהסדר שמבוסס על הסכמי קמפ דייויד, שבמסגרתו אוטונומיה מואצת או משרפרת; אוטונומיה על שטחים ולא רק על אנשים; קיצור תקופת האוטונומיה מחמש שנים לארבע שנים. הסדר זה נועד לספק את הצדדים בתוך ישראל ובעולם הערבי.

ארה"ב אינה רוצה לטפל ברעיון הוועידה הבינלאומית בגלל שיקולים של יחסים בין־המעצמות. האמת היא, שארה"ב היתה שותפה מלאה למה שקרוי „הסכם לונדון", בין חוסיין [illegible]

ריקני, שמבוסס על יחסים בין המעצמות. כי פרס לא לקח בחשבון את השיקול הזה, וכיום פוצעים מקורביו שארה"ב נתנה אותו באמבע הדרך והצטרפה לפמוטה של שכיר. [illegible]

> תכנית שולץ חדשה — מה נאמה בה? ✡ האגרת של ראש הממשלה אל מזכיר המדינה האמריקאני. נסיגה מעמדתו המוצהרת נגד ויתורים, או ויתוה על חלקים של א"י ✡ הנסתר ביזמות המדיניות החדשות רב על הגלוי לעין ✡ המפתח בידי מי? — ביקור חוסיין ושמיר בארה"ב ✡ שליחותו של רובינשטיין

[illegible]

כיצד יגיבו הסובייטים

[illegible]

המפתח בידי חוסיין

[illegible]

התפנית בעמדת ארה"ב

[illegible]

ממשלת אחדות והיא מפוררת

מאת ש.ז. שרגאי

ממשלה פלורליסטית

[illegible]

נשענים על שולחנם של אחרים

[illegible]

שעתה של הסתדרות הציונית

[illegible]

ישמיע המזרחי דברי ויעשה המוטל עליו

[illegible]

✱

[illegible]

המתנחלים בבית א־ל מזועזעים מפגיעת חברם, דב קלמנוביץ שנפגע קשה מבקבוק תבערה שהושלך לעבר מכוניתו * הפגיעה העלתה את היישוב אל הכותרות * כתבנו שסייר במקום למחרת הפיגוע

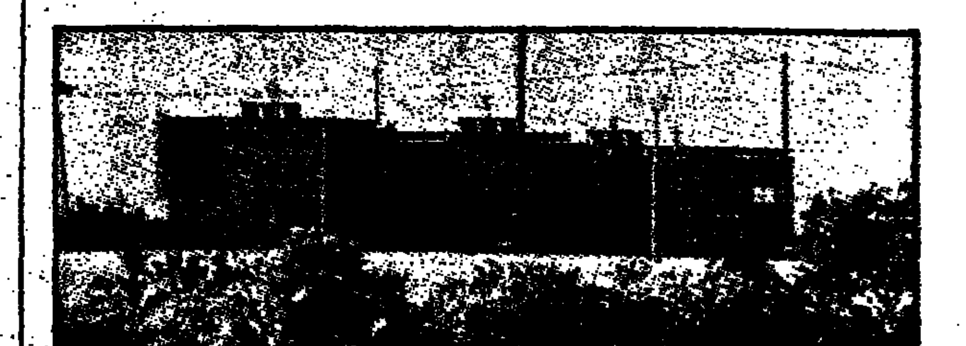

בבית־אל אין פחד בלבבות

מאת חיים פיקדש

כשבישוב בית-אל, התכוננו השבוע לשמחת הכלולות של יהודה פריימן, תלמיד הישיבה המקומית עם ענת בירנשטוק, באולמי "נוף-ירושלים", ובני הישיבה לבשו כבר את בגדי החג ונערכו ל„שמח חתן וכלה ביום חופתם", באה הבשורה הנוראה כי דב קלמנוביץ, תושב הישוב, נפגע מבקבוק תבערה שהושלך לעבר מכוניתו, עת שעשה דרכו לביתו, וכי הוא מאושפז במצב קשה בבית החולים ירושלים.

אז אז, ירדה העצבות על הישוב הקטן, הנאחז לו בשורשרת הטורים את העיר רמאללה השורדת ולא אחד מבין הקרואים התלבט, אם ליטול חלק בשמחת הכלולות. אך דווקא לעת כזו, חשו בצורך לצאת ולשמח, אולי מתוך איפוק, אך גם מתוך תחושה של שותפות גורל.

„נלך לחתונה ואחר נבקר את דב, המתייסר במכאובים, נפנה לכותל גם לומר פרקי תהילים" הבטיחו, ואחר, כשנפנתה שיירת הקרואים לשמחת הכלולות חלפה ליד הרכב שעדיין בער היתה התחושה קשה מנשוא!

אם תרצי, בלבטים אלה של שמחה מעורבת בעצבות נוראה יש משום סמליות לגבי סדרי חייהם ואורחותיהם של תושבי בית־אל, ישוב שזה עשר שנים, שרוי בעשייה הגדולה, בבניה המואצת בלימוד ושקידה. לא אחת גם חשים בסכנה, אך איש לא יאמר כאן, ש„צריך להתקפל"!

הרב אליעזר מלמד, ר"מ בישיבת בית־אל, ישיבה שכל הישוב סובב סביבה אסף בבוקר שלאחר האסון את תלמידיו ושוחח עימם על המקרה. „הם, הערבים המתפרעים, לא ניסו לפגוע בדב קלמנוביץ בלבד אלא בכל יהודי הנע בכבישי יהודה ושומרון ובכל יהודי הנאחז כאן, — שהנוכחות-שלנו באיזור זה כבכל חלקי ארץ ישראל, כרוכה בסכנות ומילא מציאות חיים זו היא המבליטה את ערך המסקנה של מסירות הנפש ויישוב הארץ".

להגביר את הנוכחות

„תשובתנו למציאות זו", הוסיף הרב מלמד הצעיר, שיש להגביר את הנוכחות, להחיש את הבניה וההיאחזות במקום שבו אנו מתרשים למעשה את חיי העם היהודי בארצו ההיסטורית הקדושה".

דומה שתחושה זו היא מנת חלקם של כל המתיישבים כאן. גם הילדים בבית הספר הממלכתי־הדתי האזורי יודעים כבר למלמל ולדקלם את „הגדרת הזכות שלנו לגבי הישיבה בארץ הזו", ואת התחושה ש„הערבים לא יגרשו אותנו מכאן".

בישיבת בית א־ל: על התורה ועל הביטחון

העתונאים שעטו השבוע על הישוב, מיד לאחר הבשורה הקשה של הפגיעה ברכבו של קלמנוביץ ופציעתו הקשה, לא זכו לקבלת פנים אוהדת. „הרי אתם מלבים את האש" — הסית כנגדם ראש הישיבה, הרב זלמן מלמד מבכירי היסוד ליישוב ולישיבה, שהוא גם עומד בראשה, „אתם באים רק כשיהודי נשרף ורק ערבים מסכנים אתם יודעים לכתוב"! — הטיח כלפיהם גם אחד ממורי הישיבה. אך ילדי בית הספר האזורי שבו, בלי עין הרע למעלה מ־450 תלמידים (!) ראו גם בבוא העתונאים מעין „תופעה מלבבת" והביעו נכונות לספר על תחושתם וגילו כי הם אינם מפחדים. „וכי למה שנפחד" — שואל אליהו בן השבע, עטוי הכיפה הסרוגה.

„למה לפחד"? — שואלת גם אורלי וייצמן המורה מבית הספר „צביה" בירושלים, רעיתו של הרב ציון וייצמן, רבו של הישוב אביר יעקב הסמוך, המשאירים בבתיהם את חמשת ילדיהם הקטנים, מתוך ידיעה ברורה כי הקטנים הללו ידעו להסתדר ביניהם עד שיבואו ההורים...

„למה לפחד, הרי כולנו נמצאים כאן בתחושה של שאננות חיובית" — אומרת גם יהודית וייס, שלא מכבר ילדה את הילד השביעי, תופעה שאופיינית מאד, בישוב זה ה„מוביל" מבחינת הילודה הברוכה!...

אין פחד בלבבות אך קיימת עצבות. גם השמים נתקדרו ביום שאחר האסון. רוח חזקה נשבה בחוצות, יללה והיכתה על חלונות הבתים המכונרים, העלתה אבק סמיך שנשטף מיד בגשם הזלעפות. ענני כבדים־אפורים בגובה הבתים, וכל הנוף היפה הנשקף כאן ב„סתם ימים של קיץ ואביב, כמו נעלמו", ואתה שנקלעת למקום, לא ראית את לבלוב הפרחים הססגוניים הפורצים מתוך גבעות הסלעים, ולא בפרחי הלובן של השקדיות הפרושות על פני המרחב. הדרך העולה אל בית אל חוצה את בתי המגורים והעסקים של עיירת אל ביה ורמאללה, שם סובבים כוחות הבטחון, פרושים על פני גגות הבתים, ניצבים עם ביפי הסיור, בצמתים בחובים ובולשים אחר התארגנויות של פורעים.

אל האוטובוס העושה דרכו מירושלים ליישובים פסגות ובית אל, מצטרפים בקטע של הדרך, חיילי חוליית האבטחה של צה"ל עם מכשיר הקשר הנייד „לכל מקרה של התגלגלות". אך גם הצטרפותם של אלה, אינה „תורמת" ליצירת המתח הבטחוני. שאינו „תופס" לגבי תושבי בית אל. אתה מאזין לשיח האימהות, החובקות ילדיהם במושבי האוטובוס, מדברות על שרליה החולה ועל שלמלה המצונן ואחר „מגניבות" גם משאלה להרבות בפעילותם של החוגים, ופה שיב מדברים גם על מה שאירע עם דב קלמנוביץ והבטיחות להתארגן כדי לסייע למשפחה במצב הקשה, תוך הבטחה מתמדת של „שמרטף" לילדים בכל תחום נדרש.

כולנו בני משפחה אחת

אכן, כולנו חשים עצמנו כבני משפחה אחת, וזוהי מציאות מעודדת" — אומרת ענבל מלמד האשה הצעירה עטויית שביס שתמול־שלשום, התגוררה עם הוריה בקיבוץ חוקוק שבגליל והחזרה בתשובה „תפסה" גם אותה, כמו את הוריה המתגוררים כיום בירושלים. כ־270 משפחות, כן ירבו, מתגוררות בישוב בית אל שבחלקו התמקד סביב הישיבה וכונה בית אל ב', אך מציאות החיים משותפת באה לידי ביטוי לא רק בבית הספר האזורי, במרפאה המשותפת אלא גם באווירה הידידותית השוררת בין כולם כאן.

מבני הישוב פרושים על פני המרחב, בנויים במעין שרשרת מרובת חוליות יפות עם גגות של רעפים וחצרות מטופחות בערוגות של פרחים ומדשאות־ירק, העוטרים מסביב את מבני הצבור הקבועים, בהם בית הכנסת הגדול וה„מרכזי", המשמש את הישיבה וה„כולל" מבודדי הישוב, המכולת הגדולה ושאר השירותים. הדרכים סלולות לצידן מדרכות, וחזיתות הבתים מעוטרות באבני ירושלים. קצב הבניה נמשך כאן, גם בעיצומם של האירועים החריגים, „הם באים אלינו לעבודה, אך הצלחנו לגייס גם פועלי בנין יהודיים מירושלים", אומרים תושבי בית אל מבלי להסתיר את גאוותם על כך...

את הישוב היפה הזה הקימו לפני עשר שנים, שבעה מטובי תלמידי ישיבת „מרכז־הרב" בירושלים ביניהם הרב זלמן מלמד, ו„המוביל" בתחום הארגוני יעקב כץ (קצילה) הנודע, קצין צה"ל אמיץ שנפצע קשה במלחמת יום הכיפורים, המשמש כיום כמנהל הישיבה, שהחליטו כי הגיעה הזמן ש„קול התורה ישמע גם בהרי שומרון השוממים עוד מימי חורבן בית שני".

הן הר בית אל מקום שם נטה אברהם אבינו את אוהלו, ראוי להיגאל. שהו הבחורים כאילו לעצמם, וכך, בתנאים הקשים מנשוא, שהיום הפכו ל„זכרונות" החלו להיקלט במקום כשלא אחת מנסים הערבים המיישבים להערים עליהם קשיים. והתחלה היתה למעשה, בתוך מחנה צבאי, [illegible], אחר העמדו מבני עראי צפופים, משפחה בחדר ללא שירותים, מים ומטבח כשהייתי מגיע מהישיבה לבית ההורים, באלצתי תמיד לישון על הריצפה" — מספר הרב אליעזר מלמד.

היישוב סביב הישיבה

שמונה חודשים חלפו עד שנקבעה נקודת הקבע, שבה התכוננו להניח היסודות להקמת הישיבה, ואמנם בחודש אלול תשל"ח העתיקו אנשי הישיבה את מגוריהם אל הגבעה, שם החלו בבניית בית המדרש הגדול ש־150 בחורים מצויינים קונים בו כיום דעת תורה בשקידה מופלאה.

העובדה שראש הישיבה, הרמי"ם, חברי ההנהלה וכל ה„מובילים" בישיבה נמנים על תלמידי ישיבת מרכז הרב מסייעה רבות ליצירת תדמית חיובית. דבר הקמת הישיבה הגבירה את ההתעניינות, ורבים נהרו אליה. הגיעו הדברים לידי כך, שרבים, צרים גם על הישוב ומבקשים להתימנות עם מתישביו. הישיבה המכשירה מחנכים ומגידי שיעורים, קלטה מספר רב של תלמידים, שבחלקם יצאו כבר לשליחות רוחנית בישובים שונים בארץ וכן להורות במוסדות חנוך אך מיד באים אחרים ותופסים מקומם.

כך, סביב הישיבה המפוארת, על המתיבתא שבה וה„כולל" המרכז מספר רב של אברכים, הוקם הישוב, ורבים מבין התלמידים נמנים על תושבי בית אל ורבים עוד יותר, מהעוסקים בעבודות השירותים, ביקשו להקים את ביתם, דוקא בישוב זה, שכולו ספוג „רוחניות שבקדושה". וזהו אישוא, התדמית שנוצרה לישוב בית אל ב', וגם דב קלמנוביץ מבוגרי ישיבת ההסדר בגוש עציון, שהכשיר עצמו להיות רואה חשבון, ביקש דוקא להתגורר כאן עם משפחתו, ולספוג את אווירת הישיבה.

כך נוצרה בבית אל אווירה של לימוד מתמיד, ובית הכנסת, שהוא היכל הישיבה, שוקק לומדים, לפני ואחר התפילה. „אתה רואה את כולם באים לכאן בשעות הבוקר המוקדמות ובשעות אחר הצהרים לאחר יום העבודה שלושה עד ארבעה מניני תפילה גדולים, מתקיימים כאן והווי דתי אופף את המקום.

לפרנסתם, עוסקים רבים מ־120 תושבי בית־אל ב', הצמוד כמעט לבית־אל א', עד שקשה להבחין בין שני הישובים בעבודות שירותים מגוונות, בעיקר במקצועות חופשיים, אך באיזור התעשיה המקומי השכילו להקים כמה מפעלים קטנים, כמו מפעל היהלומים, המפעל ליצור תרופות המפעל לבתי התפילין, ועתה נערכים להקמת מפעלים נוספים, עטירי ידע.

אל הישוב מגיעים גם תלמידים בוגרי ישיבות תיכוניות מכל רחבי הארץ כמו גם מקהילות שבחוץ לארץ. הנער המגיע לכאן מארצות הברית, צרפת, דרום אפריקה ועוד, יודע כי „מכאן לא חוזרים לגלות" ורוב רובם של אלה נקלטים כאן, מקימים בית, ולא פחות מכך בולטים בבית אל, בעלי תשובה, עליהם נמנים „טיפוסים" שהיו ידועים בעולם האמנות, כמו ראובן פריימן בימאי לשעבר בתיאטרון חיפה, ד"ר צבי פישמן, תסריטאי מהוליווד, וכאלה שבאו ממסגרות אחרות, לרבות משורות צה"ל, בהם גם מפקדים נודעים כמו י' ל' מגייד מתרשבי אילת לשעבר ועוד. באשר לשרותם הצבאי: מסתבר כי הרשות נתונה לכל אחד, ללמוד כמה שירצה ואם ירצה לשרת בצה"ל יצא וישרת כשבירכת ראשי הישיבה תלווה אותו. ואמנם, הבחורים היוצאים לשרת בצה"ל לאחר פרק זמן של לימוד, בוחרים ביחידות הטובות הסיירות הנבחרות, ושם ממלאים את שליחותם.

„כאן מקומנו, כאן נקים ביתנו"

אחר השירות הצבאי מבטיחים אלה לחזור אל בית אל, „הרי כאן מקומנו, כאן נקים ביתנו" — הם אומרים וניכר כי האווירה הייחודית האופפת את בית אל לא התנדפה אצלם.

הישוב שקט ברוב ימות השנה, ואינו באוושות, וגם הפעם היו מעדיפים להמשיך כך, ולנהל את אורחותיהם מתוך צניעות וללא זרקורי פרסומת, כפי שמתבטא ראש הישיבה אך מה לעשות והאירועים יוצרים את החדשות, ואלה אירועים שאינם משמחים.

אורלי וייצמן, המחנכת, סבורה דווקא לעת כזו, צריכים להמנות את כל המשאבים להגברת מערך ההתישבות. „רק על ידי עורף חזק בכל שטחי ישראל יגבר בטחונם של מנהיגינו" — היא אומרת. ואמנם, עיבוי הישובים ביו"ש צריכה להיות מעתה משימה לאומית" — סבור גם הרב אליעזר מלמד היושב על האבניים, ולאחר שהוציא לאור את הספר „צדקת הצדיק" על ר' צדוק הכהן מלובלין מאדמו"רי החסידים הנודע, הוא מתכוון להוציא עוד ספרים אודות חיבוריו המופלאים, תוך שהוא מסתייע בידי רעייתו, ענבל, המקישה בקלידי המחשב חרדה תמיד שמא כיבוי האורות על ידי חברת החשמל הירושלמית, המספקת את החשמל לבית־אל, תשבש את עבודתו...

הישוב שלנו בכלל בולט ברמתו התרבותית־רוחנית, ישוב שבו קיים ריכוז גדול יחסית, של תלמידי חכמים, ישוב שהיה למגדלור של תורה לסביבה הקרובה והרחוקה, ובאור זה היה רוצה לראות את עצמו ולא ב„אור בקבוקי התבערה" שפגעו השבוע באחד מטובי חבריו.

מה קרה, מדוע הולך ופוחת מספר ההולכים אל הכותל המערבי בלילות שבת? * הפיחות חל לפני ההתפרעויות, כך שאין קשר בין השניים * יש לעודד מחדש את ההליכה ההמונית בערבי שבתות

אל הכותל

מאת יצחק דויטש

שנים רבות עמד הכותל ביתמותו. הוא נמצא בשבי זרים. מפני חטאינו גלינו ולא יכולנו לעלות אליו ברגלים רבימי אבל. כאשר שוחרר הכותל במלחמת ששת הימים, באה התפרצות הרגשות: המוני ישראל התרפקו עליו. ביקשו להשלים את אשר החסירו.

בשנים הראשונות לאחר השחרור היתה זרימה בלתי פוסקת של יהודים לכותל. מירושלים, מכל הארץ ומקצוי תבל באו לכותל. משנפתחו הדרכים לשריד בית מקדשנו, נהרו אליו המונים בלא הפסק. עשו כך בכל ימות השבוע. בערבי שבתות הזרם היה כפול ומכופל. הגיעו דברים לידי כך שבבתי כנסיות בירושלים עמדו על כך שבלילות שבת הצטמצם קהל המתפללים, כיון שרבים מהציבור הלכו לקבלת שבת לכותל. באותן שנים הדרך לכותל וממנו הפכה להיות מפגש עברי חגיגי לרבים: בני משפחה, ידידים, מכרים וסתם עמך, אשר במאור פנים בירכו זה את זה ב„שבת שלום", ובימי חג מחזות מיוחדים במינם: בלילות של חג השבועות היתה נהירה של רבבות מכל פינותיה, שכונותיה ופרבריה של ירושלים; תנועות הנוער — בני עקיבא ועזרא — הישיבות, לומדי תורה ואומרי תיקון, בכל בתי הכנסת וסתם עמך שהלכו לכותל בשירה ובזמרה. כך בהושענא רבה, וכך ביום הכפורים, כאשר לנעילה התכנסו רבבות ומפיהם בקעה הקריאה: ד' הוא האלוקים. מרהיבי עין היו המחזות של נוטלי לולב באלפיהם וברכת כהנים המונית.

מאז הכותל לא היה לבדו אפילו דקה אחת. עשרים וארבע שעות ביממה.

•

אולם מצער הדבר, כי מזה זמן המתח וההתלהבות פחתו. לא שפסקה ההליכה לכותל, אלא ששוב אין היא כה המונית וכה מלהיבה ומחשמלת כפי שהיתה. ההולכים בערבי שבת ובאשמורת הבוקר פוגשים יהודים של צורה ואף מוצאים עמך הבאים להתפלל, אך לא אותן שדרות־אדם; לא אותה הליכה משפחתית; לא באותה תכונה ובאותה טבעיות.

שינוי זה לא חל בשבעת השבועות האחרונים. הוא לא נוצר מאז המהומות האחרונות. אף לא לאחר מעשה התנקשות מסויים. זהו תהליך של התרופפות. מזה שנים מספר. אי־אפשר לציין בדיוק את התאריך. גם לא ניתן לומר כי מספר הבאים לכותל ירד בכך ובכך אחוזים. מה שבולט הוא כי השתנו פני הדברים באווירה הכללית. ומשבאו המאורעות האחרונים הם הוסיפו לאותה מגמה. באופן טבעי קושרים את הדברים.

•

ההליכה ההמונית לכותל מבטאת את העמוקים ברגשות והקשר שבין העם וקדשיו; זהו לא רק הרצף ההיסטורי של ישראל עם המקום אשר שיכן את שמו שם. אותה הליכה יצרה את המציאות של איחוד ירושלים יותר מאשר הכרזות רבות ומעשים אחרים. זהו קשר חי. זוהי מציאות חזקה מכל אשר ניתן לעצבה ולעשותה באופן יזום ומתוכנן.

חשוב לזכור: ההליכה ההמונית לכותל לא הוגבלה לדרך אחת. באו משער יפו ומשער שכם ומשער ציון. מילאו את כל הסמטאות. והם ראו את זה כדבר מובן מאליו. איש לא יכול היה ואף לא חשב לרגע קט לעצור בעד הזרם הזה. היה זה זרם טבעי ומובן מאליו, עד אשר אפילו הגה אחד של ערעור והתנגדות לא נשמע.

ודווקא משום כך התרופפות, אף אם היא באה בעקבות ירידת ההתלהבות של החודשים, של עמעום כלשהו בזיק שניצת, היא כה מסוכנת. קשה יהיה לעורר את הדברים מחדש. כל חידוש והתחלה מעוררים בעיות מבפנים ומבחוץ.

בכאן החשיבות הגדולה של הליכה לכותל; של הליכה המונית; הליכה של משפחות, של מתפללים בבית כנסת במאורגן; הליכה של תנועות נוער. בכל הדרכים. בשבתות ובחול. לשחרית, למנחה ולערבית. באשמורת הראשונה ובחצות ובאמצע היום. היום יותר מבעבר, הליכה המונית לכותל, כפי שהיה לאחר שחרור העיר, ועוד יותר מכך, או פאסיביות בתחום זה יקבעו את מידת האיחוד האמיתי של ירושלים; את עתיד גישתנו למקום הזה.

שיחות השבוע

*

מאת מוטי זפט

שילה גל — יו"ר מועצת גוש עציון

הם עוקרים ואנו נוטעים הם הורגים ואנו יולדים

חרוזות ברחבי יהודה, שומרון ועזה סוערות זה כשישה שבועות. הדבר מקשה לא רק על הצבא, הנאלץ להקצות כוחות גדולים ל„שטחים", אלא גם על חיי המתיישבים היהודים.

לא עובר יום בלי שמכונית ישראלית מותקפת במטר אבנים או בבקבוק תבערה. עניין של אבידות בנפש — הוא „רק" עניין של מזל או — גם.

שר הבטחון יצחק רבין, שבעבר כבר רשם לעצמו התבטאויות נגד בשעת לחץ, אמר השבוע שהמתנחלים הם נטל כבד על כוחות הביטחון ובשיחה עם השר יוסף שפירא (מפד"ל) העיר השר: „תגיד לחברים שלך שילמדו מישובי קו העימות איך להתנהג".

התבטאותו התמוהה עוררה סערה בישובים היהודיים. חלקם דרשו ממנו לחזור בו מהתבטאותו.

נוכח המספר הבלתי פוסק של ידויי אבנים, אמרו השבוע מתנחלים מקרית־ארבע כי עד עתה לא עשו דבר בעצמם נגד תופעה זו, אך מעכשיו לא יוכלו עוד לשבת ולהבליג.

בנושאים אלה שוחחנו עם שילה גל, יו"ר מועצת גוש־עציון.

ש. אתה מרגיש עצמך נטל על כוחות הביטחון?

ת. לא. תשאל את רבין אם הוא חושב שאנחנו בגוש־עציון מהווים נטל על כוחות הביטחון ואני משוכנע שתשובתו תהיה שלילית.

אלא מה, — אמצעי התקשורת עטים על פליטת פה שלו, שנאמרה בסיטואציה מאוד מתוכנת והופכים את זה לנושא מרכזי.

ש. לא עובר יום שמתיישבים יהודיים ביו"ש אינם „נתקלים" באבנים ובמשלפות לעבר מכוניותיהם. לדעתך צה"ל שולט במצב?

ת. צה"ל שולט במצב, אך יש לו מגבלות מסויימות. אם לא צה"ל ישלוט, — מי יעשה כן??

ש. האם נוכח האירועים בשבועות האחרונים, משפחות יהודיות ביו"ש „חושבות מסלולים" לפני שיוצאות לכבישים?

ת. לי לא ידוע על כך.

ש. בין התושבים, יש בודדים לקחת את העניינים לידיים ולטפל בעצמם ביידוי האבנים. אתה בין המתנגדים לכך. מדוע?

ת. אם אותם הקוראים לפעולות עצמאיות היו גרים ביישובי הגבול הצפוני והיתה נופלת שם קטיושה, — הם היו יוצאים בעצמם לפעולה בלבנון?

היום, כשצה"ל עושה כל מאמץ להשתלט על המצב, — יש להטיל עליו את מלוא האחריות אך גם לתת לו את כל הגיבוי הדרוש.

מה זאת אומרת פעולות עצמאיות? אנחנו „מלגנות"?

אלה הקוראים לפעולות כאלה הם מיעוט שבמיעוט.

ש. האלוף מצנע אמר, שאם יהיו מקרים כאלה, הצבא יאלץ להתעמת גם עם המתיישבים היהודיים, איך תגדיר את מערכת היחסים של המתיישבים היהודיים ביו"ש עם אלוף פיקוד מרכז עמרם מצנע.

ת. דעתי היא, שאם יהיו פעולות עצמאיות של המתישבים, האלוף מצנע יצטרך לטפל נגדן בכל הכוח, התוקף והצדק, כי שרוצה לפרד את המחנה בימים אלה — לאוי שיחשוב פעמיים.

הנזק שהוא יעשה לכולנו יהיה בלתי ניתן לתיקון.

ש. נראה לך שתצליח לשכנע את אותם אנשים, להימנע מפעולות עצמאיות?

ת. אני רוצה להאמין שכן. הם די מבוגרים להבין את הדברים, אף שהם צעקניים בשוליים. קל להם לדבר ככה. כיון שאין עליהם אחריות. — אבל רוב רובו של ציבור המתיישבים רואה בצה"ל את הגוף היהודי שצריך לטפל בהחזרת השקט ל„שטחים".

ש. השבוע עקרו ערביי האיזור שוב עצים שנטעתם בגוש־עציון. מה קורה למערכת היחסים ביניכם?

ת. מערכת היחסים שלנו עם ערביי האיזור היתה כל הזמן קורקטית. אבל חשבון הדמים שלנו איתם עוד פתוח.

כמו שהם רוצים לעקור את העצים שנטענו, — הם רוצים לעקור אותנו מאדמותנו.

עקירת העצים איננה קשורה בקשר ישיר ובלעדי לאירועים האחרונים שביו"ש. זה כבר עשר שנים שהערבים עוקרים עצים שאנחנו נוטעים. אולם הם לא יעקרו אותנו. אנחנו ניטע מחדש.

זה ההבדל בכוח המוסרי שבינינו לבינם. הם עוקרים ואנו נוטעים. הם הורגים ואנו יולדים.

צבי בנדר — חבר ועד עובדי המנהל והמשק בבתיה"ח

אנו מודעים לסבל החולים...

מחלקות נסגרות, רופאים מזהירים מפני התפרצות מגפות בבתי־החולים בשל ערימות האשפה והזיהומים.

חולים שוכבים על מצעים מלוכלכים, הרצפה בחדרים מטונפת וצחנה עולה מחדרי השירותים.

עובדי המינהל והמשק — שובתים, הרופאים המרדימים — בעיצומים.

מרפאות החוץ — חלקן סגורות.

בבתי החולים הגריאטריים ובבתי החולים לחולי נפש התמונה שחורה משחור. שם המאושפזים תלויים בכל באחרים.

בסיכום, קיימת סכנה לחיי החולים.

המשבר שפוקד את מערכת הבריאות איננו חד פעמי. בשנים האחרונות פורץ „משברון" במערכת אחת. למספר חדשים. פעם האחיות, פעם הרופאים ושאר הסקטורים.

הפעם, יש יותר שובתים משובתים בבתי החולים הממשלתיים.

וכרגיל, הסובלים הם החולים. הפעם מדובר על איבוד חיי אדם ממש.

בנושא זה שוחחנו עם צבי בנדר, חבר ועד עובדי המינהל והמשק בבתי־החולים הממשלתיים.

ש. עד מתי?

ת. אנחנו מוכנים לשבת מיד ולגמור את העניינים כדי שלא נגיע לשבת כשהעיצומים בתוקף, שאם לא כן — איך יסתדרו עם האוכל לחולים?

ש. איך מסתדרים היום?

ת. חברות „קייטרינג" מביאות את האוכל ומשפחות החולים מאכילות אותם.

ש. הבאת האוכל ביום השבת" זה מה שלוחץ עליכם? פיקוח נפש דוחה שבת ואין ספק שהעיצומים שלכם מסכנים נפשות... הרופאים מזהירים מפני מגפות.

ת. ככל שהשביתה מתמשכת — והדבר איננו טוב וגורם ביותר סבל לחולים. המצב מחמיר. אלה שכן עובדים כבר נופלים מרגליים. ב„שיבא" עומדים לסגור מחלקות וכן חדרי הניתוח.

ש. אתם כן. אך הכסף יענה את הכל? הרי דרישותיכם מתייחסות לכסף?

ת. אנחנו לא מדברים על כסף, אלא על השוואת שכרנו לשכר המקבילים לנו בבתי־החולים של קופת־חולים.

(סוף בעמוד 11)

שיחה עם פרופ' שלום רוזנברג

פרופ' שלום רוזנברג ראש החוג למחשבת־ישראל באוניברסיטה העברית, ירושלים ומרצה בכיר בפילוסופיה כללית, נמנה עם הצוות שבראשו עומד הרב יהודה עמיטל, ראש ישיבת „הר־עציון", הבוחן אפשרות לעבד ולהציג קונצפציות רעיוניות בתחומים שונים ומגוונים בפני הציבור הדתי־לאומי, שונות מאלו שהוא דבק בהן עתה.

בעקבות הצהרתו של הרב עמיטל בראיון עתונאי בסוגיה הטריטוריאלית שהדהימה רבים, הפך כל אחד בצוות הזה ל„חשוד" ב„יוניות" — יתר. מכאן שהשאלה המסקרנת ביותר בשיחתנו עם פרופ' רוזנברג היתה, מי אתה פרופסור מן ההיבט המדיני? ותשובתו: מי שאינו מאמין בצורך להשיג שלום הוא אינו מוסרי, אבל מי שמאמין שאת השלום אפשר להשיג על־ידי נסיגה ועל־ידי עמדתן המוסרית — סופו שייטרף. שתי העמדות הקיצוניות — מסוכנות.

בבסיס שיחתנו ביקשנו ללמוד מה מציק במיוחד לצוות של הרב עמיטל שבגללו החליט לבחון גם אופציה של הקמת רשימה עצמאית לכנסת?

מאת שאול שיף

דרושה התמודדות רעיונית

מתי התחיל אצלך שלב „אי־הספיקה" בכל הקשור לדרכה האידיאולוגית של המפד"ל? מה היה הדבר שעורר אותך לחשוב על הצורך באלטרנטיבה למפד"ל?

כאשר חשתי שהרחוב הפך נחלתם הבלעדית של התנועות שהן זרות לרוח הציונות הדתית; כאשר התהודה היחידה היתה מקולם של חוגים וקבוצות קיצוניים.

הציונות הדתית, לא היתה מהפכה אלא תחייה, תחייה של עקרונות התלמוד והתנ"ך. בשנים האחרונות חל תהליך שבו הקול הזה הלך ושתק. הוא השמיע קולו בשאלות טריטוריאליות, אבל בכל מה שנוגע למערכת החיים הוא לא נשמע. ומאז עליית הליכוד לשלטון הנציגות האותנטית של הדת ושל ארץ־ישראל נמצאת בעולם שמימיננו, זה שכפה בתחייה הציונית. זה בא לביטוי בכל תחומי החיים. עובדה היא שלא נשמע קול אלטרנטיבי לקול הזה. זה שימש לי סימן אזעקה ראשון.

אולי תהיה יותר ספציפי. מה התחום הנוגע שהיה עליך כמוהות? במה רצית שהתבטאו ולא עשו זאת?

אחד הנושאים — מתן תשומת־לב לחשיבות האינטגרציה בחינוך וחזרה ליסודות של תורה עם דרך־ארץ.

זה מפריע גם להרב יהודה עמיטל ראש ישיבת „הר־עציון"?

אין לי ספק שגם לו זה מפריע.

תסביר את דבריך על האינטגרציה...

בהסטוריה הרוחנית של הדורות האחרונים היו שתי סינתזות: האחת תורה עם דרך־ארץ של הרב שמשון רפאל הירש והאחרת של תורה ולאומיות זו מורשתו הגדולה של הראי"ה קוק. הסינתזה שתאחד את השתיים שציינתי — לא נעצרה, זה אחד הדברים הבעייתיים. ובהעדר הסינתזה השלישית נוצרה התופעה שאנו קוראים לה הקצנה. לא ייתכן שאנשים יחשבו שהאידיאל החינוכי ישאיר מחוץ לגדר את המקצועות הגדולים כמו רפואה והנדסה. זה לא ייתכן.

אשאל אותך ישירות: אתה נגד „בני־עקיבא" ונגד „נעם" שהקימו בוגרי „מרכז הרב"?

חיו, להיפך, הילדים שלי לומדים שם. הם מוסדות לתפארת.

אז למה ירמוז מליך?

אני מתכוון ל„חדרי" של „מרכז הרב".

הרי מדובר כאן בפריפריה שולית בכלל החינוך הממלכתי דתי או ציוני דתי?

זה דבר עקרוני. יש סילה לאובדן הכיוון של ההכרה בסינטזות.

יש הבדלים גם בין ישיבות ההסדר השונות.

חסרה מנהיגות רוחנית להזדהות אתה

אתה נגד „הר עציון", נגד הגולן, נגד „מעלה אדומים", נגד קרני־שומרון?

לא, לא, לא. חסרה המנהיגות הרוחנית להזדהות איתה. אינני טוען שהחמ"ד אינו משרת את הציבור הדתי־לאומי. בעצם גם „חדרי" לגיטימי, ואני נגד חינוך מעורב. אבל מוסדות החינוך שלנו לא יצרו את הדמות של האינטלקטואל הישראלי בתורה. פה בעיה חמורה מאד. במוסדות שלנו ישנם נסיונות לסינטזה חלקית. האם אנחנו יכולים לשאוף לזה שהתלמידים יזדהו עם הרמי"ם המחנכים שלהם? זה איננו תמיד כך. להוציא את „מרכז הרב" אין לנו ישיבות גבוהות הרצויות לנו מבחינה השקפתית. מי שרוצה ללמוד תורה ברמה גבוהה נזקק למסגרות זרות. אנחנו לא יצרנו את האלטרנטיבות.

מה רע בהר־עציון?

זו דווקא דוגמה טובה, גם „מרכז הרב" מסגרת טובה.

ואת ישיבת הגולן אתה מכיר?

לא מכיר. דמויות כמו הרב עמיטל והרב ליכטנשטיין משקפות את הסינטזה הרצויה.

תסלח לי אתה לא מרגיש חולשה בפניה שלך?

נכון שהצלחתי בראשונה את עניין החינוך, אבל למעשה אחת הבעיות העיקריות היא עם הרבנים בשטח. ואביא בפניך דוגמא קונקרטית שעליה דנו בפורומים שלנו.

בציבור נוצר הרושם כי נציג היהדות הדתית הוא ח"כ הרב אברהם שפירא. זה לא יכול להיות. המפד"ל נשמעת רק כאשר מדובר על כסאות ובעיות קואליציוניות. לשבחה ייאמר שעמדה נחרצות בעד הקמת ממשלת אחדות לאומית וזה בהחלט יירשם לזכותה כל הכבוד.

ישנן עוד בעיות קונקרטיות?

בעיית לאה שקיאל. פה הייתי רוצה לבטא זאת כך: „לא תהיה כוהנת כפונדקאית"...

אנחנו מוכנים שמחללי שבת ואוכלי טרפות יבחרו ברבנים, ואשה דתית לא תורשה להיות חברה במועצה דתית. זו דוגמא של ניכור. פה היתה צריכה להיות החלטה פוליטית ולא הלכתית. אני לא צריך להיות דוגמטי. פה יש להתמודד עם מצב עובדתי. הכי צריכים לאפשר לאשה ליטול חלק ביישום שירותי הדת.

האם שאלת את הרבנים הראשיים למה הם נגד אשה במועצה דתית?

לא. רצינו אז לצאת בקריאת תמיכה ואם תבוא ותוכיח לי שמבחינה הלכתית אסור לה לאשה לשבת במועצה דתית, אז אומר לך „עת לעשות לה' הפרו תורתך"...

נוכח המצב העובדתי האם אתה אומר זאת גם לגבי ההופעה הציבורית בשבת וכיו"ב?

לא! לא! יש משפט האומר אם לסבתא היו גלגלים אז היא היתה קונלאגר"...

כיד אחרי הקמת המדינה היו ההתמודדויות ההלכתיות. ראה ספרים של „התורה והמדינה". אנחנו מתיישרים היום לפי הקו של אגודת־ישראל. אבל היא הרי גם אוסרת הצבת אשה ברשימה לכנסת או לרשות מקומית.

להושיט יד לימין ולשמאל

היהדות הדתית־לאומית צריכה להיות במצב של הושטת־יד. יד ימין לקבוצות הדתיות ואת השמאל למיזוגים. אנחנו הגשר. השיתוף עם החרדים חשוב

(סוף בעמוד 11)

אמונה, נאמנות ואמון

מאת הרב בנימין צביאלי

„אם לא תאמינו, כי לא תיאמנו" — פסוק זה של הנביא ישעיהו ניתן לפרש בדרכים שונות: כדברי אזהרה שלו למלך אחז ולעמו שאם לא יאמינו לנבואותיו כי אז לא יאמנו. לא יחזיקו מעמד ולא יתקיימו קיום פיזי. והמלה יאמנו היא לשון קיום ועמידה כמו בדברי הימים ב' פרק כ' „האמינו בה' אלקיכם ותאמנו, האמינו בנביאיו והצליחו" (פלא שהפירוש „דעת מקרא" אינו מביא את הפסוק הזה ומסתמך על פסוקים אחרים שמשמעותם אינה ברורה דיה כדי להבהיר את פירוש המלה „תיאמנו") וכך בתרגום יונתן „ארי לא תתקיימון", כלומר אם רצונכם להתקיים יש לכם הצלה באמונה.

שונה הוא פירושו של רד"ק הרואה במלה „תיאמנו" לא ענין של קיום פיזי אלא „אם לא תאמינו לדברי אלה, לכה הוא זה, לפי שאין אתם נאמנים ושלמים באמונת הא-ל". כלומר חוסר אמונה. ושוב שונה הוא לכאורה פירושו של רש"י האומר בקיצור „לא תיאמנו — לא אמון בכם" כלומר אי אפשר להאמין בכם. אתם לא מהימנים. ומפרש את הדברים יפה ר' הבייס קושיית האברבנאל: „אם לא תאמינו, אתה רבי על נבואתי היא לפי שאתם מסבבכם כוזבים הכה בי זה דרכי שיחשוב שכולם כוזבים כמוהו".

בעיית האמונה יכולה לימי עולם ועמוקה היא ורחבה כבי ים ולא עליה באנו לדון כאן. אלא להצביע על הקשר שבין אמונת האדם ונאמנותו בו. אדם פשוט ביותר שיקרא לתומו את הפסוק הזה בספר ישעיהו מבין ללא תוספת פירושים ודאי יתפוש את משמעות המילים כפי שהן משתמעות בדיבור היום יומי: „אם לא תאמינו כי לא תיאמנו", אתם אינכם מאמינים, כי אינכם נאמנים ואין לסמוך על דבריכם. יש להניח שלא ייתקל בשום קושי בהבנת הדברים ולא יראה צורך לחפש בין פרשני המקרא כדי להתקרב בקריאת הפרק כולו.

מה גרם לו לאדם בן דורנו לחשוב בכיוון זה דווקא? מדוע תגובתו הראשונה, כמעט האינסטינקטיבית, היא חוסר אמון, חשדנות כלפי הזולת, הלא ביטוי הציבור ההומני או ההומניסטי הוגה יחס הכבוד לכל הנברא בצלם אלקים, וכבוד הינו הערכה, אמון?!

אין זאת כי חוסר הנאמנות היא אספקלריה של חוסר אמונה, וכשזאת נעדרת, נעדרת גם הראשונה. מבחן הנאמנות והאמונה אינו בא בזמן של רגיעה ורווחה. המבחן האמיתי הוא כידוע, לעת צרה וכזאת היתה בזמנו של אחז כש„ונוע לבבו ולבב עמו כנוע עצי היער מפני רוח" (ישעיהו ז').

והאם אדם בימינו מאמין בה' ומכיר הוא בהימון שלו? כאשר בדורות הקודמים איש לא יוכל לתאר בית זאת, הרי לעומת זה הדבר הכלל [illegible] בכשל בחטא העגל ובחטא המרגלים והנאים אחרים היו דורות ששים גם לא קרה להם. שום נביא לא דיבר אליהם הם עלו על המוקד ומסרו את נפשם על קידוש השם כדבר המובן כאליו כנפש הפצה ובשריקה עילאית.

האמונה היא טהורה כשהיא כלאה רגש פנימי בלי אונאה עצמית, בלא פניות צדדיות, אומר הראי"ה קוק בספרו „מוסר אביך" (עמ' קי"ג). אין ספק שהמעשים הגדולים שעשו הדורות הראשונים של מגשימי הציונות, בחלוצים שהשליכו נפשם מנגד על בניין הארץ והגנת הישוב, עם כל השקפתם החילונית, היו ביטוי מובהק של אמונה. ואין צורך לומר כי אותם יהודים של מלחמת הקוממיות לפני ארבעים שנה בין רוחם אמונה עילאית בנצח ישראל שלא ישקר ולא יכזב.

האמונה אינה רציונלית והיא משוחררת מן הספקולציות של כדאיות או רווח כלשהו. הוא דהוך פנימי שאין לו הסבר שכלי ולפי ניסוחו של הראי"ה קוק: „האמונה הגבוהה היא כל כך גדולה מן השכל עד שמי שאינו בעל שכל חושב באמת, מהדמה לו (נדמה לו) שהיא הפך מהשכל" (מוסר אביך עמוד קי"ט).

אבל ר' בנגל מקוצק על הפסוק „ותשלח את אמתה ותקחה" שבפרשת שמות דרשו אביהנו בגוסה י"ב „את אמתה — את ידה, שנשתרבבה אמתה הרב מה" (רש"י) ומתחילה מה סברה בת פרעה שהושיטה את זרועה לקחת את התיבה, הלא ראתה שהיא נמצאת רחוק ואי אפשר להשיגה? אלא העיקר הוא הרצון הפנימי, הכוונה, אין לעשות חשבונות, אין לספקפק ואין להגהג לפי ההגיון בלבד. זה עיקרה של אמונה.

בספרו קטן הכמות של החזון איש על עניני אמונה, בטחון ועוד, הוא מבחין בין מידת האמונה ומידת הבטחון. „מעלת השגת נתאורחה בלב רבים במושג בטחון, שם בטחון הכשמש לבודה מהוללה ועיקרית בפי המוסדים נסתובבה במושג חובה להאמין כי בטח יהיה הטוב ואם מטפק וחושש על היפוך הטוב הוא מחוסר בטחון. ואין הדעה זו בבטחון נכונה, שכל שלא נתברר בנבואה גורל העתיד אין העתיד מוכרע" (עמוד ט"ו). „בקל להיות בוטח בשעה שאין עיקר התפקיד של הבטחון, אך מה קשה להיות בוטח בשעת תפקידו באמת. נקל לשגר בפיו ובשפתיו את הבטחון שהוא להלכה ולא למעשה, רק כמתעגג על דמיונות בהוידים ומשמחותיו" (עמוד י"ח).

השקפת העולם המהגנית „העכשוויזם" היא שהיי לידה את האופטימיזם המזויף. את ההעתקפות ביאשליות שוא, בסיסמאות כזב שהאדם יצר בעצמו ונתפס בהן כבקורי עכבייש. אין לך דבר רחוק מאמונה כמו האופטימיזם המזויף הזה שהוא לסגינה לבני בנת חלקם של חלקים נכבדים של הדור השני או השלישי למלחמת השחרור, חוסר אמונה זה בגהה לא רק את הצורך הבאמנות לכל מה שיקר לנו בעם, אלא עומק הכזב שלתוכו שקעה החברה הישראלית בחיי יום יום.

דברי הנביא מצלצלים באזננו כביום הכשמעתם „אם לא תאמינו, כי לא תיאמנו".

בין עם לארצו / מאת מרדכי הס

יש המציירים לעצמם „חזון אחרית הימים" אידיאלי: מדינת ישראל בשלום עם כל שכנותיה — ובמרכז כל העולם הערבי: הכספים מסעודיה ונסיכויות הנפט משוקעים כאן בתעשיות עתירות מדע; כלכלה משגשגת כשכל מדינות ערב מהוות לה שוק פורה — ועוד כהנה וכהנה. את העתיד המזוהר הזה מכשיל עלון שחשרבותו — כך סבורים הם — אינה רבה כל כך: וכי חייב דגל ישראל להיות מונף על הר הבית, וריבונות ישראל על מזרח ירושלים?

האשליות האחרונות — ובפרט התעוררות ה„אינתיפדה" בקרב ערביי ארץ־ישראל, לכל חלקיה, כשנרשמים במרכז — מבריחים אותנו לבדר בירור יסודי: מה אנו ומה חיינו. אף כי שאינו מבשפליקים יבחין כיד שאין כאן בעיה של „הסדר" או „דמוקרטיה" — אלא שאלה מהותית בהבנת עניינו של עם ישראל, בכלל — והקשר המצוי שלו לארצו, בפרט.

כדי להתמודד עם בעיות, המחריפות והולכות, אנו צריכים להחזק את הכרתנו שארץ־ישראל אינה רק „מקלט" לאומה נרדפת או אמצעי להתאגדות הארצה ישראלית קיימת — אלא „ארץ חיים" הקשורה לא רק בעבר חיים עם האומה, לעיני כולם, כגלות איתה אלא כבהתבטאויות בבית־קברות, כדברי הגרי"א זצ"ל: „עצרת המציאות בחו"ל איננה אלא „ציונים" לשכירות הבעיה באיי כדברי הרמב"ן זצ"ל „אביהם של ישראל". „במשובצות הפסוקים בספר דברים: „לעשות כן בקרב הארץ" (ה־ה, ה־כיח, ו־א, ועוד). וזה מה הדיוקנה זו של הארץ מצאים אנו בהיותה „פיזית": „ולא תקיא הארץ אתכם" (ויקרא י"ח, כ"ה — וכפי שעשתה לכותים שלא ידעו את „משפט אלהי הארץ". ב„ארץ חיינו קדושיו" זו קשורים חיי האומה כולה, יצירותיה, שאיפותיה והלוכותיה — פירפורתיה ב„לך־לך... אל הארץ" — ועד אחרית הימים.

לישות האורגאנית הזאת ישנו לב, מרכז חיים: ירושלים, עיר עז לה. „ירושלים נקראת חיים", ו„ירושלים — עיר שעשה כל ישראל חבירים". אלא איצנו זאת כולה, לכל חלקיה המכרים ובשיחזרים לנו מ„בראשית" — כדברי רש"י הנידעים בתחילת התורה — חיים היא לנו, האדם הבריא אינו מוכן לגיזרה וניתוק אף של האבר היותר קטן שבגופו.

כשם ש„תורת ה' תמימה" בשלמותה, ו„כל האומר שפיסקא זו באה ושפיסקה זו איננה באה מאמר הוה של תורה" — כך גם איי: בתמימותה היא נשיבת נפש. וכבר כתב הרשבים בפירושו על התורה (בראשית ב"ב, א): „...אחר הדברים שכרת אברהם ברית לאבימלך... חרה אפו של הקב"ה על זאת שהוריד ארץ פלשתים ניתן לאברהם, וגם ביהושע כשילים על חבשת סרני פלשתים גורל בכלל גבול ישראל. לכן „והאלקים נסה את אברהם — קנתור וצערו...". הגאון גם לאברהם אבינו עייה הוי סיבות חשובות ל„הסכמה" זה על „ארץ פלשתים" — חבל צוה אולם יבדר ה', אשר כרת עמנו ברית על ארצו — אין שינוי והמורה בו. אף אברהם אבינו, אבי האומה, לא הוה „בעלים" לענין זה — ודאי לא אנו, יושבי איי, שאינו אלא שליחים של האומה הישראלית להיותיה.

כרבים לדבר אודות הבעיה הכויבה ביושבי הארץ הערביים. בעיה זו שני היבטים לה: המוסרי והמעשי.

בענין המוסרי ראוי, ראשית, לעמוד על ענין מודי: ה„לאומיות" לזכות היסטורית" — כך רגילים לומר. הלאומיות דוחות אותנו לדאגה שהיא אנכיות ביסודה — אמנם לא אנוכיות פרטית אלא לאומית — אבל סוף כל סוף אנוכיות היא. כך הוא השוביניזם המצוי. ולעומת הלאומיות — המוסר יסוד הדאגה לזולת והאחריות מכל ענייה בו, בכלל או בפרט.

ברם, כשמתבוננים בלאומיות הישראלית מוצאים אנו את ההיפך: למן ראשיתה של האומה, באברהם אבינו, הבולא חסד לכל, מרבה בהאמצים להכנסת אורחים המשתתפים לאבק שברגליהם, מתפלל על אנשי סדום ועמורה — הלך יעקב אבינו שבתפילתו לשכם „תיקן להם מטבע, שווקים ומרחצאות" — ועד „מלכי בית ישראל" שמפורסם היה ש„מלכי חסד הם" (מלכים א, כ, ל"א). כך הדריכונו גם חז"ל בכל הדורות להפיץ שלום לכל אדם ולאהוב את כל הבריות, וכדברי גדול תלמידי האר"י ז"ל ר' חיים ויטאל: „יאהב כל הבריות ואפילו גויים". וכן בדברי הגרא"י קוק זצ"ל „האהבה צריכה להיות מלאה בלב, לכל", „כל התנאים בכל שובמצויים מבטשת בקרב האדם שנאה לאחד בריותי".

כך ההדרכה, לפעמים — וכך אף יסוד חוויתנו הלאומית: „צפיה להתפך של היות טוב לכל, בלא שום הגבלה בעולם כולו, בין בכמות הנעשבים ובין באיכותו של הטוב — זהו הגרעין הפנימי של מהות נשמתה של כנסת ישראל (אורות). ישראל באומיה הם כמו הלב שבכלל האיברים (כוזרי, ל"י ו"הלל) — ובתוך כך קשורים קשר אורגאני לכל האומות. אין זו יוהרה או רצון לנצחיות וכבוד, יוהר — אלא הכרה בגודל האחריות המוטלת עלינו מתוך יצירתנו האלוקית: „עם זו יצרתי לי".

אולם כאן צריכים אנו זהירות רבה — ובפרט לשאין המדובר בהתנהגותנו כיהודים. אלא כאומה. כבר באותו סיפור על כלך ישראל שריחם על בן הדד וארמי אמר לו הנביא: „יען שלחת את איש חרמי מיד — והיתה נפשך תחת נפשו ועמך תחת עמו" (מ"א, כ, כ"ב). וכן לגבי שאול, ברחמיו על עמלק. נאמר שהרחמים על אכזרים סופם שיתאכזרו על הרחמנים. צריכים אנו להעלת שאין כאן „שטחים ערביים", „אדמות ערביות גזולות" — אלא אדמות ישראל, נחלת אבותינו הנצחית, שאין עלינו מקום לישות לאומית נוספת. לכך יש מקום למכביר בעולם הערבי כולו. הרוצים להתגורר בינינו כיחידים — יש להם מקום, אולם כל הרוצים לפגוע בשייכות הייחודית בארצנו — אין בכך כל ויתור, פשרות ורחמים. ואף דוד המלך, „נעים זמירות ישראל", יצא למלחמה בבני עמון על בזיון כבוד שליחי האומה. „ואת העם אשר בה הוציא וישם במגרה ובחריצי הברזל..." (שוב, יב, ל"א). אין זו, חלילה, הנקמה ש„אין מתוק ממנה" — שלא נחשד בה חסיד שבחסידים כדוד — אלא הכרה בגודל הטוב הצפוי לעולם כולו כטובם וכבודם של ישראל — ומצד אחר גודל הנזק לעולם כולו הבא מפיעוט בזה, ואשרי עולם שאומה זו בתוכו (אור החיים צה"ה) — ההידעה להיות עדינה כתולעת וקשה כעץ, כאחת, כדרשת חז"ל על „עדינו העצני". כלהלתנו — מלחמה ה' היא ש„העומד כנגד ישראל כאילו עומד כנגד הקב"ה" (רש"י, במדבר י"א, ג).

ואשר לבעיה המעשית, הדמוגרפית:

כשמתבוננים אנו בפרשת המרגלים מוצאים אנו שובה שיש בה אף הדרכה השובה לדורותינו: המרגלים הגישו בכל דבריהם את „העם היושב בארץ" ואילו כלב בדבריו כאילו מתעלם מדבריהם ומדגיש טוב ויופי את הארץ, שטובה מאוד מאוד. ובהסבר ה„העץ חיים" (שפירת הלשון חיב) שאומנם כל המיבטים — ואף ריבוי העם החזק — מורים דהקא על טיב הארץ — „אבל כל זה הוא לפי שמאמין בדברי ה' שהבטיח לתת לנו את הארץ. ובוודאי לא אדם הוא להינחם" — מה שאין כן למרגלים, שכתוך חסרון אמונה נהפך להם הכל לקלקל ולמכשלים.

לא קצרה יד ה' מהושיע — וגם אנו אינו קצרי רוח. לא אחת עמד עם ישראל בפני בעיות קשות מאלו, אולם „נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם" ובריות העם וארצו ניצחה ומנצחת את כל: „כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב".

ונגדיש פירושו של הרב חוליש זצ"ל על דברי רש"י: „שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם שכבשתם ארצות ז' גויים הם אומרים להם: כל הארץ של הקב"ה, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו...". — וכי הסבר זה הוא שיעבע את האומות? לא כי — אלא הכרתנו אנו בתוקף וזכות ישיבתנו בארץ חיינו זו — היא שתתגבר על כל המכשלים והטשוד, ביודעין או בלא יודעין, גם להכרותינים הם.

„ודעו כל באי עולם כי לא איזו ממלכת גויים נתנה לנו יד ישם על אדמת הקודש" כי רק יד קודש ישראל אלקי כל הארץ, שדברו נאמן וקיים לעד היא אשר נתנה לנו את אדמת הקודש לירושת עולם למען נהיה עליה לאור גויים ולישועת אפסי ארץ...

„ובכאן נשא את דגלנו ברמה נגד כל אפסי תבל, וכל עמי הארץ יראו כי שם ה' נקרא עלינו, כי באלקים עז לנו עדי עד, והוא כגן ישענו לנצח, יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה" (הגראי"ה קוק זצ"ל).

עבודת הכפיים האבודה

מאת יהודה עזריאלי

אחת ההוכחות של תהליך הרגיעה בשטחי יהודה שומרון ובעיקר בחבל עזה, היא הזרימה ההולכת וגוברת מידי בוקר בבוקרו, של הפועלים הערבים היוצאים לעבודה בערי ישראל ומושבותיה. האוטובוסים הגדושים והמכוניות העמוסות לעייפה החוזרות לנוע בכבישים והקולטות את „משתפי הפעולה", את רבבות העובדים, שרצונם להרוויח את פרנסתם, מתגברים על ההסתה והאיומים, שלא לצאת ולעבוד אצל „היאהוד". הלחצים האישיים והמכבש הפוליטי, המופעלים עליהם הם עצומים. אבל כפי שאמר לנו פועל נקיון ערבי, המגיע השכם בכל יום לשכונה ירושלמית, „הרי חנה סניורא לא יתן לי פרנסה, הוא יכול להיות מובטל, יש לו כסף, אבל מי יתן לחם לילדי"?...

החלל הריק שנוצר בכיסי עבודה מצומצמים, במשק הישראלי, אחרי מלחמת ששת הימים, הלך והתרחב עד שהוא קולט היום ברחבי המדינה לפחות כמאה אלף פועלים. רובם עובדי כפיים, או עושי „עבודה שחורה". בענף הבנייה, בחקלאות (כשליש מהמועסקים במדינה) בשירותים, עובדי כשק והסעדות וכדומה. אלא שיותר משהורישה ההבעיה הזו, סייעה לכלכלה הלאומית ופתרה בעיות של כוח אדם במשק המתפתח לרמת החיים הגואה והשפעת, היא מציגה את האומללה שבמצורה במושגי העבודה והתעסוקה היהודים. המספר של העובדים בקטה כיום בה גדול, המובנים לעסוק בכל מלאכה גרם להתפך חברתי ותרבותי, שאינני רק קונקטוראלי במושגים של „לעשות כסף", על חשבון עבודה זולה וזות. והוא עסוק ויסודי הרבה יותר.

בהמשך עשרים שנה ויותר חל שינוי ערכי מפליג, מבחינה רעיונית, ביחס לערכי העבודה בעיקר לעבודת כפיים. הנוער המתחנך לסיום תיכון ולימודים אינו־ורסיטאיים ותשובותם להרוויח כסף, הרבה כסף, מבן אילו להתגיים לעבודה עוגנות אחת בקבוץ פרי ההדר ולא יותר. גם מוסרי העבודה, צריכים לקבל דמי אבטלה ולא לעסוק במלאכה שלדעתם אינה מכבדת והולמת את בעליה המקצועים.

מהמושג עבודה נותרה מפלגה

המושג של העבודה, נותר כיום רק מפלגה. וגם היא מהמנהיגה והדוגמה האישית, איננה בבטאת את הכבוד והאדיוקאות של אנשי העבודה הקשה. ...

כובשי השממות החלוצים, שהיו מפיחי היסודות לקומוניות של עצמאות ישראל. הסיסמה „סוציאליזם בימינו", פשטה את הרגל ואת היד העושות במלאכה. זהו חלק מהמהפך ההרוני השוקד את ישראל; וגם אנשי מהמהפך העבודה, מדים שהתרחקו ממורשתם.

„העיקר חסרה לנו עבודה, לא עבודה מהכרח, כי אם עבודה, שהאדם קשור אליה קשר אורגני, טבעי ושהעם קשור על ידה, אל אדמתו, אל תרבותו, הצומחת מאדמתו ומעבודתו... האם לא יעבדו תמיד היהודים את התגרנות, הסרסרות וביחוד עסקים שאחרים יעבדו והם יקבלו את העסק? יעבוד איוון, יעבוד יוהאן, יעבוד מיטשקה ואנחנו נברא תרבות, ניצור יצירות לאומיות, נמלך בעולם את הצדק המוחלט"... הדברים שרירים ומשמעותיים גם היום, אף שנאמרו לפני כשבעים שנה על ידי א"ד גורדון, נושא דגלה של הגיעת העבודה הציונית. איזה כברת דרך ארוכה עברה תנועתו הרעיונית מאז היתאורה של „הפרודוקטיביזציה" של דב בר בורוכוב מראשוני המחשבה הסוציאליסטית המודרנית, על האנשים העוסקים בחקלאות ובתעשייה ולא „בעסק רוח" הגירסה".

כל אלה היו אינטלקטואליות אידיאות, משמעויות מחודשות בציונות המודרנית, של עיקרי אמונה יהודית במקורות ובהיסטוריה של עם ישראל, שהיה עם עובד, מאמין, יוצר ואוהב באדמתו, טרם יצא לגלות בין העמים.

נשכח מאיתנו הכלל העתיק שמביא רבן גמליאל, בנו של ר' יהודה הנשיא, האומר (אבות ב, ב'): „יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, שיגיעת שניהם משכחת עוון; וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עוון". יש כאן הדגשה בהדה של ערך העבודה והמלאכה, אפילו הוא עוסק בתורה. ולכן (קידושין כ"ט) „חייב אדם ללמד את בנו אומנות (מלאכה) וכל שאינו מלמדו אומנות כאילו מלמדו ליסטות" הי"ל.

החלוצים החרוצים ניצחו

ראשוני החלוצים, כמו מורדי האומות, שירדו מירושלים לייסד את פתח־תקוה, אם המושבות, לפני כמאה ועשרה שנים, אנשי העליה הראשונה, השנייה והשלישית, היו כובשי אדמה, חקלאי אמונה, אנשי עבודה, פורצי נתיבות. הם הפרו את הקרקע במרחבי תי־הם, בכאב ובעמל; אנשי קריות ותארים במהים ממושבים, שהשאירו את הקהילות ואת האקדמיות מאחוריהם, באו ארצה לבנות ולהיבנות כמאמר המשורר, שהיה שירת הימים. להתגבר על קשיים — היו האידיאל, לבדוק אבנים, לבכוש תנן, לעשר את הארץ ...

את האדמה, לפלח תלמים. זה היה כל עולמם. אמנם, רבים נשברו, ירדו, פרשו ואיבדו תקווה מ„המדינה שבדרך". אבל, הנותרים, המתמידים העקשנים, החלוצים, האידיאליסטים, לפני שהמושג הפך מגונה, נשארו וניצחו. הם הניחו יסודות ליצירה הרשה, בהתינת, מותר האדם כבעלי החיים. „חביבה היא מלאכה, שהרי כל בריות שברא הקב"ה בעולמו ולא מסר להן מלאכה, אלא לבני האדם בלבד" (משנת ר' אליעזר).

ערך העבודה ביהדות, כמו בחיי המעשה, הוא צורך השומר בפני עצמו. לכן, מבחינה חברתית, כדאי לשקול. היטב את טיב הצעתם של מומחי תעסוקה אקדמאים, לפתור את בעיית התלות בפועלים מיהודה, שומרון עזה, על ידי הגברת המיכון ה' אוטומציה בלבד. פתרונות טכנולוגיים מודרניים, לא יביאו מזור לחולי חברה, שאיבה מאמינה בעבודת כפיים שבמהותה טמונה בייצירתיות ובהפקה בגלולה. רהבוסיקה היא חזון למשק יצרני, והנהגה מעודף תעסוקה; של עם הרוץ והעובדים בעלי פריון גבוה, כמו במשק היפאני. אבל היא איננה הולכת עם של בטלנים, השואפים לצאת לפנסיה מוקדמת ו„הצגות מהחיים", על חשבון הכלל.

זה מתחיל מבית הספר. מכחידת שעורי החקלאות והמלאכה בתוכנית הלימודים. כולהל בעבודת ה' שרותים. ישנם מוסדים בעיקר פנימיות, שעיקרי התינוך שלהם מבוססים שירות עצמי, של ניקיון וסידור החדרים בחדר האוכל ובגפני הכפר השונים. הנוער מתחנך לאהבה וגם לעבודה של כמש. השאיפה ליצור, להיות עצוק, וזורמת בעצירים. היא הזק מהאישיות המתפתחת, והיצירה מספקה מאליה.

חלוקת עבודה צודקת בחברה

שאלת „חלוקת העבודה" בין בני אנוש והחברה, היא סוגיה נושנה. יש בה מבדים עקרוניים ובאפיונים וגם בחברה הישראלית של ימינו. כמו החזיקה הטובה, הבריאה והיעילה למשל, בין לומדים ועובדים, אותם שליטשם — אומניתם, החל בתלמידי ישיבות, סטודנטים, אנשי אקדמיה, חוקרים, הוגים וכדומיהם? כי מפריט את כי, ועד כמה הליקת הטל של היצירה והעשייה, היא צודקת; איננה מגבילה את חירות הרוח מצד אחד והמפרנסת את המשק מצד אחר, ללא ניצול וללא עושק וגזל.

המקומות ביהדות, שומרון וחבל עזה, שגורמו לעצירת המפעלים ולדלדול מקורות כוח אדם, מבליטים גם את הסגנה השרירה ומטרידה בעצירות העבודה בישראל, בין יהודים וערבים. בין העוסקים במלאכות „קלות" ו„קשות". אם כי, הכל לפי הכשרון, היכולת וההכשרה המקצועית, הפתוחים לכל המעוניינים.

של מבחנו „ראסוף דבר, תירושו ויצהרך" (דב־ המשך בעמוד 8

סיכומו של שבוע

מהו המאבק הנכון על „מיהו יהודי?"

חלק מחברי הכנסת הדתיים הצביעו שלשום בעד הצעת אי־האמון בממשלה. אך לא היה בכך כדי להביא אי־אמון; בממשלה שבה הם חברים יש הרכה ובמיעוטם הם מדרך כלל משליטים, הם הביעו בכך את מחאתם מהפרשה הקיימת בתחום רישום גיורים יהודים והשתפכות המשוכה הקיימת בפתרון בעיית „מיהו יהודי".

ח"כ אברהם ורדיגר בסיעת פועלי אגודת ישראל העלה את הצעת אי־האמון והח"כים הדתיים אף שתמכו בה או שנעדרו מהאולם. וכך שוב עלתה בעיית „מיהו יהודי" במליאת הכנסת, ושוב בפעם הבי־יו־דע־כמה היתה הצבעה שלא הביאה לכל התקדמות בפתרונה.

הנושא הועלה השבוע בכנסת בעקבות החלטת בית המשפט הגבוה לצדק לרשום כיהודים את חברי קיבוצים שעברו גיור רפורמים. בית המשפט העליון הורה למנהל מירשם האוכלוסין לרשום גרים רפורמים כיהודים, לאחר שהיועץ המשפטי לממשלה, יוסף חריש, הודיע כי אין לו התנגדות לכך. אף מנהל מירשם האוכלוסין במשרד הפנים יהושע כהנא, הודיע כי הוא מסיר את התנגדותו לעתירה בעניין זה.

החלטתו זו של בית המשפט העליון ניתנה בעקבות פסיקה משפטית לרשום כיהודי מי שנחשב על פי ההלכה כגוי. מצב זה התאפשר לגבות אי־ההבהרות החוקית הברורה בעניין רישום גיורים, והיא בעלה מחדש את הצורך לפתור בעיה זו אחת ולתמיד.

המפלגות הדתיות חוזרות על הצעתן על רצונן בפתרון בעיית „מיהו יהודי" ובתיקון החוק. עובדה היא שעד היום לא בא העניין על תיקונו. יוזמות עצמאיות בנושא זה לא כהן תביא הישגות. ביצד יש להיאבק על תיקון חוק „מיהו יהודי"? הדבר תלוי בעיקר במפלגות הדתיות ובהחלטותיהן לפעול בכיוון זה. עם כל חילוקי הדעות שיש ביניהן, עליהן להחליט על דרך מאבק משותפת בעניין „מיהו יהודי", תוך תיאום מדוקדק של כל המהלכים.

י. בן־חיים

ט"ל שנים לכנסת

בט"ו בשבט תש"ט, 14 בפברואר 1949, נפתח בירושלים אילן עצמאות ישראל. כאן יש שאילן במצוה פירות נאים, מבשבחים ומועילים, אך יש גם שהוא ניתן פירות באושים, מרים ומזיקים.

ב„נאום הכתר" או, כאום בכורה של הנשיא הראשון לישראל, ד"ר חיים וייצמן, נכללו דברי שבח והודיה לאלקי ישראל, כיאה לכנסת המדינה היהודית. וייצמן אמר אז:

„ברגע הגדול הזה בתולדות עמנו ניתן שבח והודיה לאלוקי ישראל, שבחסדו זכינו לראות בגאולה לאחר דורות של סבל וייסורים".

במרכז הברכות לאילן עצמאותנו, בשנה השניה של הכנסת, הדגיש הד"ר, שפרינצק, את קבלת „חוק השבות", הכרטיס זכות עליה חופשית לכל יהודי. וזאת לאחר מאבקי הגבורה בדרכנו לעצמאות, למן ה„ואסיקה" האדומה, ה„הזוהרה" התורכית, הסרט־פקט שניתן במגנות זעומות ע"י ממשלת המנדט, העפלה בים, ביבשה ובאוויר, ועד לפתיחת שערים לעליה חופשית, ולואי שיבואו.

בשנים שלאחר מכן, כאשר הכנסת עברה כבית פרוכין הדה לבניין הכרוות והחדש על גבעת רם („שעתה אף הוא צר מהכיל את כל הח"כים המסורבלים ב„עוזרים" ועוזריהם לכל סוגיהם), שיגר הד"ר, קדיש לוז, שאלה לאקדמיה, אם המלה „משכן" אין בה פגיעה בדבר שבקדושה.

בתשובתו קבע פרופ' טור סיני, שהמלה „משכן" גם במקורותינו אינה לדבר שבקדושה בלבד, שהרי כצינו ב„במדבר" ט"ז, כ"ה: „משכן קורח, דתן ואבירם". היום אנו עדים לבני קורח לסיעותיהם, ומכירים בצדקת דברי התשובה הנ"ל.

בט"ל שנותיה לא התגברה הכנסת על תופעה כאובה של ניכוחות דלילה ביכיבות המליאה, ועדיין מתקבלים חוקים כבדי משקל ברוב זעום ביותר.

כמה וכמה ח"כים בשעתם, ובכללם מנחם בגין, הציעו ותבעו קביעת חובת „קוורום" (מניין חוקי), לפחות להצבעה בקריאה שלישית של כל חוק, העניין לא זז.

נחמא לאמת אם לא נציין כי יותר מבכל כנסת אחרת, הכנסת הנוכחית, האחת־עשרה במספר, והיא צתה בערוב ימי כהונתה, היא הקולנית ביותר, רחוקה מנימוסים נאים, פלשו לתוכה נציגים העלולים לערער את האירון בחיי אומתנו. הבורות צעקנים מסבירים את חותמה על יכיבות המליאה, וכל נאום שלהם היא בטונים גבוהים ובאגרופים קפוציים. כל נאום והלתם מופרע, כיפוסי ומופסק תכופות ללא בושה.

יותר מבכל כנסת אחרת, אנו עדים כיום למספר הח"כים, שכמעט שבשו „אוהליהם" ומשכנם בחדריהם של הכתבים. עוד רצדת החוץ והביטוחן דנה בנושא פלוני, ולהלכה הלה עדיין „חובת סודיות", וח"כים כסויים, תאבי פרסומת כבר רוכצים בחדרי הכתבים, כל פליטת פה בוועדה זו או אחרת כתפרסמת ב„הודעה לעיתונות".

ואף־על־פי־כן אין להיתפס לייאוש, ואין להסיח דעת מח"כים טובים, וכאלה מצויים במרבית הסיעות, וצל אף ניגודי הדעות שומרים על יחסי אנוש, גם בשנה קשה של ערב בחירות.

עינינו נשואות לחג הארבעים שנה לכנסת, שבו ה"כים ותיקים וחדשים יחדיו יצעידו את המדינה ליעדיה המדיניים, הלאומיים והאנושיים.

יונה כהן

„גנרל חורף" היכה שוב

חוזאי השירות המטאורולוגי פישר על בואם של גשמי זעף, והתחזית התאמתה, אלו אפילו בעוצמה רבה יותר מאשר שיערו החזאים. וכך, למשך יממה, נשטפה הארץ בזרם ממטרות כבדים, שהיו בלווים בסערת רוחות, ברקים ורעמים. גם הנאי קור בלתי רגילים ירדו בחבלי הארץ הגבוהים. ובגבעלה ההרים החלו לרדת פתיתי שלג, שכמעט היה בהר.

„העננים ירדו על ראשינו" — סיפרו תושבי הגליל ויורדילים, כשהעננים קודרים כיסו את עין הארץ, והרוחות הכיתכו להצביר בהכא להתם עננות אבק. כך נוצר צירוף ניזוי על כעירבולת אויר קר, כלווה ברעמים וברקים, שהגיע מאירופה, לעננות אבק שבאו ממדבר סיני.

בגזל האוויר הסוער עצר גם בעיות, עצים נעקרו, חוטי החשמל נקרעו, ואפילה ירדה ביישובים רבים. בערי גוש דן נוצרו פקקים גדולים, כשצמצתים ונהיגים פירכזים הוצצו בעבעורים כים גדולים, שזורמו מכל כיוון לכל כיוון.

אך ראו זה פלא, כשהבטיח החזאי שיפור במזג האוויר הקרב, כמו נענתה הסכיפ לתחזית „המחיבת" הזו והחלה לשלוח קרניים לחכם את היקום...

אזרחי ישראל קיבלו את כל „התופעה האקלימית" הזו באווירה רגועה. יותר כים יורדים, משפיעותם — יותר כים לבקעירות הכים של ישראל, שהידלדלו בשנים האחרונות. יותר כים מעלים גם את מיפלס הכינרת. שירד עד כדי כך שעורר כבר דאגה. וגם אם צפויים עוד ימים של חורף קשה נקבל זאת בהבנה. והעיקר — בלי טרוניות.

„והן טל ומטר — לברכה".

חיים פיקרש

שר הבטחון, הרמטכ"ל, אלוף פיקוד מרכז, ביקרו ברמאללה ונפגשו עם קצינים וחיילים. השר והרמטכ"ל חזרו באוזני החיילים על ההנחיות בדבר יישום המדיניות של הפעלת כוח סביר לפיזור ההפגנות. (צילום יחידת דובר צה"ל)

מינויים פוליטיים במשרד החוץ

המאבק נגד המינויים הפוליטיים במשרד החוץ נכנס בימים אלה לשלב חדש. לא מדובר במינוי שגרירים אלא במינוי עובדים בכירים. עד עכשיו לא נערך המאבק על מינוי בכירים על ספים בימים פוליטיים. הפעם החל מאבק גם בשטח זה. לא הליכוד מאבק נגד המערך, אלא ועד העובדים נגד הנהלת המשרד. עד כדי כך שהתלוצצים במשרד, חזרנו לתקופת מפא"י...

המאבק העיקרי נערך על מינוי המפקח הכללי על שירות החוץ. זהו משרה מן החשובות ביותר במשרד החוץ ותלויה בהרבה שנים בשירות החוץ ויש לו ניסיון רב בעבודת שגרירים בחו"ל. הפעם רוצה הנהלת המשרד להרוג מן הנוהג המסורתי ולמנות לתפקיד זה איש מחלקת הכספים, דוד עיטון, מפעילי מפלגת העבודה. איש שאין לו כל ניסיון שירות בתפקידים דיפלומטיים, אבל יש לו את הכרטיס המתאים במפלגה. מלנו ניצבים אנשים שעירתו שנים רבות בתפקידים דיפלומטיים ומכירים את התפקיד מתוך ניסיון. מהם אנשים שאין להם היום תפקיד מוגדר ומחכים למינוי כלשהו במסגרת עבודתם.

מאבק נוסף נערך על תפקיד דובר המשרד. גם תפקיד זה מעולם לא אויש בידי איש מפלגה מובהק, אלא בידי אנשים מקצועיים. זו הפעם הראשונה שמנסים לקבוע כרטיס מפלגה גם לתפקיד הזה. האיש המועמד לכך הוא עוזרו של ד"ר יוסי ביילין, המנכ"ל המדיני של המשרד. גם מולו ניצבים מועמדים עם ניסיון בתפקידים דיפלומטיים ובעסקי הסברה בארץ ובחו"ל.

בתקופת כהונתו של יצחק שמיר בתפקיד שר החוץ לא היו מינויים פוליטיים בדרג הפקידות. לעומת זה היו מינויים פוליטיים לתפקידי שגרירים, במסגרת ההסכם בין שני הגושים לבין הנהלת המשרד, שלפיו מותר למנות אחוז מסויים של אנשי חוץ לתפקידים דיפלומטיים בחו"ל. הוועד נהג לצמצם את האחוזים של איוש תפקידים בחו"ל בידי אנשי חוץ, בדרך כלל משורות המפלגות. הניסיון לעשות מינויים פוליטיים בדרג הפקידותי מהזיר אותנו לימי ראשית המדינה, כאשר משרד החוץ אוייש בידי בעלי תפקידים במפלגה שלא היה מה לעשות אתם לאחר קום המדינה.

המאבק היום מתנהל בדרג הפקידים של העובדים להסימת מינויים פוליטיים שפוגעים בהתקדמותם. אך הוא מצטרף מבחינה החרת אחרי ארבעים שנה להשתלטות של עסקנים פוליטיים על משרד החוץ.

א. ד.

שוק מטבע שחור כמצרך עממי

התהליכים המשמשיים של ה־מפקח על מטבע חוץ בבנק ישראל שפורסמו השבוע חושפים בעייה של נורמות ציבוריות יהודיות שהשלימו עמן. המדובר במסחר „יבש" ושחור: הקבלים והשלומים במטבע חוץ.

הנתונים המיוחדים:

● ההוצאה המבוצעת דרך מערכת הבנקאות לתושב ישראלי שיצא לחו"ל הסתכמה ב־365 דולאר, והיא אף היתה נמוכה ב־30 דולאר מהממוצע בשנה הקודמת.

● ההכנסה המבוצעת לתייר נכנס שהופקדה במערכת הבנקאות הסתכמה בשנת 1987 ב־900 דולאר לעומת 770 דולאר בשנת 1986.

נתונים סטטיסטיים בינלאומיים מראים, כי הוצאה ממוצעת של תייר בעולם היא 1400—1200 דולאר. התייר הישראלי מוציא רשמית רק 365 דולאר. „הפלא הכלכלי" הזה מתרחש בשל סיבה אחת: זוהי הוצאה רשמית. את ההפרש קונה הנוסע בשוק השחור, או מוציא מתחת „הבלטות" שלו. כסיבה פשוטה: הדולאר השחור עולה 1.67 ש"ח, ואילו דולאר הנוסעים, שעליו יש היטל, עולה 1.87 ש"ח. לכן רק שומרי חוק מובהקים, או כאלה שנוסעים כטעם גופים עסקיים ומוסדות ציבוריים רוכשים את הדולארים מהתקציבה הרשמית. אחרים פונים לכתובות אחרות.

גם התיירים הנכנסים לכדו את הפטנט. לכן כאשר שער הדולאר בשוק החופשי גבוה בהפרש ניכר, הם מוכרים את הדולארים בשוק זה; כאשר ההבדל קטן, הם כמתפכרים ביודקים ונהגים מהפסוד כבע"מ.

אי אפשר לפעול נגד חוקי הכלכלה. לכן אין סיכוי שתיירים יוצאים ונכנסים ירכשו מטבע או ימכרו כמטבע בבנקים, כאשר בשוק השחור כשתלם יותר. אבל בבחינה מוסרית ומבחינת שמירת החוק במדינה זוהי פירצה בלתי נסבלת, במיוחד כאשר הדבר הפך ל„תופעה עממית".

י"ד

השבוע בקו מעט יעקב

הצופה

هكذا من الأصل

עיטורי סופרים וספרים

„ויקרא האדם שמות"

לפי תפיסתם של בני תקופת המקרא, אין השם הניתן לאדם — או למקום — בגדר תווית זיהוי בלבד, אלא הוא נושא משמעות. הוא עשוי לרמוז לאירוע או לנסיבות חיים; הוא עשוי לשקף מהות, אופי, או לנצור בתוכו גורל.

מאת משה צפור

בסיפור המקראי על מתן שם, לאדם או למקום, יש אשר הצורך הנמקה מפורשת בלווית מלות קישור המציינות סיבה („כי אמרה — — —"; „על כן קרא שמו — — —"), או בלעדיהן. ברם, במקרים אחרים ניכר, שהמספר יודע, שהשם קדם לאירוע הנקשר בו, וההסבר היא בגדר „ניבא — נותן השם — ולא ידע מה ניבא". כמו למשל השם פלג, „כי בימיו נפלגה הארץ" (בראשית י, כה). כמוהו, יש לשער, גם ההסבר שנותן דוד לשם „בעל פרצים", לאחר נצחונו על הפלשתים: „ויאמר, פרץ ה' את אויבי לפני כפרץ מים, על כן קרא שם המקום ההוא בעל פרצים" (שמואל-ב ה, כ). קרוב לוודאי, שהמספר ידע שהמקום נקרא כך עוד קודם לכן, ובוודאי לא התכוון הכתוב לייחס לדוד קריאת שם המקום על שם האל הכנעני בעל; אלא: ראוי היה אותו מקום להיקרא כך, שהנה פרץ בו ה' את אויבי. (וכבדומה, המרכיב השני של השם נדרש „פרץ ים"). הסברים אלו הם לימצה, כעין דרשה רטרוספקטיבית על השם. ברוח זו פועל עשיו, ה„דורש" את שם אחיו יעקב. כמו של זה, כידוע, ניתן לו על שם שיצא מרחם אמו, וידו אוחזת בעקב האומה. ואילו עשיו דורש אותו: „הכי קרא שמו יעקב — ויעקבני" (בראשית כ"ז, לו). והרי זה בחינת „כשמו נאה לו, והוא נאה לשמו". כאלה הם גם דברי אביגיל על אישה: „נבל שמו, ונבלה עמו" (שמואל-א כ"ה, כה).

על דרך זו מוסיפים חז"ל ומבארים שמות רבים, שהמקרא אינו מצמיד להם ביאור. ולא רק את שמותיהם של האישים החשובים דרשו („רות, שיצא ממנה דוד, שריווהו לקב"ה בשירות ותשבחות; לבן, הוא נבל; האישי הוא דואג; קרח, שעשה קרחה בישראל"). אלא גם של דמויות בעלות חשיבות פחותה (אמתלאי, „שאמר שהפיל לאברהם לכבשן האש" — הוא אור כשדים; מחלון וכליון, שהיו מתמהים ... (ורבים כהנה, ראה ב"ב צא ע"ב). עיון מדוקדק בכתובים מגלה, שהמקרא עצמו מרבה לדרוש שמות כמין חומר. נבואת הפורענות הנאמרת אל עלי (שמואל-א, ב', כו ואילך) מודיעה גם על העברת הכהונה לידי משפחה אחרת (צדוק), ובסיומת במלים: „והיה כל הנותר בביתך יבוא להשתחוות לו לאגורת כסף ולככר לחם, ואמר: ספחני נא אל אחת הכהונות לאכול פת לחם". בהיגד זה מרומזים, באמצעות המלה הנדירה בהופעתה ובצורתה, „ספחני", שמותיהם של „בני עלי, בני בליעל" (שם, ב', יב), אלה, אשר על ביתם תבוא אותה הפורענות: חפני ופינחס. גם אביתר, אשר שרד מן הטבח בנוב עיר הכהנים, ואשר גורש מן הכהונה בבית ה' על ידי שלמה, נרמז גם הוא כאן במלים „והיה הנותר בביתך". המלים „בני בליעל" גם הן עשויות לשמש, המשיב להגדיר את בני עלי.

לקט עשיר וממוין של דוגמאות

הדוגמה האחרונה לקוחה מתוך ספרו החדש של פרופ' גרסיאל, „מדרשי שמות במקרא"*. במשך שנות עיסוקו הרבות בחקר הסיפור המקראי והפואטיקה המקראית מצא פרופ' גרסיאל, לדבריו, כמאות מקומות, שבהם משתמשים הסופרים המקראיים במרכיבים שונים של שמות אנשים, מקומות, עמים, צמחים, ועוד, ליצירת דרשות שונות ומשחקי מלים, הן כדי להראות, שבתוך השם נצפנו אותות הקשורים בגורלו או באופיו של נושא השם, הן להנאה אסתטית מן העיסוק והחידוד.

הספר שלפנינו הוא מחקר מקיף בתופעה זו, המתפרשת על פני ספרים שונים ורבדים שונים של המקרא, ומובא בו לקט עשיר וממויין של הדגמות. מתחילה מדגים המחבר את הפרוטה ה„דרשות" הללו. משחקי המלים נעשים לעתים באמצעות שינוי סדר האותיות או בשיכולן, והרי כמה דוגמאות מעניינות: „גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים" (אסתר א', ט'). כאן נדרש שמה של ושתי כלשון שתיה (=כשתה). בלעם בן בעור מופיע בפסוק המתאר את חטאם של ישראל בשטים: „הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' על דבר פעור" (במדבר ל"א, טז). לעתים המשחק הוא בשם אבי הדמות: „וימצא את יהונדב בן רכב, ויברכהו, ויעלהו אל המרכבה, וירכיבו אותו ברכבו" (מלכים-ב י', טו-טז). על פלשתים, המכונים גם „כרתים", נדרש לעתים לגנאי ... וכך אומר זכריה (ט', ו): „וישב ממזר באשדוד והכרתי גאון פלשתים"; דבר זה גם מתקשר בדרך לצגנית עם האיסור לבוא בקהל ה', החל על ממזר ועל פצוע דכה (דברים כ"ג, ב-ג). „דרשות" כאלה משמשות קישור בין יחידות ספרותיות שונות. כך, למשל, המאבק בין יצחק ובין ישמעאל נרמז בשימוש החוזר בשורשים צח"ק ושמ"ע (בין הצאר: „כל השמע יצחק לי", אשר בפי שרה; תיאור ישמעאל כ„מצחק"; ה' בצוות על אברהם „לשמע" בקול שרה, „כי ביצחק יקרא לך זרע". ועוד; בראשית כ"א, ג-יז). שמם של אויבי נחמיה, טוביה ונועדיה הנביאה, מרומזים בדברי דורשי רעתו: „לכה ונועדה יחדו", „מוציאים היו אומרים לפני" (נחמיה ו', ב ואילך).

בפרק השני, הנקרא „המבלול, הצימוד והקישור" מודגמים האמצעים המשמשים הכוללים שבידי הסופר המקראי ליצירת משחקי המלים הדרושים לו.

מעניינים בביאור שני הפרקים הבאים (השלישי והרביעי). אנשים אוהבים חידות ותשבצים. אלו בנויים על העיקרון של רביזות והצבת תחליפים: מלים נרדפות — או ניגודיות — או כאלה שיש להן קשר לוגי אחר לעניין. לעתים קרובות אין שום דמיון צלילי בין השם ובין מדרשו, והקישור ביניהם מתרחב ומחייב את הקורא עיון רב. והנה שתי דוגמאות: בפרשה הטראגית שבין יפתח ובין בתו נדרש שמו באמצעות כלות התהליך לשורש פת"ח — פצ"ה: „ואנכי פציתי פי אל ה', לא אוכל לשוב" (שופטים י"א, לה); וגם בתו חוזרת על אותה מלה: „אבי, פציתה את פיך אל ה', עשה לי כאשר יצא מפיך" (שם, לו). בניכול, נקרא שמו יפתח על כי פצה פיו. לחילוף שני השורשים הדומה למשל התרת משה על עדת קרח: „ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה..." (במדבר ט"ז, ל) והוצאתה אל הפועל: „ותפתח הארץ את פיה" (פס' לב). ויש שהדרשות הסמויות נכפלות: רבקה שולחת את יעקב „חרנה", „עד אשר תשוב חמת אחיך, עד שוב אף אחיך" (בראשית כ"ז, מג-מה). וכך נדרש כאן שם המקום „חרן", באמצעות חרה, פעמיים, באמצעות המלים אף וחמה.

בפרק הרביעי מובאים מדרשים המתייחסים אל שמות שאינם נזכרים באותו מקום. בסיפור על הנער הלוי (שופטים י"ז, ז ואילך) מופיעות המלים היתרות „והוא גר שם... ואנכי הולך לגור באשר אמצא". זהותו של הנער — יונתן בן גרשם בן מ(נ)שה — נחשפת רק בסוף הפרשה (שופטים י"ח, ל), אבל כבר בפסוק הזה, וגם בהמשך העניין, מפזר המספר רמזים על מוצאו של הנער: בן גרשם. בהמשך מסופר: „ויואל הלוי לשבת את האיש" (י"ז, יא) — ממש אותן המלים האמורות על משה אבי אביו (שמות ב', כא). דומה לזה הרמיזה, שהובאה לעיל, על גורל בית עלי. גם במקרה זה אביתר לא מוזכר כלל בפרקים הללו (שמואל-א ב'), אלא רק בפרק כ"ב, כ.

בפרק החמישי, „מדרשי שם חוזרים: מסורת וחידוש" דן המחבר בשמות, שבהם מדרש השם חוזר ומשתלב במדרש אחר, הן באותה יחידה ספרותית, הן במקום אחר. כך, למשל, הרכיב „עיבה", המופיע בכמה שמות מקומות, נדרש בכתובים הרבה מלשון „עבר" (כגון: במדבר ל"ג, נ-נא; יהושע ג', טז-יז); אך ביהושע ה', י"א הוא נדרש גם במלים „באלבמה עבר בערב בערבות יריחו, ויאכלו מעבור הארץ". הביאור שניתן לשם נח, „זה ינחמנו" (בראשית ה', כט), מלבד על הגירה החופשית של מדרשי השמות, שאינם כפופים לכללי האטימולוגיה. אבל בהמשך סיפור נח חוזר ומופיע אותו שורש „וינחם ה'... כי נחמתי" (ו', ו-ז); ובגורונים אחרים: „ונח מצא חן בעיני ה'" (פס' ח); „ותנח התבה" (ח', ד), „ריח הניחוח" (פס' כא). דוגמה מפורסמת ביותר היא הדרשה הקושרת במקומות אחדים את שם המקום באר שבע עם המספר שבע (כגון: שבע הכבשות, בראשית כ"א, כח-ל). אך גם עם ענין שבועה, כגון פס' לא. (כיוצא בזה מוצאים אנו גם בעניין השם בת שבע).

פרק ו דן בסוגים השונים של ההתאמה העניינית בין השם ובין הדרישה. הדרשות נועדו לא רק להנאה אסתטית, אלא גם להעברת מסרים, כגון אישיותו של בעל השם. בלק מוזמן כדי „לקבי", „קבה לי" (במדבר כ"ב, יז; כ"ג, יא, ועוד), והוא גם מכריז: „מה אקב לא קבה אל" (פס' ח). דויג (כך הכתוב בשמואל-א כ"ב, יח, כב; הקרי דואג, השווה סנהדרין קו, ע"ב) האדומי — מלשון: „דאג יגיה" (פס' כב). בני עלי — בני בליעל. לעתים יש אירוניה מכוונת. אבשלום ... את הכוונה לשלום ... מבקשו „לך בשלום" (שמואל-ב ט"ו, ז, ט). ... „כל העם יהיה שלום" (י"ז, ג); ... „השלום לנער לאבשלום" (י"ח, כט-לב).

כיצד נוצר מדרש השם

בפרק האחרון, המיוחד לסיכומים ולהערכות, דן הספר בשאלה, כיצד יצר הסופר את מדרשי השם. המחבר דוחה את הדעה, לפיה רבים מן השמות אינם אותנטיים, אלא שמות ספרותיים, שנוצרו בהתאם להתאבה ולצורכי העלילה (דעה כעין זו נמצאת גם בדרשות אחדות של חז"ל. הכוונה לשמות דמויות זו עם זו, וקובעות כי אחד מן השמות אינו אלא כינוי, הקשור לצביעת של הדמות, או לקורותיה. כך, למשל, ... כינויים ליוכבד ומרים, על שם מעשיהן בילדים; ראה: סוטה יא, ע"ב — על שמות א, טו). כמו כן דוחה המחבר את הדעה המנוגדת, לפיה נוצרו הסיפורים כמדרש לשמות. הפתרון הנראה יותר היא, שמדרש השם, והסוכנות אחר במיבכת של השם, הסבירו לעתים את התוכם על העיצוב הספרותי. ... להקביל לזה את ... כאשר בערבות מואב היא ההוד ומספר את אירועי העבר, והוא לצבור אותם בהתאם לצרכיו הדידקטיים והחינוכיים; כגון מעשה המרגלים (דברים א') ומעשה העגל (ט'-י', יא) — לעומת המסופר במדבר י"ג-י"ד, שמות ל"ב-ל"ד.

כפי שמציין המחבר, רשימת הדוגמאות אינה סגורה. ... הקורא ... לגישה הספרותית הזאת של הספר המקראי, עבור להוסיף עליה דוגמאות משלו. פרופ' גרסיאל גם ער לאפשרות, שאחדות מן הדוגמאות שלו אינן אלא פרי צירוף מקרים. ואמנם, יש כמה דוגמאות, אשר בוודאי לא התקבלנה על דעת הכל. כך, למשל, מסופקני, אם אכן לשון הציווי „פנו לכם וסעו המדברה", לאחר מעשה המרגלים (דברים א', מ) הוא מדרש סמוי על השם כלב בן יפונה (עמ' 90). שכן לשון פנ"ה הוא חלק מסדרת „היבות מנחות", המצמתות את התבנית המקורית לכניסת ישראל לארץ, היישר מחורב, וכשלונה, עם המסע בסוף ארבעים שנה. הנה כי כן, למסע המקורי קדמה ההנחיה „רב לכם שבת בהר הזה (=חורב): פנו וסעו לכם ובאו הר האמורי" וגו' (א', ו-ז). התכנית התנפצה אל נוכח מעשה המרגלים („ויפנו ויעלו ההרה", פס' כד), ונסתיימה בציווי „פנו לכם וסעו המדברה דרך ים סוף" (פס' מ); „ונפן ונסע המדברה דרך ים סוף" (ב', א). בתום הארבעים נאמר לישראל „רב לכם סב את ההר הזה (=הר שעיר), פנו לכם צפונה"... (פס' ג); „ונפן ונעבור דרך מדבר מואב" (פס' ח). אין בהירה הספרותית שום דבר, המחייב לראות במלים הללו התייחסות ליפונה, אבי כלב. גם דרשת חז"ל, „בן יפונה — שפנה מעצת מרגלים" (סוטה יא, ע"ב), אינה קשורה ללשון „פנו וסעו לכם". בדומה לזה, קשה לראות במלה „לפידים" שבסיפור גדעון בן יואש (שופטים ז', טז ואילך) מדרש סמוי על השם „יואש" (מלשון אש). כמו כן לא הייתי מצביע על צירוף האותיות של שמה של תמר (בת אבשלום) בתיבות „היא היתה אשה יפת מראה" (שמואל-ב י"ד, כז) כדוגמה למשחק מלים. דומני שהוא צירוף מקרים בלבד, שהרי הצירוף „אשה יפת מראה" אינו ייחודי למקום הזה. עם זאת, גם אם ניקח בחשבון שאחוז מסויים מן הדוגמאות הרבות המובאות בספר אכן אינן אלא יד המקרה, עדיין יש הצטברות מרשימה של דוגמאות משכנעות, המוכיחות מעבר לכל ספק את התיזה של המחבר.

לסיכום, נביא דוגמה למצבור מעניין של רמיזים לשמות אבותיו של דוד, בפיו של נבל, המגדף אותו: „מי דוד ומי בן ישי, היום רבו העבדים (עובד) המתפרצים (פרץ)... ולקחתי את לחמי (בית הלחמי)" וכו' (שמואל-א כ"ה, י-יא).

הנאה מרובה מן העיון בספר תורמים גם הרצאת הדברים הבהירה והקולחת והסגנון הקליל. ימצאו בו עניין אנשי מחקר, מורים, החפצים להעשיר את השיעור (הנה גם אני נתפסתי ל„מדרש שמות"...) ומשכילים אוהבי מקרא.

* משה גרסיאל, מדרשי שמות במקרא, הוצאת רביבים, רמת גן תשמ"ח (202 עמ').

דרך אמונה / מאת הרב יחיאל וסדנן

דרך אמונה, הרב ישראל הס, הוצאת תורת ישראל, ירושלים, תשמ"ח, 387 עמ'.

הספר „דרך אמונה", פרי עטו של הרב ישראל הס, מביא שיטות הדרכה ביסודות האמונה בדורנו, על פי משנתו של רבי יהודה הלוי בספרו הכוזרי.

ריה"ל בנה את ספרו „הכוזרי", על סיפור היסטורי שאירע בימי הביניים, ובאמצעותו הוא מציג את האנטי-תזה של הקשר לעם ישראל, אמונת ישראל ותורת ישראל.

הספר שלפנינו בא להדריך את הלומד המתעניין בנושא אמונה, על פי משנתו של ריה"ל, ובעזרת מסורת גם באמצעות ספריהם של גדולי ישראל אחרים.

העיסוק ביסודות האמונה והשאלות בבירורים היה בעבר מועט. שכן, האמונה היתה מושרשת בלא פקפוק, אצל כל יהודי. בימים ביסכם ומקובל על ידי שדרות הציבור הרחב הצורך בלימוד אמונה, יסודותיה ועיבודותיה. דומה שהראשון אשר בירר את יסודות האמונה והפיצם בספר, היה רבי סעדיה גאון בספרו האמונות והדעות. אחריו בכתבו ספרים אחרים. אך בבאות השנים האחרונות, לא פורסמו ספרים הכוללים יסודות אמונה לרבים. הדבר נבע משתי סיבות. ראשית, הפריפריה אשר תפסה מקום חשוב בחיים בתקופה והקמה יותר, היהדות לא הצריכה התמודדות אינטלקטואלית עם נושא הפילוסופיה. הסיבה השניה היא, בצמצום המגע החברתי בין ישראל לעמים, דבר שלא הביא כצב של פגעים אשר באו להרהר ביסודות האמונה ולערער עליהם. בדורנו שוב מופיעים ספרים העוסקים בהסברת האמונה ולימודה, הללו רבים. אחד מהם, היא ספרו של הרב ישראל הס, „דרך אמונה".

הרב ישראל הס מנתח את המציאות בימינו, בימים של דור התחיה של עם בארצו, דור של בנייה ותיקון. הוא עורך השוואה עם העבר וטוען, כי בעוד בעבר היה המאבק העיקרי בגלות שבגוף ובכפירה בה, הרי כיום הבעיה היא חוסר ידיעה גרידא. דורנו הוא דור אשר לא ידע את התורה, הרחק ממנה ולא הכירה, ומכאן נובע הצורך הדוחף ללמוד אמונה.

בעבר, עת כיהן כרב הקמפוס של אוניברסיטת בר-אילן, הוציא הרב הס לאור שני כרכים של הספר „אמונות". בספרים אלו הציג את הנושאים הבסיסיים באמונה. לדבריו, ההצלחה לספר היתה רבה, והתפוצה גם כן. עבודה זו דרבנה אותו לשרטט את העמודים כעל יסודות האמונה, ולשם כך הוציא לאור ספר נוסף, זה המונח לפנינו.

את ספרו חילק הרב ישראל הס לחמישה שערים, והפותח הוא שער האמונה.

באופן חד הוא מנתח את גישותיהם השונות של גדולי המחשבה היהודית בדבר האמונה. הרב ישראל הס, מחנך ופדגוג, משכיל להציג את השיטות השונות בשפה ברורה ובדרך מתודית נעלמת, לערוך השוואה ביניהן ולהבליט את השוני שבגישותיהן. מקום נרחב הוא מייחד לשיטתו של רבי יהודה הלוי בספרו הכוזרי. הרב הס מציין, כי ספר הכוזרי הוא עמוק וקשה ביסודות היהדות והאמונה, והוא זקוק למאמץ שכלי ומחשבה עמוקה ורבה ללמדה ולהבינה. אך הוא פותח צוהר לעולם עשיר ולהבנת נושא האמונה. ריה"ל שולל את כוח ההגיון בתפיסת מושג האלקים ונותן בהצבת החיוב של כוח האמונה. עמדה זו עומדת בניגוד לדעתם של שאר גדולי המחשבה: רבי סעדיה גאון, רמב"ם ורבנו בחיי. הללו סוברים שהבסיס העיקרי לידיעת מציאות של הקב"ה היא העובדה שתורה מסורת על התגלותו בהר סיני, ובהמשך עדות הנביאים במסורה רציפה, כלומר, האמונה במסורת היא הבסיס. מכאן נפרדות הדרכים. שונות השיטות בדבר תפקידו של השכל בהכרת המציאות אחרי קבלת האמונה. רבי סעדיה גאון בספרו האמונות והדעות סבר כי אפשר אך אין זו מצוה. אילו הרמב"ם סובר כי יש נושאים שניתן להגיע אליהם בעיון שכלי ויש שאין להוכיחם אלא להיותם בשכלנו. היחיד שסובר שלא רק אפשר אך רצוי אלא הכרחי ומצוה להגיע על ידי השכל הוא רבנו בחיי.

בספר ארבעה שערים נוספים: תורה ומצוות, עם ישראל, ארץ ישראל וגאולה. כל שער מחולק לפרקים באשר כל אחד מהם עוסק בהחומר. הרב הס מבקש, כדבריו, „להציג את היסודות הנכונים, המגמה ושמוש והגישה. הנמשים" הדרושה להבנת עניינם הייחודי של נושאים אלו וכיצד להיות ולחיות אלקים ולפעול ולמלא את חובותינו כלפיהם".

שער ארץ ישראל הוא שיר הלל לארץ המובטחת. דרך הסיפור האישי של עלייתו לארץ, חרף כל הסכנות והקשיים, מעביר רבי יהודה הלוי את כל עיקרי תורתו בעניין הארץ והיהדות. הרב ישראל הס מביא את עיקרי הדברים. כמובן, אין הספר נכנס להתמודדות אקטואלית עם הנושא אלא רק מציג את האידיאל של ארץ ישראל על פי משנתו של ריה"ל. משנה זו מצביעה על הקשר המיוחד במינו בין העם לארצו, קשר יהודי שאין לו את תיע בכל העולם.

שער הגאולה בא לסקור את האשיות של הנושא ולעצבו בקרב אור התפתחות רעיון הגאולה והגלות. לדעת הרב הס, בדורנו קל יותר לעשות זאת שכן אנו נמצאים בעיצומו של תהליך הגאולה. כיצד מסביר הרב הס קביעה חשובה ואחראית זו? על פי הקמת המדינה וההתעוררות מתגלות. אם נתעלם מהעובדה שרוב העם עדיין חי בשאננות בקצווי תבל השונים, הרי שהקריטריון לכך שאנו נמצאים בתהליך הגאולה הוא הקמת המדינה. לכן סובר הרב הס, בדורנו קל יותר לחזק את האמונה בגאולה. דבר שהיה קשה בזמנו של ריה"ל עת כתב את ספר הכוזרי.

האמונה היא אחד היסודות החשובים של היהודי והיהדות. הרב ישראל הס, מחנך, רב, סופר והוגה דעות, מבקש בספרו „דרך אמונה" לסלול דרך, ללמד את בן-דורנו יסודות אמונה. הוא מעיד על עצמו, כי שנים רבות עסק ביהדות ובמצוות, כתלמיד וכמחנך, בבירור בנושאים השונים הקשורים באמונה, ובסלילת דרך במחשבה ובתבנים הראויים לבן-דורנו. את אשר חקר, למד והשיג הציג על הכתב בצורה יסודית, שיטתית ומקיפה, ואותה הוא מגיש לציבור הרחב.

שמו של הספר קולע ביותר: „דרך אמונה". שכן המחבר מבקש להציג את דרכה של האמונה ולפרש בידי המעוניין הלומד להגיע לשלב זה.

גושפנקא בינלאומית לחקר תולדות יהודי פולין

לך ולנסה, בשבוע שעבר, בטרבלינקה, לצידו של אלי ויזל, בביקור מיוחד עם קבוצת זוכי פרס נובל שערכה כינוס הפגנתי בפריס ושלחה משלחת מיוחדת לפולין אמר: העם הפולני לא ישכח לעולם את אשר חוללו זוועות השואה לעם היהודי, זה אחד.

מאת נעמי גוטקינד

פרופסור פולני, דובר עברית, בתוכנית של רם עברון „זה הזמן" השבוע, מספר: יש לי בפולין סטודנטים המקבלים על עצמם, כעבודת אם. אי"ר. לתרגם ולפרש פרק במשנה.

סטודנטים יהודים? שואל המנחה.

וכי איזה יהודים צעירים יש בפולין? מושך הפולני בכתפיו. כנראה מדובר בצעירים שאבא, סבא או איזו קרובה רחוקה שלהם היו יהודים.

הדוקטורנטית של הפרופסור, פולניה טהורה, בעברית שוטפת, מוסיפה: יש בפולין סטודנטים שנדמה להם שיש צליל יהודי לשם משפחתם והם באים ללמוד עברית כחלק מהחיפוש אחר זהותם ושורשיהם.

וזה עוד אחד.

ושניים אלה לכה הם מצטרפים לדברים שאמר לי פרופ' חנא שמרוק, יו"ר הכינוס הבינלאומי לתולדות יהודי פולין ותרבותם שנפתח בירושלים ביום ראשון והסתיים היום, יום שישי, בבוקר: „גל חיפוש השורשים ותחיית מסורת אבות השוטף את העולם כולו מזה שנים אחדות — לא פסח על פולין. הדור הצעיר וגם דור ההורים במידה מסויימת, בארץ זו השיש היום שגעשה צוול גדול ליהודים, תרבותם, לשונם ותרומתם לפולין. חוקרים ומלומדים פולנים, „גילו" את הנושא היהודי והם כותבים היום שתולדות יהודי פולין שלובות בהיסטוריה הפולנית ללא הפרד. מכאן שהחלו לערוך כינוסים מדעיים בפולין על תרבותם ותולדותיהם של היהודים. כינוסים דומים נערכו גם באוניברסיטאות של קולומביה, אוקספורד, ברנדייס ובאוניברסיטה היגילונית בקראקוב".

ה„רנסאנס" הפולני בישראל

„הגל היהודי" בפולין, מקביל במידה מסויימת ל„גל הפולני" בישראל. קבוצות של סופרים ואנשי ציבור נוסעות לביקורים מאורגנים בעיירות אבותיהם ובאתרי השמדה. כל אמצעי התקשורת יוצאו במגדים כדי לראיין ולפרסם, למשל, את רשמי הסיור בפולין של יהודית הנדל: „ליד כפרים שקטים". הסופר יצחק אורפז חוזר אל שם משפחתו „היהודי-פולני" אוירבך. אפילו דן בן-אמוץ, האפיקורס לתיאבון והצבר המובהק מתוך בחירה אישית, גילה פתאום את „מוצאו הפולני" ונסע לבקר בפולין אחוז נוסטלגיה. יש לשער שגם פתיחתו המכובדת של תיאטרון ישראלי ביידיש במימון עיריית תל-אביב ובאולם „הבימה" היא חלק מן ה„רנסאנס" הפולני ולא פחות ממנו הקצת ההווי המשפחתי הזעיר-בורגני „הפולני" בהזיתו של חנוך לוין או הקומדיה עם העוקץ הסאטירי „אמא יהודיה" בכיכובה של רבקה מיכאלי.

אך אם במישור התיאטרוני-ספרותי מדובר בעיקר ברמה שמכנים בארץ: סרטי בורקאס (מדויק יותר לומר במקרה שלנו: סרטי פשטידה, מה שמזכיר לי גם את הצלחתה הפנומנאלית של „מירלה אפרת" בתיאטרון הלאומי) — הרי שכאשר מדובר בכינוס הבינלאומי שנערך בירושלים — ה„רנסאנס" היהודי-הפולני הוא במישורים המדעיים הגבוהים ביותר.

ובכל זאת — בלי יחסי ציבור, פוליטיקה ותעמולה ציבורית — אי אפשר לשם כך, למשל, הגיעו לישראל, לכבוד הכינוס הסופר המפורסם יז'י קושינסקי (יהודי שהסתיר את זהותו עד לשנים האחרונות) הבלתין מגדרצקי ואף זבגנייב בז'ז'ינסקי, אמור היה להופיע. „המאפיה הפולנית" העולמית הפגינה שרירים תקשורתיים לתפארת.

את פרופ' שמרוק, וזה טבעי, מעניינים דברים רציניים יותר. בכובד ראש סיפר לי על דוחות הוגים מפולין בקשר לתיקון בתי כנסת יהודיים הרוסים או שיפוץ בתי קברות עתיקים. הצורה שבה משמרת ממשלת פולין את מחנה טרבלינקה, אומר שמרוק, היא תעודת כבוד בשבילה אלא שחשובים יותר מכל צעדי השיקום והשיחזור הם שבתי המחקר המוקדשים לתולדות יהודי פולין ותרבותם. בראש מכון כזה עומדים למשל פרופ' יוזף גירובסקי מקראקוב ופרופ' יז'י טומשבסקי מוורשה. באוניברסיטת ורשה יש מחלקה להיסטוריה ולתרבות של יהודי פולין — דבר ראוי לציין. מעניין לא פחות לגלות באוניברסיטה פרטית, קתולית בעיר לובלין, קיים מכון לחקר יהודי פולין בראשו פרופ' יז'י קלוצ'ובסקי. המשלחת הגדולה לירושלים, כללה שמונים חוקרים ומלומדים ופרופ' שמרוק מודה: „האמביציה שלנו היא לאסוף כל מי שיש לו מה לומר בנושא יהדות פולין, ... שהכינוס השבוע בירושלים הוא מפקד כחות בינלאומי „אקדמי"".

מאה ושבעים הרצאות נשאו אורחי הכינוס. האם תולדות יהודי פולין אינם אדמה חרושה ומוכרת עד כדי כך שרוב המחקרים העכשוויים אינם אלא חזרה על עבודות של ההיסטוריונים בני הדור הקודם? פרופ' שמרוק כמעט נעלב אישית מן השאלה. הארכיונים בפולין, הוא אומר בהדגשה, מלאים מסמכים ותעודות בלתי ידועות על יהודי פולין החל מן המאה ה-13 ועד ימינו. מאות חוקרים יכולים עדיין להתפרנס מהם שיתגלו בהם. גם המידע ההיסטורי המוחשק בספרות הרבנית עדיין אינו מוכר דיו לחוקרי ההיסטוריה בעולם וכאשר הוא נחשף — הוא כופה על החוקרים ראייה חדשה.

בין משתתפי הכינוס היו כמובן גם הרבה חוקרים ישראלים וחוקרים ממערב אירופה אך העניין התמקד, מבחינתי לפחות, במה שהיה בפיהם של המורים הפולנים. פרופ' פרנציסק אדמסקי מהאוניברסיטה היגילונית בקרקוב, למשל, חשף את „השאלה היהודית" כפי שנתפסה בפולין העצמאית בין שתי מלחמות העולם.

לפי ממצאיו אחוז גבוה מאוד של הפולנים הנוצרים ראו בשלושה וחצי מיליוני היהודים הפולנים שחיו בכוהיתם גורם זר ושונה מבחינה תרבותית, דתית ותפיסתית, גורם המונע הגשמה בנסיון השיקום התרבותי והחיזוק הריבוני של פולין הצעירה. מאחר שרוב הציבור חשב כך, „הנושא היהודי" כבעיה שיש לפתור, תפס מקום נכבד בכל עתוני פולין של התקופה. אדמסקי מנתח, למשל, את מה שנכתב על היהודים בשבועון פולני קתולי („קתוליק רוזוויי") רב השפעה בשנים 1923—1939 ומוצא שהיהודים נתפסו בו כבעיה דתית, לאומית, חברתית ואפילו פוליטית (הם נאשמים בחברות בתנועות קומוניסטיות בלתי ליגאליות, למשל). סופרי השבועון מציעים במאמריהם גם „פתרונות" שונים, אבל רוב הפתרונות דוחים, מדגיש אדמסקי, את הגישה האנטישמית, הברוטאלית, של הפוגרומצ'יקים.

ירז'י ברנובסקי הוא חוקר של האוניברסיטה הקתולית בלובלין. אותו מעניינית אמנות הבנייה של בתי כנסת יהודיים במרכזה של פולין, במזרח גליציה, פודוליה, ווהלניה במאות ה-16 עד ה-18. באותן מאות, מגלה ברנובסקי, הוחלפה התפיסה של אולם התפילה ארוך עם בימה בקצהו לתפיסה של אולם מרובע שבמרכזו הבימה. בית הכנסת כדוגמה של המגנון החדש הזה בנה הרב שלמה לוריא בלובלין לפי כתב זכויות מיוחד שקיבל מהמלך זיגמונד אוגוסט. על בית כנסת אחר שנבנה בתחילת המאה ה-17 בזאמשץ פוסק ברנובסקי, שהיה יותר מפואר ועתיר קישוטים מכל בניין ציבורי אחר, פולני או יהודי, שנבנה בתקופתו מה שמעיד על הפריחה הכלכלית שידעו אז יהודי מזרח פולין. בתי כנסת אחרים, כמו למשל בטרנופול — נבנו בדוגמת מבצר-צבאי ורבים נוספים (סוקול, בלז ועוד) דמו לארמונות של אצילים. שקיעתה הכלכלית של פולין במאה ה-19 שמה קץ לארכיטקטורה המפוארת של בתי כנסת ואילו חלוקת פולין גרמה לכך שלא נבנו בתי כנסת חדשים עד לאמצע המאה ה-19.

יולינה ברדאך מאוניברסיטת וארשה דיברה בכינוס על הקראים בליטא ופולין ועמיתתו אליאנורה ברגמן סיפרה את הסיפור המרתק של התיישבות היהודית החסידית בעיר גור ובסביבותיה. בסוף המאה ה-17 היתה גור עיר קתולית קנאית-קיצונית ומרכז לעלייה לרגל של מאמינים נוצרים. ליהודים הרשו לשבת בעיר ברשיון מיוחד ובמספרים מועטים אלא שלאט לאט מגלה החוקרת מסמכים המעידים על רכישת חלקת אדמה לבית קברות, אישור לבניית מקווה ולבסוף הופעתו בעיר של רבי יצחק-מאיר רוטנברג אלטר (ב-1820) תלמידו של רבי מנחם מנדל מקוצק וכייסד שושלת גור. עם הופעת הרביים — החלו לנהור לגור רבבות יהודים במסגרת „העלייה לרגל" לחצר הצדיק והעיר הקתולית הופכת לעיר יהודית.

יאנינה בייניארץ מאוניברסיטת קרקוב חוקרת את סחר החוץ הפולני במאות ה-16 עד ה-18 ותרומתם של היהודים לפיתוחו. בין המקורות שבדקה — ספרי המכס של העיר קרקוב, והיא גילתה בהם שהסוחרים היהודים יכלו לנהל מסחר עם ארצות אחרות (אוסטריה למשל) רק אם היו להם שותפים נוצריים. הם עסקו בסחר מתכות ועורות שיצאו מפולין וייבאו יינות וכלים לקצירה.

בירידי המסחר בלייפציג בשנים 1675 עד 1680 מצאה החוקרת חמישים ושישה סוחרים יהודים מפולין, רובם מפוזנן. ענף מסחרי מעניין במיוחד בו עסקו אז יהודים היה קניית אספקה כמו קמח, שעורה, בד, סוסים, חומר נפץ וכדומה מידי סוחרים פולנים וייצואה לצבאות של הארצות הסמוכות לפולין. רק יהודים כנראה קיבלו זכיונות מלכותיים לשם הייצוא הזה בעל ההשלכות הפוליטיות הצדדיות. חשיבותה הכלכלית של עיר מסחר יהודית כמו ברודי למשל, היתה כה גדולה עד שפרידריך הגדול סרב בשנת 1772 להעביר אותה לידי הצבא הרוסי המנצח למרות שנוצח בשדה הקרב.

התפתחה אז מערכה דיפלומטית בינלאומית שבסופה נשארה אכן בידי המונרכיה ההבסבורגית.

בראשית המאה ה-19 היו שלושת רבעי הרוקחים של פולין — יהודים ובעיקר הוזות להם זרם „מסבא ההוקר לגנזכי המלך".

לא אוכל, כמובן, לתמצת עשרות הרצאות מדעיות ברשימה אחת בעתון. היו ביניהן הרבה קוריוזים. כמו, למשל, לשמוע חוקר בשם ניקולאס איוונוב מדבר על חלקם של נציגי קהילת פולין בקונגרס הציוני השני ברוסיה בשנת 1902. את יאן יגילבסקי מוארשה מציג את בתי הקברות היהודיים כמקור למחקר היסטורי. את אנדז'י קפישבסקי מקרקוב מספר על הפדרציה של יהודי פולין בארצות הברית והשפעתה על יחסי ארה"ב-פולין בתקופה שבין שתי מלחמות העולם ועוד ועוד. אסתפק איפוא במה שסיפר אנדז'י בריק על יחסי פולנים ויהודים בתקופת השואה בהרצאה שכינה: „המרכיב היהודי במות הפולני". מה שיכריע את הצלחת החיפושים התחשים של בני ארצי אחרי ההיסטוריה האבודה שלהם, אמר בריק, תהיה יכולתם להשתחרר ממיתוסים ואמונות מוקדמות. הבעיה איננה של היהודים אלא של הפולנים. בעיה של התעוררות נפשית ופיזית היכולת לקבל את השונים מהם. לשם כך יש לבחון מחדש בכלים מדעיים את יחסי העם הפולני והציבור היהודי בכל התקופות אבל בעיקר בשנים 46—1944. העובדה היא שבפולין אין עדיין יכולת המשרשת, התרבותית, הדתית, ההיסטורית, למרות ועל אף השואה, ולהודות כי ... הפולנית, והכוחה הכנסייה הקתולית — ...

ועל כה עוד יש להכות על חטא היום על כך שממשלת פולין הגולה התנערה מאחריותה כלפי אזרחי פולין היהודים בשנות השואה. יותר מזה — אפילו לוחמי המחתרת הפולנית לא סיכנו את נפשם למען הצלת היהודים והדועה משום שבחינוכם ואמונותיהם לא הכשירו אותם לגלות סולידריות ואחריות אנושית כלפי היהודים שחיו ביניהם. אם השואה סימנה את השבר האחרון והקיצוני ביותר בין העולם היהודי והעולם הנוצרי-הגויי, המשיך בריק, הרי שהאשמה בה רק על צד אחד, הצד הגויי. על רקע זה — שתיקתה של פולין בעשרות השנים שחלפו מאז מלחמת העולם השנייה וסירובה להודות בגלוי באנטישמיות שעדיין מכרסמת בה ובשותפותה בפשע כנגד היהודים מעידים על חוסר רגישות מוסרית. הפולנים מדברים על השואה הפולנית ומדגישים בעיקר את סיבלם, הגיעה השעה שיכירו בשוויון הסבל והטרגדיה של היהודים ושל הפולנים כצעד ראשון לתיקון.

תערוכת הדפוס העברי בפולין

בצד הכינוס הבינלאומי לתולדות יהודי פולין ותרבותם הוצגה השבוע בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי תערוכת הדפוס העברי בפולין מהמאה ה-16 עד אמצע המאה ה-17. במשך מאה שנים אלה (עד גזירות ת"ח ות"ט) שגשגו בפולין בתי דפוס יהודיים (בעיקר בקראקוב ובלובלין), ... ברמה מקצועית גבוהה למרות שבזמן ההדפסה פרצו בפולין מהומות ופוגרומים ... ניצל משריפה.

גם התלמוד הודפס אז בקראקא במהדורה ראשונה מפוארת (1579). לדברי פרופ' שמרוק יש לשים לב במיוחד למסכת עבודה זרה בתלמוד הפולני הראשון הזה, שכן באותו זמן הודפס במקביל התלמוד שלם בבאזל אבל נעדרת ממנו מסכת עבודה זרה, כנראה מאימת הצנזורה. צנזורה דומה לא היתה או לא הפחידה את המדפיסים היהודים הפולנים. התלמוד שהודפס בקרקא הוצג בתערוכה בירושלים (1602) והיא הגיהה מסרייתם ומכתבי יד של גדולי רבני פולין ביניהם ר' שלום שכנא, הרב בלובלין ובקראקא ר' משה איסרליש מקראקא.

בצד התערוכה ובשולי הכינוס נערכו גם ישיבות מיוחדות לשלושה נושאים: בתי כנסת בפולין, בתי קברות יהודיים בפולין ויהודים פולנים בברית המועצות בשנים 46—1939. על הנושא האחרון שפרופ' שמרוק מגדיר כ„נושא רגיש מבחינה פוליטית" כמעט שלא נערכו מחקרים עד כה ועוד הרבה ידובר בו גם בכינוסים הבאים.

בהוצאת המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה

בשיחה עם ד"ר יהודה מזיאל על ספרו „ישראל (ארצו) בתורה" נשמטה בטעות העובדה כי הספר יצא לאור על-ידי המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה, ההסתדרות הציונית העולמית.

פרס עיריית חולון ע"ש השר חיים שפירא

עיריית חולון מודיעה בזאת על חלוקת הפרס הספרותי ע"ש השר משה חיים שפירא ז"ל, בשנת תשמ"ט. גובה הפרס: מחצית הסכום של פרס ישראל. הפרס מיועד ליצירה בתחום הספרות התורנית והמחשבה היהודית.

על קבלת הפרס יכולות להתחרות יצירות מוגמרות שיצאו לאור לפני כמספר שנים, לא פחות משני גליונות דפוס. הספרים המוגשים, מתבקשים להמציא את הספרים בארבעה עותקים לעיריית חולון, המחלקה לתרבות, עד יום ג', א' אדר, תשמ"ט, 19.2.88.

אגרותיו של הסופר יעקב אברמסקי ז"ל

לשם הוצאה לאור של אגרותיו של הסופר יעקב דוד אברמסקי ז"ל הננו מבקשים: בכל מי שברשותו מאגרותיו לשלוח אלינו מקור או צילום. ההוצאות תשולמנה על-ידינו. נא לשלוח את החומר לפי הכתובת: שולה קוסטר, רח' בן-דוד 4 כניסה ב', ירושלים 96103, טל' 02-534748.

שולה קוסטר

חיבוריהם של חכמי תימן / מאת י. עמוס

משה צדוק, מחשבת ישראל בתימן, על ספרים ועל סופרים, עם עובד, תשמ"ז.

השם „מחשבת ישראל בתימן" אינו הולם את החיבור שלפנינו, שהוא אוסף של מאמרים או רשימות קצרות על מחברים ועל ספריהם, מתוך מבחר שנראה לו למחבר. החכמים עסקו בהגות דתית, הלכה, דרש, פרשנות, שירה וקבלה, וכל עשייתם מוסברת בצורה פובליציסטית, הנובעת אולי מרצונו של המחבר לשוות לספרו ארשת פופולארית. אמנם יש לו נטייה להראות גם למדנות, ובכל מקום שניתן היה, עשה זאת בצורה כזאת שאינה מפריעה כלל וכלל לכתיבה הפופולארית והשווה לכל נפש.

אחד הדברים החשובים בספר היא ההוכחה ... כי חכמי תימן לא היו מבודדים כלל מן הפילוג הרוחני היהודי בימי הביניים ולאחריהם. ספריהם של ר' סעדיה גאון, ר' שלמה אבן גבירול, ר' יהודה הלוי, ר' בחיי אבן פקודה, ואין לדבר על הרמב"ם, היו ידועים היטב לחכמי תימן. חיבורים תימניים רבים התבססו על כתבי היד של קדמיהם, והיו יהודים עשירים, מעטים כמובן, שהרשו לעצמם לקיים ספריה של עשרות כתבי-יד. כבר הספר הראשון הידוע „גן השכלים" או „פרדס הדעות" לר' נתנאל בירב פיומי מעיד על כך. בנו של ר' נתנאל, ר' יעקב, הוא שקיבל מן הרמב"ם את איגרת תימן, שהופנתה אליו.

והרי ביסע יהודי תימני מן המאה השש-עשרה, ר' זכריה אלצ'אהרי, נודד בעולם כמה פעמים וחיבר „ספר המוסר", שיש לו ערך ספרותי והיסטורי גם יחד. הספר עשוי כמקאמה בסגנון מליצי ושופע פסוקים מן התנ"ך, ובדיגים דברי תורה. ופתיחתו — „ובאתי רבי לספר קצת מחקירות המגיעות אלינו, ומהצרות המקיפות אותנו, אנחנו רוב הקהל השוכנים בקבוצת צנעא. כמעט הייתי כצאן אשר אין להם רועה, להודיע לדור אחרון, אקרא אליהם בגרוני". הוא שלט יפה בעברית וחידש מלים, אשר אליעזר בן יהודה מביא אותן במילונו. ר' זכריה לא היה בעל לשון בלבד. בנסיעותיו עסק גם במסחר, ... יהודים את דרכו בנדודיו בהודו, פרס, עיראק, טורקיה, סוריה, לבנון, ארץ ישראל, מצרים, חבש וחזרה לתימן. היתה לו עין רואה ולב מבין, אשר הצעיהו את רישמי המסע שלו. באחת הערים בכורדיסטאן ביקר בבית כנסת ש„בנית לא נהיה. שם קבורים דניאל, חנניה, מישאל ועזריה" (בית הכנסת אצל יהודי תימן משמש במין נקבה), אך תושבי המקום „מלאים חטא ופשע ואשם".

בצפת מצא ר' זכריה כארבעה עשר אלף יהודים, עם י"ח ישיבות, וזמן הישיבה הנודעת של ר' יוסף קארו. בחבש מצא „קהל ספרדים מזרע יהודי, אבל הם גרים, נתגיירו מימים קדמונים. בין הכושים הכסבגים, יודעי דת הדין, ודייני התורה בידין סלקין ונחתין". הנה לפניו עדות כשרה על יהודים בארץ חבש. בספרי האי ביקר ר' זכריה בירושלים. הוא השאיר אחריו ספר מדרשי-פילוסופי „צידה לדרך".

היהודי ה„יותר" מכל חכמי תימן היה ר' שלום שבזי, אשר קנה את עולמו בפיוטיו ובכוחו לרפא חולים. נולד בשנת 1619 בעיר שבז, ולשם פרנסתו התעסק באריגה, שלא פגעה בלימודיו בנגלה ובנסתר. ר' שלום כתב גם ספר גורלות וספר ניחושים ונבואות לפי מערכת הכוכבים והשפעתם על גורל האדם.

מסביב לדמותו נרקמו אגדות רבות. שיריו הרבים, אומרים שהגיעו לאלפים, נפוצו ברבים. רובם עוסקים בעניני קודש ומיעוטם בנושאי חולין. הוא כתב עברית, ארמית וערבית, ויש שהוא חורז עברית וערבית ביחד. שירתו העברית נחקרה, אבל לא נמצא גואל לשירתו הערבית. סגנונו העברי חופשי מכבלי המליצה, והלשון פשוטה וקלה. ... מבקרים רבים, ובמיוחד בשים עקרות, ואגדות רבות גם הן.

במאה השלוש עשרה חי בצנעא ר' דוד בן עמרם העדני, ובזכות חיבורו „מדרש הגדול" נתעלה כאחד מגדולי חכמי תימן. בספרייתו היו כתבי יד רבים, ... לעשירותו. גויטיין סבור, כי ... הנהגת יהודי תימן ... לעדן, וראשי הקהל במקום ... גם בי בת ... רוכש כתבי"ד מצרים ואחרים. בספרו „מדרש הגדול" משתמש ר' דוד במדרשים רבים ושונים, ובעיקר א"י-ירושלמיים, שנעלמו. בספרו של ר' דוד נשתמרו הרבה נוסחאות מדוייקות, והיתה לספר השפעה רבה על החיים הרוחניים של יהודי תימן. למרות מעלותיו הגדולות לא נפוץ „מדרש הגדול" מחוץ לתימן. צדוק מציין בין ההבדלים של המדרש הגדול לבין מדרש רבה ומדרש תנחומא, כי שני אלה לא הביאו דרוש ל„פקודיה" שבמקרא, בספר ויקרא ובספר דברים, אבל בעל „מדרש הגדול" הביא דרשה משלו והשלים את החסר.

חכם אחר, שחי לפני שלוש מאות שנה בערך, ר' דוד משרקי-מזהרי, התפרסם בזכות פירושו לאורח חיים של השולחן ערוך, בשם „שתילי זיתים", אשר התאים את חיבורו של ר' יוסף קארו למנהגי המקום. אין פלא, כי בהגהות של הרמ"א (ר' משה איסרליש מקראקא) על השולחן ערוך, ראה ר' דוד מנהגים שאינם מקובלים על יהודי תימן. היו גם ויכוחים ומחלוקות בין מצדדיו של הרמב"ם (היד החזקה) לבין חסידי ר' יוסף קארו, דבר שגרם לו לר' דוד שיחבר את פירושו מתוך התנצלות על בעל „הלבושים" ועל הרי"ף, הרמב"ם, הרא"ש, הריטב"א, הרדב"ז וכן גם על ספרי מקובלים. ר' דוד היה דייקן בהלכה ומקפיד בציוני המקורות, שלא כמחברים אחרים. שאלות ותשובות שלו ושל בנו פורסמו בספר „רביד הזהב".

ר' יחיא צאלח התפרסם בשם המקוצר מהרי"ץ. הוא נולד בצנעא בה"ה ושימש שנים רבות אב בית-דין של יהודי תימן. ... המחבר כותב עליו, כי לא קם ליהדות תימן רב מנהיג ופוסק כמותו. ספריו נכתבו ברמה גבוהה, בבהירות מחשבה, בכוח ביטוי, בסגנון קצר וקולע. ולא לשווא מכנים אותו רש"י של תימן. הוא חיבר פירוש „עץ חיים" לסידור התפילה של יהודי תימן, בדרך הפשט, הדרש והסוד. הפירוש נכלל בסידור וליוה את המתפללים בשבתות ובחגים. יש בו מובאות מן התלמודים, מן הפוסקים, מן הזוהר ומתיקוני זוהר. אחד מחידושיו — ערעורו על המנהג להתבשם בפורים. הוא כותב, כי הביטוי התלמודי „לבסומי בפוריא" בא בלשון בשמים, וכשם שאין מברכין בבעצמים, כך אין להרבות בשתיה, אפילו בפורים.

הופעתו של שבתי צבי עוררה תסיסה גדולה בתימן, אשר הרגיזה את השלטונות וגרמה לגזירות ... תימן צרות צרורות ופגועים רבים. כתב-יד „גיא חזיון" של מחבר אלמוני, שנכתב מתוך ... מיסטיים גדולים, מעיד על ההדים הגדולים של השבתאות בתימן, אשר גרמו ליהודים ימים קשים ונוראים, שהלכו ונמשכו עד גזרת גלות מוזע. גלות מוזע (תל"ט — ת"מ) היתה השואה של יהודי תימן. ראשיתה בהרס בתי הכנסת וסופה בגזרת הברית הדת. לאחר שהיהודים עמדו על דתם גורשו לשפלת תימן הלוהטת, כדי שיגועו מחום, מרעב ומצמא. כמה פיוטים השאירו עדויות על כל מה שעבר על קהילת תימן. הגזירה בוטלה לאחר שנה, אך אכלה כרבע מן המגורשים. לא ניתן היה לשבים לחזור לבתיהם, והיהודים הקימו בקצה העיר של צנעא שכונה יהודית מיוחדת. אחת האיגרות האלמוניות מספרת על ר' אפרים החסיד, שהיה שד"ר של קהילת טבריה, ובא לקבץ נדבות למען קהילת טבריה. והנה נתקע בתימן בשעת הגזירה וליוה, מאונס או מרצון, את יהודי תימן למוזע, עזר אותם וחזר אתם משם. לאחר ארבע שנים בא שוב אותו שד"ר לתימן לקבץ למען טבריה. סימן שהמצב בתימן חזר לקדמותו.

ר' סעיד צעדי מן המאה הט"ו חיבר ספר „דופי הזמן". הדופי הוא יצר הרע, הכופה יהודים רבים למעשים רעים, ככתוב בספר: „וכאשר חננך הבורא איזה ממון, השתדלת במצוות עשה להראותו לכל ההמון, ולבנות לך בית מידות ועליות מרווחים, ולקנות לך שם, בבגדים מרוחים, וקול ישורר בחלונך. ותתפאר במתק יינך, ותעבר על זולתך, ותבזה דלים כרכב גאותך, ולא תחנות כפי מכינך אביונים, כי אם מעט מזעיר ברוע פנים, הן איזה — — — כמעט מזעיר מנאצותיך". דברים כדרבנות, המתאימים לא לעשירי תימן בלבד.

נוסח הכתיבה של צדוק הוא תימני מובהק, בתוקף הליכת המחבר שבי אחרי קסמי גיבוריו ובחוסר תשומת לב לפרטים ביוגרפיים, תאריכים מדוייקים ... כל סופר או ספר נבדק במידה משלו ולא בקני מידה אחידים והמשותפים של כלל הספרים והסופרים, והרי יש לנו כיום אסכולה של חוקרים תימניים מצויינים, העושים את מלאכתם על טהרת המחקר והכללים המתודולוגיים המקובלים. חבל שמשה צדוק לא הלך בדרכם. הטבה לו, שבאמצעי הקצרים הביא את דברי המחברים בלשונם וככתבם, לעדות עצם כל יצירת כתב של חכמי תימן ממקורות ישראל, הם שכתבו על ... משלהם בלשון צחה ונעימה.

בין הדף והמדף

• סיפור חייו של רבי יוסף קארו

מרן, ר' יוסף קארו — סיפור חייו, מאת יעקב אבדון. הוצאת מכון הכתב ירושלים. 242 עמ'.

„עצה שעלתה נשמתו של מרן לשמים, נתקבל על ידי מלאכי מעלה, שיצאו לקראתו. קיבלו אותו עליונים כאח והנהיגוהו בזאותו למרומים. שלוש כיתות של מלאכים יצאו לקראתו ושרו לו שירות בדרגה דהלכותא. אף המגיד היה עמהם, שהיה מדבר אליהם בריח הבינה, בעולם התהו־היו, עתה עמדו לפניו בזהבן, בעולם העליון. שכן גם בחייו בעולם התחתון, שייך היה לעולם העליון, ועתה הגיע למקום שציפה לו כל השנים שהיה על האדמה, כבפיים שוקקים של קדושה. בפתחו ועילמיה התברכו בזכה בואו אליהם. — הנה בא כרב, בעל „בית יוסף", „שולחן ערוך", „כסף משנה", אמרו לפניו מלאכים, קדושי עליון. התקדשו צלמות וריח של קדושה ותפה סביב ברוך דרגין. ספריו צעדו לפניו וליוו ופילסו לו את הדרך. קדושים בירכו אותו וקיבלוהו כאילו היה אחד מבני החבורה."

קטע זה, המסיים את הספר המתאר את עליית נשמתו של רבי יוסף קארו לשמים, כולל במוכו אלמנטים מחייו של גדול הפוסקים, שספריו בהלכה הקנו לו שם עולם בעם היהודי, והיה בצורה גם בחכמת הקבלה והנסתר. הספר יוצא בשנה שבה מציינים בלאות חמש־מאות שנה להולדתו של רבי יוסף קארו, שנולד ב־1488 בטוליטולה שבספרד ונפטר ב־1575 בצפת. המחבר, הסופר יעקב אבדון (אורלשטיין), צועד בספרו זה בנתיב שכולל במיסוריו ההיסטוריים הקודמים כמו על הרמב"ן, על רבי נחמן מברסלב ועל תלמידי הגאון מוילנה שעלו לארץ־ישראל. הספר כתוב בצורה ספרותית מזבהקת, ברגש ובדמיון, אך ניכר כי הוא מבוסס על מחקר יסודי על חייו ויצירתו התורנית הכבירה של רבי יוסף קארו על רקע רחב של חיי העם היהודי בבמה מרכזית באותה תקופה. הוא מגולל את קורות חייו של רבי יוסף קארו ותוך כדי כך פורס יריעה רחבה של אירועים ואישים בתקופה חשובה בתולדות העם היהודי.

הספר פותח בשני פרקים על צפת לפני בואו של מרן אליה. מכאן עובר להולדתו של רבי יוסף קארו בטולידו שבספרד, גירוש המשפחה עם הגולים לפורטוגל ובגלגוליה לקושטא. הנער יוסף למד תורה עם זהו ר' יצחק ואז נתגבשה במוחו ההכרה שיש צורך בביבוס חדש של דיניה הלכתה. „הנה בתקופה של התבודדות, אי שם בהרים רחוקים, אולי בבקעת שבהר הגליל, שם יעשוק לעיין בספרים, יאסוף את כל הדינים וההלכות, יישב על התורה ועל העבודה כל היום ואף בלילה. זו מלאכה גדולה ונוראה ממלא של שנים רבות". מאוחר יותר התחיל הרעיון לקרום עור וגידים כעת כלימוד בהברותו עם איסמר המהן אף נקא בן למשפחת מגולשי ספרד ופורטוגל. למדו גמרא, רש"י והוספות, אחר עיינו בפוסקים, ביקשו לברר בכל עניין את הפסיקה. נתגלה בצורך לסכם את הפסיקה של הפוסקים הראשונים והאחרונים. דברים הרבה היו מפוזרים אצל פוסקים, נאספו על ידם ונכתבו בספר. לעתים עיינו, חיפשו ולא מצאו את הפסיקה המאוחרת, אין שיעורים בדעת הפוסקים.

וכך ממשיך יעקב אבדון ומתאר את גלגוליו של מרן בהלאכה העיונית, את דבקותו בעריס שנות ואת עלייתו לארץ ישראל, לכבלת מבהגיותו של הספר מקושיה־לקורות חייו של מרן בארץ־ישראל, בעיקר בצפת. תוך כדי תיאור קורותיו של מרן נגולה לציבורנו גלריה של גדולי ההלכה והקבלה באותה תקופה והמהמכירסום את חיי העיר צפת באותם ימים. יש כאן תיאורים על מחליקת הסמיכה, על הגזרות המקובלים, על עליית האנוסים לצפת ועוד פרקים היסטוריים, כשהמרכז מושם במפעליו הרבניים והתורניים של מרן ובעיקר בספריו „בית יוסף", „שולחן ערוך" ו„כסף משנה". הספר מלווה בתמונות, בצילומים ובציורים רבים של נופים, אישים ודמים ושערים מספריו של רבי יוסף קארו.

*

• במעגלות השנה ממעייני היהדות

נתיבי הבשם, במעגלות השנה, חודשים טבת־שבט, מאת הרב משה כהן שאולי. בהוצאת המרכז הרומני־קהילתי ובית־כנסת „שאולי", אשדוד 444 עמ'.

הרב המחנך הוותיק, הרב משה כהן שאולי, כותב בהתמדה ובתכיפות המעוררות התפעלות את ספרי „הבשם" שלו, והספר שלפנינו הוא העשירי בסדרה זו. בספרי „הבשם", על שמו של בן המחבר, המחנך הרב בנימין משה שאולי ז"ל, שנספה בה־אונה בדמי ימיו לפני כשבע־עשרה שנה, אצור חומר רב ממעייני היהדות שהרב שאולי השכיל ללקטו, לגבשו, לסגננו, לסדרו ולהוסיף הרבה מהגיגיו ורעיונותיו הוא. בצד התכן המגוון והעשיר של ספרי „הבשם" יש גם לציין את הידור החיצוני ועיצובם הגראפי הנאה, בבחינת תוכו כברו.

„נתיבי הבשם" הוא שני בסדרת „במעגלות השנה" ומכסה את החודשים טבת ושבט, וכפי שאומר ב„דבר המערכת" בראש הספר, כוללים בו שני קטבים — מחד גיסא, חודש טבת הנחשב לחודש אשר בו רע מזלן של ישראל, ומאידך גיסא, חודש שבט, הנחשב כחודש אשר בו טוב הוא מזלן של ישראל. בספרו זה, כבספרו הקודם על חודש תשרי־כסלו יש התייחסות רחבה לעניינים הקשורים בחודש עצמו, אך מוקדש מקום רב גם לעניינים יסודיים המתקשרים בו בעקיפין.

בפרק על חודש טבת, בצד רעיונות, הגיגים פרקי תולדות יהודי, יש סקירה רחבה על השואה (בהקשר עם יום הקדיש הכללי של י' בטבת), ופרק על סלוניקי — עיר ואם בישראל.

עיקרו של הספר הוא על חודש שבט — הרעיון של „כי האדם עץ השדה" תופס בו את המקום המרכזי, המחבר חורז רעיונות ודברי תורה ומחשבה סביב הקשר שבין האדם והאילן ובין עם ישראל והעץ. בשער „משלי הפירות והצמחים" סוקר המחבר עשרים והכיסה כינוי פירות וצמחים (בלוויית צילומים צבעוניים) כמשלים ונערכים במחשבת ישראל. יש בפרק זה דברים על חודש שבט באופן כללי, על תאריכים ומאורעות בו, כמובן עם דגש כיהוד ט"ו בשבט — כלול כאן מאמר מקיף של בן המחבר, הרב גרשון כהן שאולי, על מצוות התלויות בארץ.

נביא את אחד מרעיונותיו של הרב משה כהן שאולי סביב הקשר בין פירות האילן והאדם, שיש בו מוסר־השכל: „כאשר העץ גדול יותר, ענפיו וצמרתו משתרגים ומשתרעים על שטח רחב יותר. פגיע הוא יותר מהעץ האחר, לרוחות העזות הנושבות בו. כן גם האדם, ככל שהוא עולה בסולם החברה, בתפקיד, בתואר ובכבוד, כן גם פגיע הוא יותר, נתון הוא לכל כלוי לביקורת הציבור, מותנה הוא באלפי עיניים הבולשות אחריו ומחטטות במעשיו, למצוא בהם נקודת תורפה. ולא עוד אלא שכל חטא ופגם קל שבקלים שימצאו בו, לעוון ופשע חשוב ייחשב, וכמעט שלא יאבה העם לסלוח לו על כך. על כן שומה עליו להיות זהיר ומתון בכל יד ושעל, במעשיו ובהליכותיו. עצה טובה לכל אדם באשר הוא אדם, ולאישיות ציבורית בפרט, צא ולמד מפירות האילן. ככל שהפירות גדולים יותר, עסיסיים וטובים יותר, כן מטים הם כלפי מטה. הפירות שבראש האילן, הפירות שמביטים רק אל על ואינם רואים את פני האדמה, בדרך כלל מצומקים וקטנים הם, בלתי עסיסיים, ודי לחכימא...".

*

• הבדוים במדבר סיני

הבדוים במדבר סיני — דגם של חברה מדברית מאת שבתאי לוי (שבו). הוצאת שוקן / ירושלים ותל־אביב. 435 עמ' + 16 עמ' צילומי צבע.

ארבע־עשרה שנה במשך שלטונה של ישראל בסיני, ממלחמת ששת הימים ועד שנת 1981, שבה שבה היחזרו השטחים למצרים בעקבות הסכם השלום. שבתאי לוי (שבו), חבר קיבוץ בית־העיצה וכורה ותיק לשבע, שהה בסיני זמן רב ב־14 שנים אלה כל שנה שהה במדבר כמה חודשים. כן ישב שם ישיבת קבע במשך שלוש שנים, פעל במסגרת „החברה להגנת הטבע" ובית־ספר־שדה „צוקי דוד" היה ביתו. המחקר המדוקדק בספר שלפנינו הוא בחלקו הגדול פרי התבוננות אישית ובדיקה בלתי־אמצעית, והוא מתייחס בעיקר לדרום־סיני אך ניתן להקיש ממנו על חברה מדברית ובדוית בכלל.

במבוא לספר מציין שבתאי לוי כי מסקירת תולדותם של בדוי סיני אנו למדים שבין הדרוז נרקמת למגבת־חיים שיש בה שלמות בהגבלה ובגילויה החיצוניים, ואשר מעוררת בהכרח פליאה והערצה, אף־על־פי שחקירת הוייתם של הבדוים התחירה הרבה שאלות ללא מענה, עקרונות חייהם מובנים עכשיו יותר.

הפרקים הראשונים מוקדשים להערכת האקולוגית בסיני, לשבטי דרום־סיני ולעקרונות ההתנהלות. בהמשך באים פרקים שבהם יש ניתוח מפורט של היבטים שונים בחייו של בן המדבר — המשפחה הבדוית, הלבוש, המשפט, הרפואה וההיגיינה, הקבורים, משק וכלכלה. הפרק החותם את הספר דן באמונה ובפולחן של בן המדבר. שבתאי לוי מציין, כי עד שלא התהלך בקרב בדוי־סיני ולא הכיר אותם, סבר שהם מוסלמים המקיימים את מצוות דת האיסלאם. אולם כאשר שאמונת הבדוי שונה בהם של יושבי הכרכים, ותחת מעטה האיסלאמיות מצויה אמונה שעיקרונותיה מיוסדים על הווית המדבר.

ש. יהושע

חפירות תת־קרקעיות בירושלים

מאת אברהם ב. ריבלין

„ירושלים של מטה", מאת צ'רלס וורן. תרגמה שלמית הרן, ההדיר רחבעם זאבי. הוצאת משרד הבטחון, ההוצאה לאור, ת"א תשמ"ז — 1987. 381 עמוד.

שמו של הספר, שלכורך האנגלי יצא לאור בלונדון בשנת 1876, הוא „ירושלים שמתחת לקרקע" (Underground Jerusalem). איני יודע לשם מה צריך היה להשתמש בתרגום העברי במונח ספרותי לטבעה מעל הקרקע, כהפוך למונח „ירושלים של למעלה". אילו לית מאן דפליג שזהו ספר חשוב ביותר, ולא רק לארכיאולוגים, להיסטוריונים ולחוקרים. הוא מעניין לכל צבא דעת. כפי שמספר המהדיר הספר, רחבעם זאבי, אשר אינו רק אלוף במילואים, אלא גם אוהב ארץ־ישראל וקדמוניותיה, כך התבטא הארכיאולוג פרופ' מאיר ברדוב, שחפר וחקר גם הוא בשנים האחרונות את סביבות הר־הבית והכותל המערבי. על מחברו של הספר הזה „ירושלים שמתחת לקרקע", הארכיאולוג צ'רלס וורן (שהיה גם הוא כאבי גנרל): „חפירותיהם של וורן ואנשיו לרגלי הר־הבית היו בר למפעלנו שלנו" (כלומר של החופרים, מאיר ברדוב ואנשיו). „בלעדיהם היינו נאלצים להשקיע עמל, כאמץ ומשאבים רבים יותר להישגת אותו צל שאנו הגענו אליהן. — — — אכן אחד מדמויותיו היה אותו קצין בריטי, צ'רלס וורן, כנהיגה של תבורה בלתי נשכחת". מעניינות הן הערותיו של רחבעם זאבי בהקדמתו בקשר לפרשי פעולותיו של וורן.

חפירותיו של וורן והבודתו נערכו בירושלים בשנים 1867—1870, ובשובו לאנגליה פרסם שני ספרים על כך. האחד — „גילוי מחדש של ירושלים", שחיבר ביחד עם צ'רלס ווילסון, קצין־צבא בריטי וארכיאולוג (שהקדים את וורן בכמה שנים לעבודת סקר של ירושלים; עוד בשנת 1865 הוציא לאור את המפה המדעית המדויקת הראשונה ובשנת 1866 את „סקר ירושלים" בשלושה כרכים. על שמו „קשת וילסון" של שער הכניסה העתיק להר הבית); והשני — „ירושלים שמתחת לקרקע".

התרגום של הספר הוא רב עבודים, כי זאבי הוסיף עליו איורים רבים ממקורות אחרים והוסיף בכך על חשיבותו הרבה, וכן הסברים רבים לנוסחתו של וורן.

אבל וורן לא התמקד בחפירות ובחקירות בסביבות הר הבית, הכותל המערבי, נוסף לגבעת העופל ועיר דוד עד מעיין הגיחון, אלא סייר גם בדרום ארץ־ישראל, ובכלל זה גם שטחים שהם כיום בתחום מדינת ירדן. הוא שגילה את „שביל הנחש" למצדה, שעמם העדיפו אותו בני הנוער הארצישראלים על הכביש החדש המגהדר כדי לעלות אל מסגת הר המצדה רב־ההוד. אבל חורבות מצדה לא על ידי וורן נתגלו אלא על־ידי המנוח יגאל ידין (ארכיאולוג וגם הוא קצין צבא בכיר). נראה שסיוריו של וורן בארץ־ישראל בשני גדות הירדן, בהם ראה את מיעוט התושבים וגודל השממה, הם שהאיצו בו לפרסם בשנת 1875 ספר כללי ששמו „ארץ התקווה" (שלפי תרגומו של ר. זאבי היא „ארץ ההבטחה"), ובו הביע וורן את תמיכתו בהתיישבות גדולה של יהודים בארץ־ישראל. בכלל ניכר בכתיבתו של וורן יחס אוהד ליהודים.

וורן מספר בספרו — בין השאר — גם על סיורו בין הבדואים בני השבט תעמרה במדבר יהודה, השתתפות בהקרבת שה כמנהג הפסח של השומרונים על הר גריזים, לפי הגיג, כפי שהוא כספר, כשהוא הולה אנוש („ונאלצתי ביום בואי (לשכם) להתכנסות בכל הטקסים הכרוכים בעיר זו ולהכנות לקראה ביקורי אצל השומרונים"). לדבריו, גרו באותו זמן בשכם 300 יהודים, וזה נוסף ל־150 שומרונים. בני העדות הנוצריות השונות כמו 500 נפש, והמוסלמים — 10,000 נפש. הוא מבלים את התרשמויותיהם של תושבי שכם ומתמרמר על כך שהמתפרעים אינם באים על עונשם. לפי דעתו, כבין כך הערים המוסלמיות הקנאיות בכל ארץ זה, שכם היא בן הכולטות ביותר, דבר שציין גם על ידי אירופאים, (כגו קונסול בריטניה בארץ־ישראל במאה הקודמת, גיימס פין, בזכרונותיו). וורן אינו שוכח לציין, כי שילם ל„ראשי השומרונים" 500 פיאסטר „על שנאותו כי יצלכו אותם. עברם הכהן הצעיר שקיבלו אף הם 100 פיאסטר. יהם השכיתו דברי הודה בקהילה. גם בידיהו העתיקה ביקר, וכמובן התעכב בדרכו בוואדי־קלט, והוא מתאר את כל הודה לו ולהבודתו בבקמות סיוריו אלה ובדרכו אליהם.

וורן מדגיש שלא רק בקשיים ניתקל בסיוריו, אלא היה נתון גם בסכנת נפשות. בפרק „קשיים" הוא מתמרמר על „חוסר כנותו של הטורקי" ועל הבטחות של הפחות (המושלים) הטורקים שלא היו בעלות ערך כלל. חבל שאין המהדיר מפרט בתוך הטקסט את השנה שבה אירע אירוע זה או אחר במקום כשהוא בטקסט עצמו נזכרים רק החודשים, כמו פרק 15 המתחיל במלים „ימי נובמבר המקוצרים בהתמדה חלפו להם", או פרק 17 מתחיל במלים: „19 בנובמבר, זמן מה אחר חצות, זעזע אותנו כאור רעש אדמה", והקורא חייב לעשות לו את חשבון השנה על סמך אירועים קודמים.

כלא כמו חוקרים ותיירים נוצרים אחרים בזמנו, מרבה וורן, באופן יחסי, לספר גם על יהודים. לדבריו, היו בעת שהותו בירושלים 10,000 יהודים „בני כל הלאומים הקיימים עלי אדמות". „הם באו ונקבצו מארבע כנפות תבל". הוא מדגיש, כי „בשל זה מגיעים לארץ־ישראל יהודים טיפין־טיפין", ועיקר המגיעים מוצאם הוא משתי ארצות — פולין ומרוקו, „הגוש הראשון קרוי אשכנזים והשני הם הספרדים". מעניינות הרשימות המדויקות שהוא מפרסם על בעלי־מלאכה בירושלים בין יהודים, מוסלמים, יוונים, לאטינים, פרוטסטאנטים, ארמנים, מתוכן כתברר שבעלי־מלאכה יהודים היו רבים יחסית למספרם בעיר, כגון שהיו בה בזמנו 83 סנדלרים יהודים לעומת 51 מוסלמים והיתר גם במספר קטן בהרבה: או 43 פחחים לעומת 2 יווניים, בעוד שכל יתר העדות לא היה ביניהן ולו פחח אחד. לעומת זה היו 17 חלפנים יהודים, 3 לאטינים ו־2 ארמנים; כל יתר העדות לא עסקו בחלפנות כסף. גם 7 נפחים (חרשי ברזל) יהודים היו בירושלים. 3 יוונים ו־18 לאטינים.

הקורא בספר זה מקבל תמונה ברורה, צחית או יותר, על המצב הכללי לפני קצת יותר ממאה שנה בירושלים ובמקומות אחרים בארץ־ישראל.

תמוחשב כרטסת „אוצר הפוסקים"

נציגות המשרד לענייני הדת, בראשו של זבולון אורלב, המנכ"ל, ביקרה ב„אוצר הפוסקים" לרגל הופעת הכרך החמש (י"ו), והתקבלה בחמימות ובהכנות על ידי חברי ההנהלה המעשית.

בין הבאים: הרב יעקב פרידמן, עוזר ראשי למנכ"ל; יהושע קלצין, קצין התקציבים; ציון סויסה, ראש מחלקת הישיבות במשרד; מרדכי אפרתי, הממונה על המיכון.

„אוצר הפוסקים" אשר מצא את שביל הזהב להגיע למעיין את המצעיה התשובה המסויימת ולגנה אותה בסגנונו של הפוסק.

סיכם את הדיון זבולון אורלב, מנכ"ל המשרד לענייני הדת, שהביע את התרשמותו המקומה מאופיו הייחודי והמקיף הגדול של „אוצר הפוסקים". יצירה זו היא בבחינת קידוש השם, שכן היא מפגינה קבל עם ועדה את תאכת של דברי חז"ל: „הפך בה והפך בה — דכולא בה".

חברי המשלחת ביקרו, לאחר מכן, את חדר הכרטסת, ובהדרכת הרב חיים מיכל לוי, הספרן, עמדו על התוכן ועל שיטות הרישום שלה. הם הביעו את התפעלותם מהאוצר האדיר הגלום בכרטסת ר את שביעות רצונם בזה, שהודעת למשרדם הוצעה הכרטסת על מחשב, ואמ"כ תוגש לקהל הרחב בכל אתר ואתר.

אנשי משרד הדתות בחדר הכרטסת של „אוצר הפוסקים". משמאל לימין: הרב יהושע רייגמן, הרב חיים־מיכל לוי (הספרן), זבולון אורלב, ציון סויסה ר' מרדכי קופניס, הרב דוד טלזר, מרדכי אפרתי, הרב יעקב פרידמן.

פתח את המסיבה הרב יהושע רייגמן, סגן יו"ר „אוצר הפוסקים", שעמד על הייחוד של „אוצר הפוסקים" כמפעל־כינוס מקיפו של הפסיקה ההלכתית האצורה בספרות השו"ת הענקית.

זכותם והוראותיהם של גדולי התורה, שיסדו את „אוצר הפוסקים", עמדה להם שיצירתם נתקבלה בכל תפוצות ישראל כמקור אמין ומוסמך להלכה בכל הנוגע לנושאים שהוא מטפל בהם היינו: חלק „אבן העזר" אשר ב„שולחן ערוך" עד סוף הלכות קדושין (סי' ס"ה).

הרב רייגמן הצביע על הנכס המיוחד של „אוצר הפוסקים" והוא: הכרטסת הענקית (קרוב למיליון כרטיסים), שבה רשומים הנושאים של שאלות ותשובות כל ספרי השו"ת על כל ארבעת חלקי ה„שולחן ערוך". הוא הרים על נס את שיתוף הפעולה הקונסטרוקטיבי ביותר של המשרד לענייני דתות, בייחוד במיחשוב הכרטסת הזאת לתועלת כל העם. הרב [illegible] כי חברי נציגות המשרד, „שאנו מקבלים את פניהם" הם ובראשם השר זבולון המר, הם ידידי אמת של „אוצר הפוסקים". הם על את הרצתו לרמה המתאימה לו. בסיום לדבריו הגיש הרב רייגמן את הכרך החדש לשר אורלב.

הרב דוד טלזר, המנהל, הדגיש את חלקו המכריע של משרד הדתות בקיומו ובפעולתו של „אוצר הפוסקים" מראשית צעדיו עד ימינו. משרד הדתות כאילו אימץ את „אוצר הפוסקים", אשגם זכאי המשרד להיות גאה על הדבר הזה, שכן „אוצר הפוסקים" מקובל על הכל כיצירה היסטורית של היהדות התורנית.

פרטים על הרקע של יסוד „אוצר הפוסקים", שלפני למעלה מארבעים שנה, מסר ר' מרדכי קופניס, אשר אביו, הרב שמואל קופניס זצ"ל, היה אחד המייסדים של המוסד ועמד בראשו כמנהל ומדריך במשך עשרות שנים.

הרב משה [illegible]

לחם שמים / מאת יוסף חנני

בכל יום ויום היה יורד המן על הארץ, חוץ משבת. בערב שבת היו יוצאים ומלקטים מנה כפולה. בכל יום היה המן נודף ריח טוב, בערב שבת היה ריחו כריח הבושם. בכל יום היה המן מצהיב כזהב, ובערב שבת — נוצץ ביותר כאילו תרדו לתוכו קרני השמש המבהיקה בשמים הפרושים מעל המדבר הדבהדיים.

„לחם השמים", לא צריך היה אפיה, לא בישול ולא טיגון ולא כל הכנה אחרת. המן היה נאכל חי, כמו שהוא. כל אוכל היה טועם בו כל מיני טעמים שבעולם. כל שהיה אדם מעלה על דעתו, הרגיש בו.

רוח צפונית נשבה מעל המדבר. נוקחת אותו מן האבק, ירד מטר. כובש את האדמה, גיבש את החול ועשה אותו נקי ונוצץ כמו שולחנות של זהב. המן ירד ונפל כשכבות כפור לבנה. השרצים והרמשים לא יכלו לנוח עליו, כי שכבת חול עלתה עליו מלמעלה כמו כיסוי. כך היה המן מוטל בין שתי שכבות כמו בתוך קופסה.

עברו הכרוזות במחנה והכריזו בקול:

— איש אל יותר מן המן עד בוקר! ששת ימים תלקטו — ביום השביעי, בשבת, לא יהיה בו המן!

נתקהלו נשים, אנשים וילדים רבים בפתחי האוהלים להאזין לקולות הכרוזות. היו ששאלו:

— ומדוע לא נלקט גם ביום השבת?

השיבו הכרוזות:

— אין המן יורד בשבת. לא תמצאוהו בשדה! שבת קודש לה'!

והיו בני ישראל עוד ישנים ו„דגן השמים" מוכן המזומן להם.

שני אחים היו במחנה, דתן ואבירם בני אליאב משבט ראובן. אחים אלה ניגנים היו תמיד יצאו נגד משה ואהרן. הסיתו את הקהל בתרפות ובגידופים:

— מי הם משה ואהרון, כי נשמע בקולם, מי הם אלה?! מדוע יתנשאו על הקהל! כל העדה קדושים!

שני האחים ליקטו מן המן לא עומר לגולגולת כמספר הנפשות באוהליהם, כפי שציוה משה, אלא מילאו את כליהם בכל שיכלו לשאת. שאלה צרויה:

— אבירם אישי, למה ליקטו כל־כך הרבה מן בכלינו, האם לא יבאיש ותעלה בו רימה?!

השיב לה אבירם בלעג:

— נגהלה קלונגם, דתן ואבירם, נתגלה באשר אמר משה. נהיה רעבים ונמות ברעב. אני לא נותן אמון במשה האיש. בודאי הוא! הותירו דתן ואבירם מן המן עד בוקר, ויצאו ללקט הם, נשותיהם וילדיהם בכלים רבים. חשבו כי אם יוותירו עד בוקר, לא ידע איש.

חזרו דתן ואבירם עם נשותיהם וילדיהם לאהליהם והם נשאים בכליהם מן, הרבה מן. והנה ראו להמהונם, כי שיירות של נמלים נמשכות והולכות מפתחי אהליהם וכל אחת מהן נושאת בפיה גרגר של מן.

נתקהלו המונים, המתים סביב לשיירות הנמלים ודתן ואבירם הנפתעים הצתקו בקול:

— נתגלה קלונכם, דתן ואבירם, נתגלה קלונכם, כי אינכם מאמינים בדברי משה!

דתן ואבירם עם נשותיהם וילדיהם וכליהם המלאים מן, נתכנסו לאהליהם, ראשיהם תפוריים, עיניהם מושפלות והלעג של האנשים בחוץ רודף בעקבותיהם כסערת אבק במדבר.

— אבי, — שאל תיאל הקטן — מדוע שיירות נמלים יוצאות מן האוהל שלנו וכולם צוחקים עלינו?

— מרבה אתה לשאול שאלות, ילד! — נזף האב בבנו — נמלים יוצאות, מפני שהן רוצות לצאת, — השיב קול זועף ומלא שנאה.

נלבב תיאל הקטן. דמעות פרחו בעיניו. לא השיב לאביו דבר. לעג האנשים שהרימו להתגודד סביב לאוהל שלהם, הציק לו.

אביהיל, אחותו הגדולה ממנו, נרתעה משלוש נמלים גדולות שחמקו ויצאו מן המן שנשאר עד בוקר בכלי התרס הגדולים. היא השיבה לו:

— משה אמר, לא להשאיר את המן עד בוקר, ואבינו לא שמע בקולו, מבין?!

עיניו הוקפות של אבירם הבליטו את ביתו. לא השיב לה דבר. ניסה לרמוס ברגלו הרוגזת את שלוש הנמלים שנשאו בפיהן גרגיר מן. החזירו הנמלים ונמלטו מתוך לאוהל, אל אור היום...

מדרשי חז"ל פשוטו של מקרא

מאת מ' טרופר

יש מדרשים ויש מדרשים. יש מדרשים, שאכן, הם עומק פשוטו של מקרא (החלך בראשי תיבות — פש"מ) ויש מדרשים, שהם רחוקים מאד מן הפשט. וכבר חז"ל עצמם הכירו בכינוי האחרון של המדרשים ואף המריכו כנגד דרישתם, ואביא בזה כמה דוגמאות.

מדרשים הרחוקים מפש"מ

1. בחגיגה (יד' ע"א) מסופר שר' עקיבא דרש מה שדרש, על הכתוב בדניאל ז', ט' כדי ליישב את אי ההתאמה במספר הכסאות שבתחילתו ובסופו. וזה לשון הכתוב בארמית: „חזה הוית עד די כרסון (= כסאות בלשון רבים הם, לפחות שנים) רמיו ועתיק יומין יתיב... כרסיה (= כסאו, אחד!) שביבין די נור וגו'". ר' אלעזר בן עזריה שלל את דרשתו כבל וכל ואמר לו כבעס בנזיפה: „עקיבא! מה לך אצל אגדה? כלך (= כלה הלך, או היבה) מדברותיך אצל נגעים ואהלות".

2. בשמות רבה פרשה י' מסופר על הקרית דיכה בין שני התנאים הנ"ל, כשדרש ר"ע את הכתוב: „ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים" [1] — „צפרדע אחת היתה והיא השריצה ומלאה את ארץ מצרים".

3. בספרי לדברים פסקא א' דרש ר' יהודה את הכתוב „מצא דברי ה' בארץ הדרך ובהכשטת מגוזתו" [2] (הדרך) זה בשיח, שיהיו לבנעדים ויורד' לישראלים". אמר לו ר' יוסי בן דורמסקית: „יהודה, למה אתה מעוות עלינו את הכתובים? מעידני עלי שמים וארץ, שאני מדמשק, ויש שם מקום ששמו הדרך וכו'".

ויש עוד דרשות רבות כאלה. קודם כל, אותן הדרשות, שרש"י מביאן בפירושו לתנ"ך והיתה אי־הן, מפני שאינן מפריכות את הפשט. במאמרי „לדרכי של רש"י בפשט ודרש" [3] ציינתי שבפירושו לתורה הוא מביא לפחות עשרים מדרשים כאלה, כגון: לבראשית ל"ה, טז ד"ה „כברת ארץ"; לשמות ב', ה ד"ה „את אמתה"; לבמדבר י"א, ח ד"ה „לשד השמן" ועוד.

לכאן שייכות בייחוד אותן דרשות הן רבות, שרש"י התעלם מכלל מקומן, היינו, שפירש בעצמו כתובים בניגוד לדרשות הנדרשות עליהם בחז"ל, ואפילו לא הזכירן בפירושו, כגון: פירושו לכל מלה ובמיוחד א', יא המבינים להדרש עליהם במסכת סוטה דף י"א. ועוד רבות כאלה.

מה בין „פש"מ" ובין „עומק פש"מ"

לפני שאביא כמה דוגמאות למדרשים, שהם „עומק פש"מ" עליי ההתייחס קצרות למשמעותו של ביטוי זה ובמה הוא נבדל מן „פש"מ" סתם.

לכאורה, אין הבדל בין השניים. דומני, שלראשונה אנו מוצאים שימוש רב בביטוי זה בפירושו של רשב"ם לתורה [4]; וכבר עמדו על כך פרופ' מגל בספרו „פרשנות המקרא" ע' כח. אבל רשב"ם השתמש רבות גם בביטויים „עיקר הפשט", [5] ו„פשט" סתם. מכל מקום, בפירושיו אין למצוא כל הבדל בין שלושת הביטויים הללו.

ברם, במשך הדורות שבאו רשב"ם ועד ימינו, וביחוד בימינו, נתייחדה משמעות ביחודית לכל אחד מהביטויים „פש"מ" ו„עומק פש"מ". לצורך דיוננו אנסה להגדיר את הביטויים הללו כך: „פש"מ" שהם הוא תוכן הגלוי של דברי הכתוב, לפי המשמעות המדויקת של מליותיו, לפי המשך העניין ובהתאם לכללי הדקדוק והלשון.

„עומק פש"מ" הוא התוכן הנסתר בכוונת הכתוב, הכוון שמשמעות זהה עם התוכנית, או המכר, של הפרשה כולה, שבה משובץ הכתוב, עם מטרתה ורוחה.

דוגמאות למדרשים שהם עומק הפשט

1. „ואת הנפש אשר עשו בחרן" [6], רש"י מפרש: „שהכניס תחת כנפי השכינה: אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים ומעלה הכתוב עליהם כאילו עשאום. ופש"מ: עבדים ושפחות שקנו להם וכו'".

המפרש הראשון מקורו בבראשית רבה [7] ורש"י הביאו, כדרכו, אחר ציבוד מטריים: „אם אחרי מוסיף רש"י „ופש"מ" כשבע, רש"י היה מודע, שהפירוש הראשון המדרשי אינו פש"מ; ואם בכל זאת הביאו — נראה שסבר שהוא עומק פש"מ.

ואכן, מכל מה שמסופר בהמשך על א"א מתברר שכך הדבר. בכל מקום בארץ, שא"א מגיע אליו, היא בונה מזבח וקורא בשם ה' [8]. „ענר. אשכול וממרא" — כנראה אישים החשובים בכנען של הימים ההם — נעשים „בעלי בריתו" [10] „מלכי צדק מלך שלם" יוצא לקראתו, בשובו ממלחמתו בארבעת המלכים, ומקדמו ב„לחם ויין" וגם מברכו בשם „אל עליון" [11]. בשעה שמתה שרה אשתו וא"א צריך לקבורה, כל אחד מ„בני חת" מוכן לתת לו את קברו ולא עוד אלא שקוראים לו „נשיא אלקים" [12]. בסוף, רואים את התהגותו של אליעזר „זקן ביתו", ואת דבריו בבואו, בשליחות א"א, לקחת אשה ליצחק [13].

מכל אלה אנו למדים, שגם לאמונתו החדשה של א"א וגם לאורחות חייו היתה השפעה גדולה על כל אלה, שאיתם בא במגע, הן בארץ והן בחו"ל: וקרוב לודאי, שהייתה ניכרת כמה אף הליכותם של אברהם ושרה, היינו: — המגיירו בהשפעתם.

2. „וישלחהו מעמק חברון" [14]. על כתוב זה נאמר בבראשית רבה [15]: „והלא אין חברון נתונה אלא בהר?... אמר ר' אחא: הלך להשלים אותה העצה העמוקה, שנתן הקב"ה בינו ובין חבר הנאה, שהוא קבור בחברון — ועבדום ועינו אתם" [16].

ידוע, שסיפור „יוסף ואחיו" כסיפורים אחרים במקרא, ערוך בפעל בשני מישורים: במישור האנושי, הטבעי והסיבתי ובמישור האלוקי, הניתו. למרות שהסיפור הגלוי והשטחי נראים האנשים והאירועים כפועלים בדרך עצמאית, אנושית וטבעית — הרי בתוך ובעומקו של דבר הם פועלים בהשגחה האלוקית ובהתאם למטרה שהציבה זו לעצמה [17].

לפי זה, המדרש דלעיל מגלה לנו כייד, כמעט בתחילת הסיפור, את המטרה האלקית שבכל השתלשלותו — להגשים את הגזירה, שגילה ה' לא"א, בברית „בין הבתרים". לאמור: „ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וגו'" [18]. לבסוף עבד על כך יוסף בעצמו באוזני אחיו. כשהתוודע אליהם: „לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלקים" [19].

יוצא איפוא, שמדרש זה הוא — עומק פשט.

3, 4. „וירא משה ויאמר אכן נודע הדבר" [20]. על תחילתו של כתוב זה „וירא משה" — אומר רש"י: „כמשמעו. ומדרשו: דאג לו על שראה בישראל רשעים דילטורים. אמר מעתה שמא אינם ראויים להיגאל". ובדומה לזה כותב רש"י על סופו של הכתוב „אכן נודע הדבר": „כמשמעו. ומדרשו: נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו: מה חטאו ישראל מכל שבעים אומות להיות נרדים בעבודת פרך? אבל רואה אני שהם ראויים לכך".

שני המדרשים הללו (שמקורם במדרש תנחומא [21]) יחד בהיינים בקיצור רב את המצב החברתי־המוסרי, המידרדר, ששרר בישראל בימי שעבודם למצרים: מצב שהצדיק, לדעתו ולצערו של משה רבנו, את עצם השיעבוד ויצירו בו ספיקות גדולים אם במצב כזה הם ראויים להיגאל.

אם נגתח היטב את שראה מ"ר, כשיצא לאחיו לראות בסבלותם ומה שאירע לו להגל זאת [22]: אם נצרף לזה את רמזי הכתובים על ההתבקות הזקנים מהופעה משותפת איתו אצל פרעה. כדי לדרוש את שליחת בנ"י ממצרים [23]; אם נצרף לזה גם את הדברים הקשים שהטמיעו עוררי בנ"י באזניו [24] וכן את הדברים הקשים שבעצים, שהשמיעו בני באזניו לפני קריעת ים סוף [25] — או נוכח, שאכן גם לפי פשוטם שבראשית היה המצב החברתי המוסרי של בנ"י באותם הימים כמתואר בשני המדרשים הנ"ל: ולפיכך שני המדרשים הללו הם — עומק פשוטו של מקרא!

הערות

1. שמות ח', ב. 2. זכריה ט', א. 3. בחוברת 71 של „שמעתין" ע' 25—26. 4. כגון: לבראשית ל"ג, יח; ל"ז, ב; מ"ט, ט, כ; שמות י"א, ט ועוד. 5. כגון: שמות ג', יא, כב ועוד. 6. ראה, הבאל, באמרו של מר א' רין „ישוב על האגדה הפרשנית" ב„בשדה חמד", שנת תשל"ט, חו' א—ב, ע' 14—22 ובייחוד ע' 20. 7. בראשית י"ב, ה. 8. פרשה ל"ט, סימן יד, לפי מהדורת ב"א טודקין. 9. כגון: בראשית י"ב, ז—ח; י"ג, ח ועוד. 10. שם, י"ד, יג, כה. 11. שם, שם יח—כ. 12. שם כ"ג, ג—ו. 13. שם, כמעט כל פרק כד. 14. שם, ל"ז, יד. 15. פרשה פ"ד, סימן יד. 16. רש"י בפירושו לכתוב זה מביא איתו המדרש, אבל לפי הנוסח שבבראשית רבה הוא „דעת" ברור יותר. 17. ראה סיכום יפה של רעיון זה בספר „עיונים בספר בראשית" לנ' ליבוביץ, ע' 275/7. 18. בראש' ט"ו, יג—טז. 19. שם מ"ה, ח. 20. שמות ב', יד. 21. [illegible] גם בדרש רבה [illegible] א', ל וכן „בדרים הגדול" [illegible] שהעני לכתוב הגדיו. 22. שמות ב', יא—טו. 23. השווה שם, ג', טז—יח ל—ה'. א. [illegible] לפי האחרון על פי מדרש רבה. 24. שם ה', ב—כא. 25. שם י"ד, י—יב.

לפרשת השבוע

יתרו

עם חותן משה לפני האלקים

מאת הרב חיים פרדס

ויקח יתרו חותן משה עולה וזבחים לאלקים, ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם עם חותן משה לפני האלקים (יח יב). ומפרש רש"י על פי מה שאמרו במסכת ברכות סד א ובמכילתא שם: **לפני האלקים**, וכי לפני האלקים אכלו, והלא לפני משה אכלו. אלא לומר לך, כל הנהנה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה, כאילו נהנה מזיו השכינה. ובלשון רש"י שם: מכאן, שהנהנה מסעודה שתלמידי חכמים מסובין בה, כאילו נהנה מזיו השכינה. וטעמו של דבר, משום שכשם שהקרבנות המקורבים על גבי המזבח, בשרם הגשמי מתקדש, מתעלה, מכפר ומטהר בדרך נס ופלא, כך ממש מהווה גופו הזך והטהור של תלמיד חכם שלם ואמיתי העוסק בתורה לשמה וחי חיי תורה מלאים, בבחינת מזבח ממש. ולכן הופכת אותה סעודה גשמית שהוא שרוי בתוכה ומכבד בה, לסעודה רוחנית־מופשטת־אלקית בבחינת „אשה ריח ניחוח לה'", שהנהנה ממנה בגופו הרי הוא כנהנה מזיו השכינה, מהודה ומהדרה.

שנינו במסכת אבות פרק ג משנה ד: שלשה שאכלו על שולחן אחד ואמרו עליו דברי תורה, כאילו אכלו משולחנו של מקום (שהוא המזבח). שנאמר (ביחזקאל מא כב), וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה'. והמהר"ל בפירושו „דרך חיים" שם מסביר את המשנה, כי דברי התורה הנאמרים על השולחן הגשמי מושכים עמם את הסעודה שעל השולחן, ומרימים אותה אל אותה דרגה שממנה באים ונובעים אותם דברי תורה. כך שהגשמיות מתקדשת והשולחן מתעלה ואוכליו מיטהרים, עד שהשולחן נעשה „לפני ה'" ממש. והמהר"ל מצטט שם את דברי הגמרא בברכות שם, ומסביר אותם כך: כי מצד (ומבחינה זו) שהתלמיד חכם (קשור ומחובר) הוא עם השם יתברך. שהסעודה (שייכת) אל השם יתברך מצד התלמיד־חכם אשר (הוא) מיסב בה, נחשב (לו למי שנהנה מאותה סעודה) כאילו נהנה האדם מזיו השכינה. כלומר, שהשם יתברך מפרנס אותם מעצמו ומכבודו. כי מגיע (דרגת) סעודה זאת עד זיו השכינה, כי זה הוא הפרנסה מן השכינה. עד כאן דברי המהר"ל. ההולך ומעמיק שם בהסברו של המאמר על פי דרכו.

וכך אמרו במסכת ברכות י ב: כל המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומהנהו מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאילו מקריב תמידים. והדמיון בין המארח תלמיד חכם ובין המקריב קרבנות תמיד על גבי המזבח, טעון הסבר והבנה. ומצאנו, שהמהר"ל בספרו „נתיבות עולם" נתיב התורה פרק יא, מאריך בהסברו של המאמר. ואלו דבריו: כי קרבן תמיד (הקרבתו) הוא כבוד השם יתברך ביותר, מפני שהוא (קרוב בכל יום) תמיד, ואינו (מוגבל) בזמן מיוחד כאשר הם שאר הקרבנות. ולכך, המכבד את תלמיד חכם, כאשר הוא מכניס אותו בביתו ומהנהו, ומכבדו בשביל התורה (שבו), שאין דבר שיש לו מעלה תמידית כמו התורה, לפי שכתוב (ביהושע א ח) והגית בו יומם ולילה. והנה, המכבד תלמיד חכם שיש לו מעלה התמידית היא התורה, כאילו הקריב תמידים. שבזה מכבד השם יתברך תמיד. וזה נכון ואמת. עד כאן. פירושם של דברים הוא, שכבודו של תלמיד חכם הוא כבודה של תורה, שכל הווייתה ומהותה היא תמידיות קביעותה הנצחית־העל־טבעית. וזה גם כל עניינם ותוכנם של קרבנות התמיד, הבאים לציין ולהבליט את כבוד שכינתו של הקב"ה שאף היא תמידית־נצחית־קבועה.

להלן שם ממשיך המהר"ל להסביר, כי שכלו התורני הטהור של תלמיד חכם אמיתי, הרי הוא נעלה, נבדל ומרומם מעל למושגי הזמן המוגבלים והמצומצמים. ולכן, המכבדו בכל לבו, הרי הוא כמקריב תמידים, שכל מהותם אף היא כאמור רומזת למה שלמעלה מן הזמן. וכמו שאמרו בכתובות קה ב: כל המביא דורון (ומתנה) לתלמיד חכם, כאילו מקריב ביכורים. שכן הקרבת פירות הבכורים לפני המזבח, נותנת עליהם השראה של קדושה. ואף המביא דורון של מאכל ומשתה לתלמיד חכם, הרי אותו דורון מתעלה ומתרומם למעלתם ולדרגתם של פירות הביכורים. וכל זאת, מכוח התורה התמידית־הנצחית, העושה את נושאה ולומדה באמת למזבח ולקרבנות תמיד. וכמו שאמרו עוד במסכת יומא עא א: הרוצה שינסך יין על גבי המזבח, יתן (מאכל ומשתה) לתוך גרונו של תלמיד חכם. „כי כאשר אחד נמשך (ומתחבר) אל הדבר שהוא הטפל אצל (דבר גדול וחשוב ממנו, שהוא) העיקר, נחשב (לו לאותו אדם) כאילו הוא נמשך אחר העיקר עצמו (ודבק בו ובמהותו). ולכך, כאשר הוא מכבד תלמיד חכם בדבר, (כמו אותם הנזכרים במאמרי הגמרא שם), ומתקרב אליו, נחשב כאילו הביא קרבן אל השם יתברך. (משום) שתלמיד חכם נמשך (הוא ומחובר בכל עומק לבו ונפשו) אל השם יתברך, וטפל (הוא) אצל השם יתברך. וכוונת הדברים היא, שיש בו בתלמיד חכם אמיתי מעצם טבעה, אופיה ומשמעותה של התורה עצמה, שהיא בכל מהותה חלק ביטוי וגילוי השכינה והאלוקות. כך שתלמיד חכם הוא בבחינת ספר תורה ממש, והדבק בו הרי הוא דבק בתורה ובמי שנתנה לישראל. ולכן נחשב כאמור הנהנה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בה ומסב בה, כאילו הוא נהנה מזיו השכינה, הקורנת, הזוהרת והמאירה מתוך גופו, נפשו ושכלו של אותו תלמיד חכם, שכל הווייתו, חייו ונשמתו הם אך ורק בתורה ובאמונה.

עוד אמרו שם לד ב: כל הנביאים לא נתנבאו (ולא הבטיחו בנבואות הנחמה שלהם) אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם, ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו, אבל תלמידי חכמים עצמם (שכרם לעתיד לבוא כה עצום ורב, עד שעליהם אומר הכתוב בישעיה סד ג:) עין לא ראתה אלקים זולתך, יעשה למחכה לו. וכבר הסביר המהר"ל בכמה מקומות, את שלושת הדברים הנזכרים שם. המשיא את בתו לתלמיד חכם שהיא נחשבת כגופו, נמצא שהוא דבק בתלמיד חכם בתורתו ובקב"ה בגופו. העושה פרקמטיא ומסחר עבור תלמיד חכם, והתנועה שהוא הולך ובא עבורו מקורה בנפש האדם, ואם כן הרי הוא דבק בנפשו. ואילו המהנהו מנכסיו, דבק הוא בו בממונו. ולפי זה, הרי לנו כאן דבקות מושלמת ומשולשת, של ממון, גוף ונפש, הנותנת לאותו אדם ומזכה אותו בכל הנבואות הטובות של נביאי ישראל. ואף זאת, משום שתלמיד חכם שלם ומושלם, נעשה כאמור לספר תורה ממש, עד שהשכינה מדברת מתוך גרונו וכל מעשיו לשם שמים, והשכינה שורה עליו.

במסכת פסחים אמרו מאותו הנימוק והטעם: כל המטיל מלאי לכיס (ולקופה של) תלמידי חכמים, זוכה ויושב בישיבה של מעלה. ובמסכת כתובות קיא ב אמרו: כל המשיא בתו לתלמיד חכם, והעושה פרקמטיא לתלמיד חכם, והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה. ובסנהדרין צב א אמרו: כל שאינו מהנה תלמיד חכם מנכסיו, אינו רואה סימן ברכה לעולם. ובזוהר ויקרא נג אמרו: ותומכיה מאושר (משלי ג יח). אילין אינון דמטילין מלאי לכיסו של תלמיד חכם. כלומר, כי התומך המאושר הוא זה המהנה תלמיד חכם מנכסיו. ועל אותה דרגה עליונה של תלמיד חכם, אמרו שם: כל הנהנה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה, כאילו נהנה מזיו השכינה.

סטרוקטורליזם – שיטה או תמונת עולם

מערכת סיפורי המעשיות החסידיות של ר' נחמן, הארוגות בחוטי דמיון ותמימות, ו„שבחי הבעש"ט", הרצו־פים אגדה ונפלאות, על יד הסיפור העממי והפולקלורי, על יסודותיו ה־פסיכו־חברתיים, וסיפורי יראים ה־רוויים אטמוספירה תיאוצנטרית, ב־נוסף למחקר התימטולוגי — מרכיבים את מכלול הפירמידה המשולשת, או המרובעת, של פרופ' יואב אלשטיין, ונפגשים בקודקוד אחד — הסטרו־קטורליזם. זרם בתורת השיטות של המדעים הבא לחשוף ולגלות את הבניין או המבנה, החבויים בחקרי תוכן וצורה על ציר האסתטיקה וה־הגות.

דיוקן וקתדרה

עם פרופ' יואב אלשטיין

מאת אברהם בלאט

פתח שער־לב צפון צפון
קול יותתי ואנחותי —
אסוף פרי עמוסים אל תיק.
צופה — פניך אל...
כאב נא עמי את ...
...
המצומצמות של שבחותי
— ובתיהם המצפשים
שהם כנור למבותי

(עמ' 28 ב„פנים")

בעיצומה של המחלוקת

להגיע לנשמת החסיד

חישוף דרכי עיצובו של הסיפור החסידי

הנחות מיסטיות ובשורה

קולות של המורד הבועט

פרופ' יואב אלשטיין נולד בשנת 1932, הוא דור שלישי לילידי הארץ...

חקיקה דתית וסטטוס קוו – עיון מחודש

מאת מרדכי מרמורשטיין

קתדרא לחקר הסרטן – ב„בר־אילן"

פגישת מנהיגי אוסטרליה ובריה"מ והשאלה היהודית

מאת יצחק בן־עמי

(אוסטרליה)

יהדות אוסטרליה ניצבת יחד עם יהדות העולם במאבקה להצלתם הגופנית והרו־חנית של אחינו ברוסיה. ולמטרה זו גיי־סה את דעת הקהל ואת ראשי השלטון האוסטרלי. וטבעי היה שעקבה מתוך ת־שומת לב מרובה לתוצאות ביקורו של ר־אש הממשלה בוב הוק, לאחרונה בקרמ־לין. וכשפורסם שבשיחתו עם ראש השל־טון הסובייטי, מיכאל גורבאצ'וב, הצליח להשיג למספר מסורבי עליה היתרי יצי־אה כדי לנסוע לישראל הוא כבש את ליבם של יהודי אוסטרליה. בבתי הכנסת קראו „מי שבירך" לשלומו ונציגי הארגונים ו־תלמידי בתי הספר שלחו לו מכתבי הער־כה.

שיחה גלויה

פרי מאמץ שנמשך שנים

ידידות לשמה

עבודת הכפיים האבודה

(סוף מעמוד 5)

הצופה לילדים

ב"ה
יום שישי, י"ט בשבט תשמ"ח
(5.2.1988)
גיליון מס' 321
בעריכת עפרה נוה

שלום, ילדים

במסגרת המבצעים הרבים הנערכים לציון שנת ה-40 למדינת ישראל, הוכרז השבוע במשכן הנשיא שבירושלים על המבצע: „ישראל לובשת ניקיון".

המבצע ייערך בחסותה של רעיית נשיא המדינה, הגב' אורה הרצוג. איזה מבצע חשוב!

ארצנו ארץ יפה, אך לא די בכך. היא צריכה להיות גם נקייה. הניקיון הוא אחד הגורמים המרכזיים התורמים לא רק ליופי ולהנאה, אלא בעיקר לשמירה על בריאותנו.

הניקיון מתחיל משמירה על ההיגיינה האישית, וכבר אמרו חז"ל, שתלמיד חכם לא יימצא רבב על בגדיו. אבל הניקיון חל, כמובן, על הסביבה שבה אנו חיים: בבית, בית-הספר ובמקומות ציבוריים שונים.

כל אחד מאיתנו חייב לתרום את חלקו בנושא זה, בכל רגע ובכל מקום. וכיצד? ניקח לדוגמה את הפסולת המכוערת ומזהמת את סביבתנו, לעיתים אף מסכנת את חיינו, כמו למשל, שברי זכוכית הפזורים בשטח ציבורי או קליפות בננה. פסולת זו עלינו להשליך למקום המיועד לה — פח אשפה המצוי בכל מקום: ברחוב, בגנים ציבוריים, ואפילו באוטובוס. כידוע, על-פי החוק, המשליך פסולת ברשות הציבור צפוי לקנס כספי גבוה.

ומה לגבי פסולת שאחרים השליכו, ואנו נתקלים בה באקראי? בעניין זה שומעת אני לא אחת מפי תלמידים בכיתות או בטיול את הטענה: „זה לא שלי, לא אני זרקתי את קליפת התפוז, או את פיסת הנייר". התשובה למשפטים כגון אלה היא, שאדם חי בחברה, ועל כן מוטלת עליו אחריות קולקטיבית. אם כל אחד יטען טענה כזו, הרי, בסופו של דבר, נחיה כולנו בזוהמה ובלכלוך, ולכן, עלינו להרים כל פסולת שבה אנו נתקלים, ולהשליכה לפח-האשפה.

הדוגמאות לשמירה על הניקיון הן רבות, ולא נוכל במסגרת זו לפרטן. הבה נירתם כולנו, ידידיי הצעירים, למבצע הזה „ישראל לובשת ניקיון". כולנו נצא נשכרים מכך, כדברי השיר: „יש ידיד טוב לכולנו, ניקיון זהו שמנו. הוא תמיד שומר אותנו, אנו נשמור אותו".

שבת שלום
שלכם, עפרה

„אנוכי ה' אלוקיך" (שמות כ', ב')

באחד ממדרשי חז"ל מסופר, שבכל הדורות שקדמו למתן תורה היתה האות אל"ף מתלוננת לפני הקדוש-ברוך-הוא ואומרת לפניו: ריבון העולמים, אני ראשונה לכל האותיות ולא פתחת בי בפרשת הבריאה, אלא באות בי"ת שנאמר: „בראשית ברא...". אמר לה הקדוש-ברוך-הוא: הייך, שכל העולם כולו לא נברא אלא בזכות התורה. למחר אני נותן תורה לבני, ואיני פותח (איני מתחיל את עשרת הדיברות) אלא בך שנאמר: „אנוכי ה' אלוקיך".

דבר בשם אומרו

גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא...

(פרקי אבות פרק ו', משנה ז')

רקפת
מאת אהרן מזא

רקפת
משקפת
מנקיק
הסלעים.

שולחת
פנחת
מבט
של פלאים.

מצנפת
מקפת
ראשה
הפעוט.

פרוח
יגוע
ראשה
הקטנטן —

קשה לה
בסלע
לגור
בבדידות.

מביטה
ברטט:
היש
מי עוד כאן?

השמש לא זרחה
מאת רחל שילוני

השמש לא זרחה
שטפון גשם היה
וחשכה גוררה,
השעון עמד לו
וצלצולו לא נשמע
ואמא לא קראה:
„יהונתן, קום לך!"
כסתה השמיכה —
על צעקת שמחה.
והיום עלי
נפלא היה.

משיב בהלכה:

הרב יונה מצגר
רב אזורי - צפון ת"א

שאלה: האם מותר ליצור צורה של אונייה או אווירון מנייר בשבת?

תשובה: מותר ליצור בשבת צורות שונות, כמו למשל: אונייה, אווירון או כובע מנייר רך בלבד. כגון: עיתון או מפית, כיוון שעל כך נאמר: „אין בניין וסתירה" (פירוק) בכלים". וצורות אלה אינן נחשבות אפילו בגדר „כלים". אך מנייר של בריסטול יש האוסרים ליצור צורות שונות, וכמובן, אסור לקפל ולהדביק בשבת לצורך יצירת צורות אלה.

*

שאלה: האם מותר לשבת על הכיסא, שהוא מקומה הקבוע של אמא?

תשובה: כידוע, נאמר במסכת קידושין (דף ל"א ע"ב): „איזהו מורא אב? לא עומד במקומו, ולא יושב במקומו, ולא סותר את דבריו"... ומכאן פסק להלכה, שאסור לבן לשבת על מקומו של אביו. וב„ערוך השולחן" נפסק, שגם על מקומה של האם אסור לילדיה לשבת. ומדוע לא צויין איסור זה ביחס לאם? זאת משום שבדרך כלל אין לאמא מקום קבוע לשבת. וכן כתוב בספר „חרדים", שבדרך כלל אבא ואמא שווים הם במצוות כיבוד ומורא, והבן והבת שווים בחיוב מצוות כיבוד אב ואם. ועל-כן, כאמור, אין לשבת על מקומה של אמא.

המגרש שלנו
מאת הרצל ובלפור חקק

ליד שכונתנו השתרע מגרש רחב. זה היה מגרש הכדורגל שלנו. מגרש עפר פשוט. פה ושם זכר לשיחים שנעקרו ממנו, פה ושם שברי אבנים. מגרש מוקף שרשרת סלעים. המגרש היפה ביותר בעולם, המגרש שלנו.

השכונה שלנו היתה שכונה חדשה שנבנתה בקצה העיר. שורת השיכונים שלנו הודקרה כטור של גיבורים החונה במרבצו. הכל מסביב היה ריק, ויכולנו אז להשתולל כאוות נפשנו במרחבי הסלעים שליד בתינו.

את המגרש שלנו אנחנו עשינו. כן, ממש כך. פינינו את שברי האבנים במשך כמה שבועות. הצבנו בו חביות משני העברים לסמן את ה„שערים". פיזרנו שברי חצץ לבן לקבוע את קו האמצע. מלכה הביאה קופסת צבע אדום וצבעה את החביות. דודו ואיתמר ביקשו משלומיק הנגר כמה שברי קרשים, והצליחו להתקין קורות מעל לחביות. רינה ואילנה קלעו רשת מגלילי צמר, שנתן לנו אליהו אמיגה מהחנות לחוטים.

מוקי משכונת בן-ציון לגלג ואמר: „חה — חה! רשת צבעונית! מי ראה מגרש עם רשת צבעונית?"

למחרת התכנסנו כולנו ליד הסלע הגדול בקצה המגרש, והחלטתנו היתה נחושה: זו הרשת שלנו. עוד באותו ערב נעצנו שם שלט: „מגרש הרשת הצבעונית". שיידעו להם! זה המגרש שלנו, זו הרשת שלנו. ומי שרוצה לראות מגרש אפור ורשת אפורה, שיילך לשכונת בן-ציון!

טיפחנו את המגרש שלנו ואהבנו אותו. לא פלא ששכונות אחרות קינאו במגרש שלנו. אצלנו במגרש הם הרגישו לא בטוחים. הם הרגישו היטב ברוח הלחימה שלנו, וכאילו פקו ברכיהם. אחרי ככלות הכל, זה היה המגרש שלנו. רק פעם אחת נוצחנו על מגרשנו, אבל זה באמת „לא נחשב" (זו היתה קבוצת הנוער של בית"ר ירושלים, המשחק נערך ביום חורפי, לאחר רדת הגשמים). המגרש היה אהבתנו הגדולה, וכל יום נהגנו להתאסף בו.

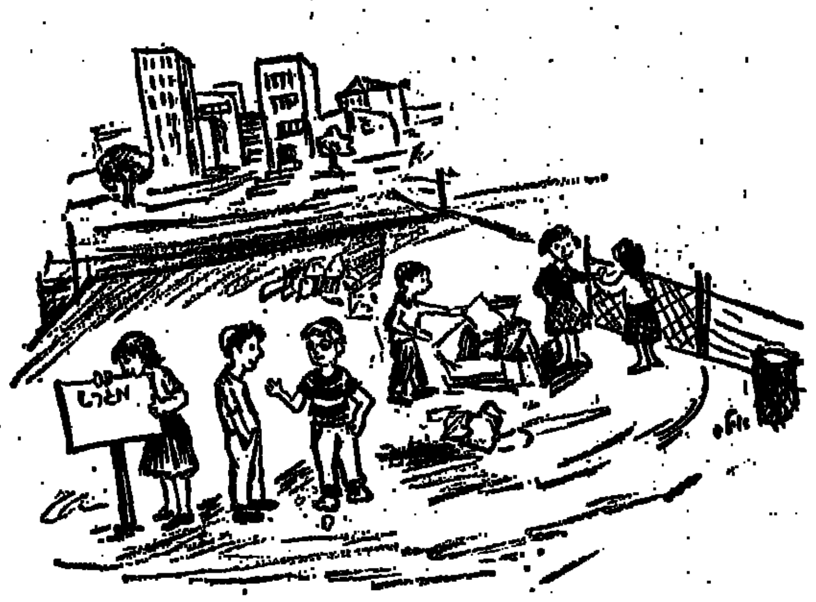

יום אחד, כשחזרנו מהלימודים, ראינו כמה מן הסלעים בגבול המגרש עקורים, רסיסי אבנים מפוזרים מסביב, הרשת הצבעונית, שכה התגאינו בה, היתה פצועה וקרועה, ועל המגרש היו מונחות [illegible] את אבני-החצץ הלבנות של „קו האמצע". פניהם של יהודה ותמוזי, שעמדו לידי, היו חיוורות כאבני הגיר שבקצות המגרש.

„למה אנחנו מחכים?" התחילה מלכה את השקט הקשה.
„מחר המשחק נגד קבוצת „הכוכב", לחש יהודה.
„זה המגרש שלנו, ולא ניתן לאחרים להרוס אותו", הריע איתמר.
„צריך לשים מארב ולראות מי עושה לנו את זה", אמר מוטי.
„מחר המשחק", לחש יהודה שוב. „קדימה לעבודה".

ניקינו מיד את המגרש משברי האבנים [illegible].

בשורד הערב, הרגשנו עייפות, אבל זה לא היה אכפת לנו. ישבנו על הסלע הגדול [illegible]. „קצת חבל שלא הספקנו היום להתאמן לקראת המשחק", אמר יהודה בעצב.

„אולי זה תכסיס של קבוצת הכוכב", אמר איתמר. בדרך כלל [illegible] בצחוק המתגלגל, אך הפעם דיבר בטון רציני.
„אין טעם להאשים סתם", השיבה לעברו אילנה.
„מישהו צריך להישאר בבית מחר בבוקר, ולעשות תצפית על המגרש", אמר יהודה בטון נחרץ.
„אני נשאר", אמר מוטי.

(המשך בשבוע הבא)

מבולבל אחד
מאת דני דיצני

רמי ילד והוא גם ילד —
פתאם עצר,
כי הוא נזכר,
— מה נזכר?
— נזכר שכחה,
— מה שכח?
— כבר שכח...

ילדים מברכים

לבני הדודים, אייל ואסי גסט-פרוינד, מזל-טוב ליום הולדתכם, עד מאה ועשרים.
מאחלים: ליאור, ענת, סבא הלל, סבתא רבקה וכל המשפחה.

לאבא, מזל-טוב ליום הולדתך. אנו מאחלים לך בריאות, נחת מן הילדים וכל טוב.
מאחלים: אמא והילדים, רבקה, יעקב, משה, ציפי וחיה.
מצטרפים לברכות: סבתא רבקה וכל המשפחה.

☆

לסבא וסבתא היקרים, ברכות ליום הנישואין, עד מאה ועשרים. תזכו לבריאות ולנחת מכל נכדיכם.
מאחלים: הנכדים, אברהם ומיכל מזרחי.

☆

רותי קיבלה מאמא צלחת ציפס — המאכל הכי אהוב עליה. לאחר שסיימה לאכול את הציפס אמרה:
— אני לא מבינה את הציפס הזה, אני אוכלת כל-כך לאט — והוא נגמר כל-כך מהר.

אמא עמדה במטבח ושמעה פתאום צלצול מכיוון חדר האורחים. פנתה אל רותי וביקשה ממנה:
— תלכי בבקשה לראות מי מצלצל שם.
הלכה רותי, חזרה ואמרה:
— זה אף אחד, אמא, זה רק הטלפון מצלצל.

*

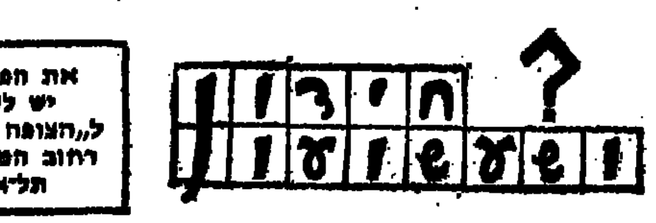

את הפתרונות יש לשלוח ל„הצופה לילדים" רחוב המסגר 66, תל-אביב

מי יוצא דופן?

לפניכם שמות של מספר שרים בממשלת ישראל. אחד מבין השרים יוצא דופן מכולם, במה?

בהצלחה!

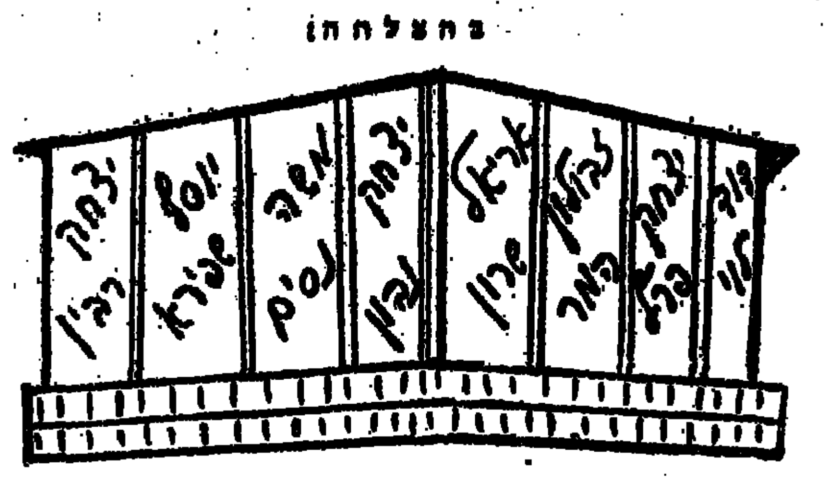

בין הפותרים נכונה יוגרל ספר זכרונות

בחוג המשפחה

בעריכת
נעמי גוטקינד

מחקר

נהגת האוטובוס החרדית: חבדניקית ליד ההגה

מאת אסתר וסדלאוף

חז"ל אמרו פרנסה גדולה יותר מן הגאולה, שהגאולה על ידי מלאך והפרנסה ע"י ה'. אחת הפרנסות הבלתי־מקובלות עדיין בחוג הדתי היא — נהגת אוטובוס. אכן, הנוף האנושי של המחזיקים בהגה מורכב היום בחלקו ואולי מעטים אך מעטות ואולי יחידות הן אלו העוסקות בכך לצורך פרנסה.

ססיל ויספיש מירושלים בת למשפחת רבנים שעלתה ארצה מצרפת — ליום ביהו הוריה מאימת השואה שבפולין — בשנת 1970. פאה נכרית לראשה, אם לשבעה גילאי תשע עד עשרים. למרות הופעתה הנערית — היא נהגת חרדית. נהיגה למדה לצרכים אישיים עוד בהיותה בצרפת. בעולם לא חשבה להתפרנס מכך ויד המקרה בלבד היא שהביאתה לכך. בתחילת דרכה בארץ התגוררה עם משפחתה ברמת אשכול בירושלים. בשכונתה לא היו גנים דתיים והיא נאלצה להביא את ילדיה לגנים מרוחקים והצורך כך בעזרה במכונית. כשראו ההורים שילדיהם למדו באותם גנים שהיא נוסעת יום יום הלוך ושוב, העלו את הרעיון להסיע את ילדיהם על־ידה תמורת שכר וכך יצאו שני הצדדים נשכרים. כעבור שנתיים כשראתה מה טוב החליטה ללמוד נהיגה על משאית ואוטובוס שכן הרשיון שהיה בידה — היה מוגבל ל־12 איש בלבד. משפחתה לא עודדה אותה ולהיפך אף הפחידו אותה. אך היא עמדה על שלה והיתה למעשה אחת הנשים הראשונות בארץ בעלת רשיון נהיגה על אוטובוס ומשאית. (אל נשכח שבתחילת שנות השבעים עסקינן ומדובר פה באשה דתית וחסידת חב"ד משבעת).

בשקיבלה את האוטובוס הראשון שלה היה זה מראה כה חריג בנוף השכונתי שבנות רבות באו לצפות ולחזות בתופעה...

כשהתרחבה משפחתה היתה דירתה צרה מהכיל את כל הילדים והם עברו להתגורר בקרית מטרסדורף בירושלים. היום ססיל מסיעה תלמידי בתי־ספר למקומות לימודיהם, לטיולים, ובקיץ פגשתיה לא פעם בחוף „שרתון" הנפרד בת"א כשהיא מביאה ומחזירה נשים הנוספות מירושלים לים עם ילדיהן הרכים. ססיל מסיעה אנשים לשמחות ולהבדיל לאזכרות וללוויות ולכל מיני אירועים. גם את נשות עצורי המחתרת היתה מסיעה לביקורים שבועיים. היא משתדלת להתאים עצמה לציבור שעמו היא נוסעת, ילדים קטנים הנוסעים עמה היא דואגת להוריד לאט ומשתדלת לא לנסוע עמם במקומות פראיים.

איך מתייחס הציבור לנהגת הדתית? ססיל הטמפרמנטית הקשורה כיום לחברת נסיעות עונה בכנות שיש כאלה שבפירוש אינם מוכנים לנסוע עם נהגת מאידך אחרים דורשים ומבקשים דווקא אותה. יש באמתחתה סיפורים לאין ספור. כמו אותה משפחה שעמדה לנסוע לכפר גדעון ליד עין־חרוד כדי לזכות לקבל ברכתו של רבי ששהה במקום. היה זה במוצ"ש — אב המשפחה — אדם המבוש עריימל, כשראה שהנהגת היא אשה, סירב לעלות לרכב וביקש להחליפה. העניין לא התאפשר באותה עת והיה עליו או לבטל את נסיעתו, שהיתה כנראה דחופה לו או להשלים עם המציאות ולבטוח בחסדי ה' שיגיע בשלום למחוז חפצו. הוא העדיף את האפשרות השניה ונסע.

בדרך התפתחה שיחה בין המשפחה לנהגת והתברר שאחד מחבריו הטובים של הנוסע הוא אחיה של ססיל שהוא רב של קהילה ידועה בצרפת. כך עברה עליו הנסיעה בנעימים ובינתיים גם ססיל זכתה — ונכנסה לקבל את ברכת הרבי. כשחזר לביתם הודה לה על הנסיעה הנעימה וביקש את סליחתה אם פגע בכבודה.

במקרה אחר — היה עליה לאסוף נוסעים מהכותל המערבי בירושלים ולהסיעם לחדרה. היה זה באחד מימי שישי הארוכים בקיץ בשעות אחה"צ המאוחרות. הנהגת הגיעה בזמן והמתינה. בהמשך לשלוש הגיעו סוף סוף האנשים למקום הנסיעה. כשראו נהגת, — כעסו מאד והתריעו: מה? נהגת? איננו נוסעים! ססיל לא התרגשה ועגתה: יש לכם שתי ברירות או לעלות על אוטובוס אג"ד הנוסע מירושלים לחדרה ואולי לאחר יתגיע לשבת או לומר תהילים. אני מוכנה כעת להסיעכם תיכף אך־כסף ההגנה הפרכוית לאביה. הגיעו לאגו"ד וביקשו לרדת להתייעצות וביקשו שתמתין לספר דקות והשבת הולכת ומתקרבת. בשעה 3.15 החליטו לנסוע ובשעה 6.00 השבת עמדה להיכנס בחדרה. ססיל „סמה כל הדרך והפואנטה של הסיפור היא שכל הדרך שרו, רקדו וצהלו הנוסעים שלה, ומאז אותה נסיעה מבקשת המשפחה בכל פעם שהיא מזמנת לנסיעה רק את ססיל ש„תנהיג" אותם.

יום אחד הוזמנה לשכונת בית וגן בירושלים ונאמר לה שעליה להסיע אנשים לאזכרה. כשהגיעה שמעה את אחד האנשים אומר באידיש: „חשבתי שהנהג יוכל להצטרף למנין — מה אעשה עכשיו כשנשלחה אשה?"

ססיל השולטת באידיש השיבה צונחה לו — אפשר לבקש לשלוח גבר. האיש שלא חשב כרגע שהיא מבינה את שפתו נבוך

רצה... אין דבר אנחנו נסתדר כבר — תמצי בבקשה.

אך לא תמיד הדברים מתיישרים. לא פעם מטרידים אותה ואת משפחתה עי' קללות ונאצות או שלפעמים מזמינים טלפונית לנסיעה בתאריך מסוים ולא מגיעים. או מוסרים מספר טלפון שאינו קיים או כתובת לא נכונה בכוונה. יש גם שאומרים לה בפירוש שאין מעוניינים באשה נהגת כדי שחלילה לא תקלקל את הבנות שעליה להסיע... מאידך במקום עבודתו של בעלה, בבית הכנסת שבו הוא מתפלל ובבתי הספר של הילדים לא אומרים דבר על האמא הנהגת. אלא שססיל מודה: היא חשה לא פעם את חיצי הלעג של מכרות ושכנות שלמעשה אינן עושות דבר אלא עומדות ומפטפטות ויש להניח שגם מרכלות כשהיא עוברת בשכונה — תוך כדי עבודתה וכשהן פוגשות בה פנים אל פנים הן אומרות „את כל הזמן על הכביש"... אלא שססיל מרגישה שהיא עובדת על מנת לעזור בפרנסת המשפחה ועושה זאת בדרך הישר ומרוויחה את לחמה בכבוד. ההסתרדות לא ירתיעו אותה מה גם שכל מלאכה — מכבדת את בעליה.

ססיל היא אשת חיל לא רק בשל „ממרחק תביא לחמה". לעיתים קרובות עליה להמתין לנוסעים, שעה או שעתיים ואז היא מספיקה להתפלל, ללמוד פרשת שבוע ואת ספר ה„תניא" המלווה אותה בנסיעותיה שכן היא טוענת שהתנ"ך והתניא הם כלי הנשק שלה גם במקומות מסוכנים.

היא עוד מספיקה לתפור... הכיצד? באוטובוס יש לה מכונת תפירה קטן מתקפל ובשעה שעליה להמתין היא גוזרת ותופרת שמלות, חליפות וכל הנדרש לבני ביתה. לוא לא הייתי רואה במו עיני חלק מהמוצרים המוגמרים שהם ממש תפירה עילית — לא הייתי מאמינה.

למחרת פגישתנו היתה אמורה להסיע בנות לטיול של יומיים והראתה לי את התיק עם צרכי התפירה שהכינה מבעוד יום.

יום אחד נאלצה להגיע עם האוטו למוסך וכשהמכונאי ראה מכונת־תפירה באוטובוס לא האמין למראה עיניו. הוא אמר: „ראיתי אנשים המתגלחים בשעת הנסיעה, שומעים טייפ, כשכיפים לעצמם מגבעות אך בתופרת הנהגת עדיין לא נתקלתי."

מה אומרים היום בני־הבית על עבודתה?

ביתכם השתנתה, הם מעודדים ומסייעים ועוזרים בכל עבודות הבית.

ביום שהיא נמצאת בבית היא מבשלת אופה ומקפיאה את התבשילים ואת היתר משלימים הבעל הילדים. ויש לה ב"ה גם אם שעלתה ארצה ומתגוררת בסמוך ועוזרת אף היא. ססיל אינה מכניסה לביתה מוצרים מוכנים אלא עושה הכל במו־ידיה. גם את הבר־מצווה לילדיה עשתה בעצמה.

כשילדה את בנה הצעיר, שהוא היום בן תשע כבה הביתה אחר שלושה ימים מבית החולים והנה טלפון מצלצל. האמהות של הילדות שהסיעה לבתי הספר התחננו שתשוב לעבודה. לא היה לה כוח אפילו לרדת במדרגות אך בעל סוג עבודתה נאלצה פעמיים ביום להביאן ולהשיבן חזרה, אפילו חופשת־לידה מלאה לא היתה לה.

לפני מספר חודשים ביקרה בארץ הרבנית מסטמר מארה"ב ומי נבחרה להסיעה וללוות אותה כל ימי שהותה כאן? לא אחרת כאשר ססיל. כמובן שססיל הסירה את כל התמונות של חב"ד מן האוטובוס בשעה שליוותה את הרבנית.

לא בכדי אמרו חז"ל: פרנסה בהיתר ולא באיסור, בנחת ולא בצער, בריוח ולא בצמצום.

מה חדש?

מברשת ו„אמבטיה" לשיניים תותבות

חברת "כ.צ.מ". משווקת בימים אלה „אמבטיה" לשיניים תותבות המכילה מגבה המחזיק מעמד כ־7 חודשים.

הקופסא היגה תחליף לכוס השקופה אשר בתוכה שמים את השיניים התותבות, היא עשויה מחומר קשיח ואטום אשר לא ניתן לראות דרכו. ופותרת בעיה אסתטית של שיניים תותבות הנראות מבעד לכוס השקופה. בצבעים: ירוק, כחול לבן וצהוב.

מחירה 8 ש"ח וניתן להשיגה בכל בתי המרקחת וברשתות סופר־פארם.

המברשת לשיניים תותבות — היא פרי מחקר של שנים רבות, היחידה מתאימה לקציים כך שלא יצטרך להקציע כה רב בניקוי השיניים. למברשת סיבים מניילון בצורת הצי המתאימים למבנה השיניים, ובאחור — סיבים נוקשים בצבע כחול להוצאת שיירי האוכל מבין השיניים. בצבעיה: לבן כחול ואדום.

מחירה — 7 ש"ח ואף אותה ניתן להשיג בבתי מרקחת וברשתות סופר־פארם.

מסטיק דל קלוריות

„קסיליגם" — גומי־לעיסה המכיל קסיליטול במקום סוכר, הופיע לאחרונה בשוק. הקסיליטול הוא כוהל של גלוקוזה, המיוצר מחומר ממתיק טבעי דל־קלוריות. בשונה מן הסוכר הלבן, שהוא הממתיק של רוב סוגי „המסטיק" אין הקסיליטול נדבק לאמייל של השיניים לא גורם לעששת ואינו מוסיף קלוריות ריקות לגוף. עצם הלעיסה מקטין הצורך באכילה. ולכן חשוב שהמוצר החדש מכיל 2 קלוריות בלבד כל יחידה.

„הקסיליגם", בטעמים של מנטה ופירות, המשווק על ידי טבעיד הבריאות וניתן להשיגו בבתי מרקחת ובבתי טבע.

הטבעולים

שני מוצרי טבעול חדשים, הראשונים בסדרת מוצרי הארוחה החדשה של המפעל — יצאו בסוף השבוע לשוק.

הראשונים הם — חטיפים חמים מן הצומח שהם שניצלונים מצופים בתוספות בקרח כ־18 גרם כל אחד.

„הטבעולים" ארוזים מוקפאים, ומוגשים חמים בתוספת יק. (זמן החימום בתנור חום בינוני כ־10 דקות כל צד).

מוצר נוסף בסדרה הוא בורקס במלוי טבעול, במשקל כ־30 גרם כל אחד, הממולא בתערובת „בשר" צמחי טחון של טבעול.

המחיר המומלץ לצרכן:

חטיפים חמים — 6.4 ש"ח לאריזות 400 גר'. בורקס 5.45 ש"ח ל־400 גרם.

הלמה משווקת סדרה חדשה של מרקים מוקרמים.

„מרק מוקרם" הוא מרק חלבי נמס במים. אין צורך לבשל. יוצקים מים רותחים בכוס, ערבבו קל המרק מוכן.

בסדרה החדשה, ארבעה מרקים: פטריות, אספרגוס, ירקות ובצל — בכולם תוספת קרוטונים.

המחיר המומלץ לצרכן הוא 2.69 ש"ח (כולל מע"מ) לקופסא.

נוזל כביסה חדשה

נוזלים במקום אבקות, זהו המהלך החדש הנקלט במהרה בישראל. אחרי שבים שלושה נוזלי הכביסה הראשונים מצטרף עוד אחד למיבחר, בשם „דנה פרפקט". יחודו — בתוספת מרכך כביסה לחומר הניקוי. בנוזל כביסה אין צורך בתהליך ההמסה לתפקודו למוסס את גרגירי האבקה במכונה. בבקבוק החדש כמות ל־28 כביסות במחיר 11.95 ש"ח.

בארה"ב משתמשות כבר למעלה ממחצית הנשים בנוזלי כביסה. אצלנו — המוצר עדיין חדש אבל מנסיונו הוא נוח ויעיל, חבל רק שכרגע עודנו יקר מן האבקות אליהן התרגלנו.

מה נצפה מה צפוי

ברדיו * בטלוויזיה

בטלוויזיה

* „מסך אישי" (מוצ"ש, 22.35) — איך מנער מארח הפעם את חבר הכנסת מאיר שיטרית.
* „ארמון המלוכה" (מוצ"ש, 23.10) — הפרק האחרון: טום מאוהב ברות, אך כל ביק מגדל — אבי המשפחה — מתנגד לקשר בין השניים. טום גם לא הצליח עד כה למצוא את פרנסתו בכתיבה, והוא חושב לחפש את עתידו בארץ אחרת. אבל אסון פוקד את משפחת מגדל, וטום נרתם לעזור לה.
* פסוקו של מקום — מבט אל גבי (מוצ"ש, 00.00).
* „שושלת" (א', 21.50) — קירבי מצליח לבין כי יתרבשה. ג'ף מקנא בראותו את פאלון יוצאת עם מיכר דה־וילביס. אדם אומר לקירבי, כי הוא מוכן להיות אב לילדם. בנשף גדול מודיעים בלייק וקריסטל על כוונתם להתחתן שנית.
* משדר ספורט כיתה — כוכבי המזרח נגד כוכבי המערב בליגת האנ.בי.איי. מהודסל (א', 23.45).
* „הצפון והדרום" (ב', 20.03) — וירג'יניה מנצלת את קשריה בקונגרס לעשית אתות; איזבל, אשתו של סטנטן הזארה, זוממת על עסקה לקניית מתכת בזול עם סוחר מפוקפק כדי לייצר תותחים ולמכרם ברווח גדול לצבא הצפון; אהובה של בנם לשעבר בגלה לאחר כי לבנם יש עסקים בלתי כשרים.
* לקט מתכנית „אלגרו" (ג', 20.02) — משתתפים: יצחק שטיינר, אריה ורדי, סנדרה גינבון, אהרליה קליבסקי ואורחים מתמודדים.
* „גן העדן המובטח" (ג', 22.20) — הפרק האחרון: „ירושת סימקוקס". הנרותי משתכנעת כי עליה לספר למשפחה כי הורית האמיתיים של ערלות. בוריס סימקוס מוצא טעות בפנקסים של מבשלת השיכר של סימקוקס. כריסטופר קמפנפלס מגלה, כי לסלי סימקוס שיקר כשהוכיח את חברותה של שרלוט בארגון נגד מלחמה גרעינית, אך לסלי מטפל בעניין כי ראוי והוא יוצא ממנו חוק משהו. פרדי ואגנס נפגשים ומשוחחים על העבר ועל העתיד.
* „מסך אישי" (ג', 23.10) — אחוד כינור מארח הפעם את יו"ר ההסתדרות הציונית העולמית, שמחה דיניץ.
* פסוקו של מקום — מבט אל אפס דנים המקראית (ג', 23.45).
* „מדור לדור" (ד', 22.00) — בתאריהם: דוד גלעדי, העתונאי יוסף לפיד והנכד יאיר לפיד. משפחת לפיד, שלושה דורות של אנשי עט, כולם בעיתון אחד, כך שוחחות על גישותיה למורשת ישראל ועל המקצוע העיתונאי.
* תעודה: „מקור החיים" (ה', 22.00) — הסרט מנסה לעמוד על שאלת המקור של החיים, היקום האדם. הסרט מנסה ללמוד כיצד נוצר היקום, האם יש „חומרי חיים" במטאוריטים, כיצד התחילו החיים על פני כדור הארץ, האם מקורו של הגזע האנושי, על ענפיו השונים, הוא מקור אחד, מה מקור השפות השונות ומהי האבולוציה שלהן. התכנית מנסה לעמוד גם על ההתפתחויות האפשריות בעתיד.

בטלוויזיה הכללית והלימודית לילדים ולנוער

מוצ"ש

13.15 : התרסינה כשחור — שינויי הצורה סרט המתאר את תעשיית התרסינה בסוור; הפקת התרסינה מהמטבע, ציבוריים שהחומר עובר במעבדת הכפטל ועיצובים שנעשים מהחומר.

14.40 : ההגדה לבית פורסיים — פרק 4 — בין מתארסת לאדריכל פיליפ בוויי. טומס שוכר את בוויי לבנות לו בית חדש ברובין היל.

15.30 : מפגשי בראשית — פרשת „יתרו" — שיחתו השבועית של הפרופסור אוריאל סימון.

יום ראשון

16.00 : הקוסם מארץ עוץ — סדרת אנימציה חדשה בת 52 פרקים, המבוסס על הסיפור הקלאסי של פרנק באום. דורותי היא הבת המאומצת של הדוד הנרי והדודה אמי. יום אחד פגעה סופת צקלון בבית והעיפה את הבית עם דורותי וטוטו הכלב לארץ עוץ. היא יוצאת לחפש את הקוסם מארץ עוץ שיעזור לה לחזור הביתה, ובדרכה היא פוגשת חבורה שלמה. יחד הם יוצאים לחפש את הקוסם מארץ עוץ שימלא את בקשותיהם. בדרכם הם עוברים הרפתקאות וסכנות רבות.

16.25 : מכשפ"ותה מכת שנית — פרק 9 — היכן מנסה לעזור לדבי בחיפושיה אחר הציפורה. 9. הם מגיעים יחדיו לארמון, שבו פוגשים מלך המשחק במשחק הזהות.

יום שני

14.05 : מבע־צמיחה — ריקבון 4 — פציעות הרי געש, התחוממות, התפרצות וכיצד הרים אותן מראש. ביתה הריקבון לא רק בצמחים אלא גם בתרבויות.

15.00 : קשר משפחתי — משפחת הן מאושרות עם דייר חיים עומר. דפנה בת עשר וחצי פותחת פתח היסטורי מכל טיפול רשאי או בליקה. דינה עומר מלמד אותה ואת בני משפחתה טכניקה כיוחדת — שבעזרתה ניתן להתגבר על פחדים.

15.55 : גויה — פרק 2 — צייר המלך — גויה מתוודע לחוג משכילים סרייאים המפגישים אותו עם רעיונות ליברלים. הוא נשבע אמונים למלך דון קרלוס הרביעי וזוכה בתשרת צייר המלך. גויה זוכה להערכה רבה, בן נולד לו. בהיותו בן 45 הוא לוקה במחלה בלתי ברורה. תוקפות אותו הזיות, ושמיעתו נפגעת.

יום שלישי

14.05 : פרס קולנוע — יום לאחר הזירה — סיפורה של אנה, נערה משרדת העובדת בביתו של מבשל שר כך אמיד. בייחד היא פוגשת בעבר בלמן צעיר מלונדון, המתחיל לכתוב אליה מכתבי אהבה. אנה אינה יודעת לקרוא ולכתוב כתלכה ומבקשת מגבירתה לכתוב במקומה. במהלך מערכת ההתכתבות הזאת מתפתחים יחסים מיוחדים בין המחזר לכותבת.

18.00 : „המרובבים" — סדרה משעשעת בת 26 פרקים, המתארת חווי של תלמידי תיכון. הסיפור מתמקד בארבעה „מרובבים" — „יורמים", המנסים להשתלב בכל מחזור בתי ברית המקובלים — „הנודים".

יום רביעי

15.25 : התחרות הסנים — שני זוגות גברים נפגשים כדי לשחק משחק טניס. תוך כדי המשחק מתגלה האופי השונה של המשחקים.

16.10 : שביל באמצע שביל־בצד — טיול הכבוב: קטראן — שינות צוקים (עין פשחה).

יום חמישי

17.30 : „הגומונים" — סדרה של וולט דיסני בהנפשה. הרפתקאות משעשעות של שישה גמדים מיוחדים בעבר. האגדה מקורית לפני שנים רבות בגנע אריב וביושן — „הגמדים". הם היו בעלי כוח לעשות קסמים. חיו בשלום ובהרמוניה עם בני האדם. אך מכיוון שבני האדם ביקשו לגלות את מקור כוחם בקסמים הם נסוגו לאט לאט לעולם משלהם מתחת לפני האדמה. עם חלוף הזמן האמינו בני האדם שהגומונים קיימים רק באגדות.

17.55 : דיוויד קופרפילד — הפרק השני: לאחר שאמו של דיוויד התחתנה עם מורדסטון, באה אחותו לגור בביתם כסוכנת בית, וגם היא מיררה את חייו של דיוויד. האנשים החלשים, שלטובתו של דיוויד יש לשלוח לבית ספר, אך גם שם חייו אינם קלים.

18.25 : „הגיע הזמן לשוק" — נושא התכנית של אבשלום קור הוא הפעם: „בקבוק ריבוע במלא".

בדרדי ו

* „קבלת־שבת" — פרשת „יתרו" (א') עדיף, 15.00.
* „מלווה מלכה" (א') מוצ"ש, 1.10 — הסדרתי מחלה בקרבך" — פגישה עם הרופא לרפואה בהלכה ד"ר שלמה שיש. לד"ר שיש יש גישה חדשה ברפואה — גישה יהודית. עורך משה חן.
* „בעין בוחנת" — שאלות ותכניות במחלוקת (ב') ראשון, 18.06.
* „עם ישראלי" — מוסף לענייני היהודים בעולם (ב') ראשון, 19.35.
* „שלום לבן דודי" — פיוט וברכה בשירה חי — בעריכת שבתי ביבי (ב') ראשון, 20.05.
* „בינינו לבין עצמנו" — שיחות עם מאזינים בשידור חי (ב') ראשון, 23.05.
* „תפוח ועץ" — תכנית על הקשר בין הורים לילדיהם (א') ראשון, 22.05 — הפעם: „תאוגים".
* „שעה תפשית" — מגזין שבועי לענייני חינוך (ב') שני, 18.06.
* „מולם המכירות" — מצעדי הפזמונים המסורתיים — בעריכת שבתי ביבי (ב') שני, 20.05.
* „קפד ראשי" — חידונים מגויגים בהשתתפות המאזינים — עם שמוליק רוזן (ב') שני, 22.05.
* „אצבע על הדופק" — שבועון בענייני בריאות ורפואה (ב') שלישי, 18.06.
* פרקי חזנות „בבקשתך" — בעריכת אברהם סלומון (ב') שלישי, 20.05.
* „שנינו יחד וכל אחד לחוד" (א') שלישי, 22.05 — הפעם: „מריבה בין בני הזוג" — עם הפסיכולוג ד"ר אריאל לשם העובדת הסוציאלית שרה איזנר.
* „האוניברסיטה הפתוחה" — „יהדות ארצות־הברית — ממהגרים לאמריקנים" (א') רביעי, 15.27 — הפעם: „דיוקנה של קהילה של יהדות ארה"ב וגיבושה" — פרופ' אריה גורן.
* „ציונים ופקודים" — מבחר שירים ביידיש (ב') רביעי, 20.05 — הפעם: לקט שירים על הנושא „שירים וצבעים".
* „מחפשים את המטמון" — בעריכת זאב עבר (ב') רביעי, 22.05.
* „שורשים" — שבועון לענייני פולקלור ועדות (ב') חמישי, 20.05.
* „יש לי חלום" (א') חמישי, 22.05 — הפעם: עם הפסיכולוגים גליה רבינוביץ ואבי ברמן.

הערוץ השני

מוצ"ש

18.30 : יומנה של אנה פראנק — מחזה טלוויזיה — חלק שני.

19.10 : מחול — שיתוף פעולה בין להקות מחול צרפתית ואמריקנית בריקוד — „בבאטרי פארק" — ניו־יורק.

19.20 : פרס מחשבים לשימושם של נכים — סיפור אמריקני.

19.30 : „בעיירה קלנר" הפעם: „האמורנות". חבורת הגברים של העיירה מתכנסת בחנותו של פנסיקרוס. לאורלנדו הדייג הצעיר יש בעיה: אשתו איננה חולה מלפטנה. סם יאנג, שתמיד תשובה בעין לכל, מציע שאורלנדו ישים שק על ראשה של אשתו. אורלנדו אכן פועל על פי הצעתו. עכשיו לחבורת הגברים יש עסק עם נשים של העיירה.

20.00 : לקט שירים עבריים.

20.20 : „כלכלה ללא קלקלה" — מושגי יסוד בכלכלה. פרק חמישי: „בצינורות המקובלים".

20.30 : „גנבים" — דרמת מתח בריטית. אדי — עבריין מקצועי שזה עתה השתחרר מן הכלא, מחליט לעולם לא לחזור עוד לכלא. לפרוזר אין תיק במשטרה ומייעדים אותו לביזה. אולם אדי חש בוז כלפיו, מכיוון שלדעת אדי לפרוזר אין האומץ תמיד נחשב אצלו יותר מכל. בכל אופן פרוזר הוא זה הבוחן פשיטה על כספת ובה 30 אלף דולאר, ואדי מתבקש לצמוד בפיתוי. הדרמה מלווה פשיטה זו מתהליך תכנונה ועד לביצועה הדוקע המבהיים בשיא עצר נשימה.

21.45 : להיט בראש.

יום ראשון

18.30 : „קיטבה — האריה הלבן".

19.00 : „האחים". פרק עשירי: העתיד של חברת האחים המוזר נראה בטוח מבטיח לשהצליחו למנוע את ביזו ההשתלטות של פר' ג'ה בר...

ד"ר. דיוויד המוזר מצפה לעוד התרחבות של החברה בעתיד. פריחת מגיעים בצרים אחרות, הנדלת צי המשאיות בכל המדינה ד' אפילו קניית אוניות מכולה למסחר עם אירופה. בריאן שותף לכיוונים, הזאת, אדוארד לעומתם זהיר יותר, וב'ניפר משתדלת שלא להתחייב. הקשרים בין אדוארד וג'ניפר מקשים על האחרים. ב' שביל בריאן העתיד בעסקים נראה מבטיח, אבל בתחום חיי הנישואים התחזית הגרוע.

20.00 : „תצפית" בתוכנית הפעם: 1) דג עם חוק ומוזיק לאוזניים. 2) הורות המשטרה. 3) אמצעי הגבה. 4) צילומים מקרוסקופיים.

20.30 : „תולדות הצילום בקולנוע": פרק שביעי (האחרון). פרק זה מתוודע אותנו לימי הקולנוע הראשונים, כאשר נעשה מעבר מתמונות צילום אל תמונות נעות. עוד בתחילתו: על צעצועים ויקטוריאניים שהיו מאד פופולאריים בימים ההם משום שאפשרו אשליה של קבלת התמונה נעה.

21.30 : סוף.

יום שני

08.30 : משפט דמיאניוק — שידור ישיר.

18.30 : „בוא אחרי". פרק שביעי (האחרון): מרדף ימי מותח בין דמיאים במנוסה לבין הרודפים אחר על ספינת הדייג „ביטוח". קולונל גיינס השבויים שלו — המדינאים האפריקאים המסופים — בדרכם דזרומה, על סיפונה של „המפריונה". הם הצליחו לחמוק מהמשטרה ומהצי הים, אולם יש מי שמתחקה אחר עקבותיהם: סיד רי בנו עוד, ללין יש תוכניות משלה.

19.00 : „אנה קרנינה" — פרק רביעי: ורונסקי ואנה מתחבטים בבעיית הריבה של אנה ולא מגיעים לכלל פתרון. במירוץ סוסים, אשר בו משתתף ורונסקי כרוכב, נמצאים כצופים אנה וקארנין בעלה; כאשר מועד סוסו של ורונסקי והרוכב נופל, נבהלת אנה להיסטריה מול השם לחייל של ורונסקי. התגובות מעוררת לגלות כוחלת, קארנין מחליט לפרוש; קארנין יודע שאשתו היא אוהבת של ורונסקי. הוא מאיים עליה כי יאגב את בנה ממנה. ומצווה עליה לא לראות את ורונסקי. לפטרסבורג. למרות שאת ורונסקי בביתה אנה לתביעתו של קארנין חוזרת לבנה פטרסבורג.

20.00 : תקציר משפט דמיאניוק. (אם משכו עיצומי העובדים בטלוויזיה החינוכית בשדר את „חסד" הסדרות המסומנים. ההרצאת קינוס נחשפים אם אם בידי מרעים המצטופים במקום אוקיינוס. סרט היוקדי־מדעי זה. חושף נישה זורשה להבנת המשאבים הצפויים בים).

20.30 : סוף.

21.30 : דיוקן: רחל מרגוט.

יום שלישי

08.30 : משפט דמיאניוק — שידור ישיר.

18.30 : „קיטבה — האריה הלבן".

19.00 : „האחים". פרק אחד־עשר: מרי המנוח, המחליטה מתותקה לב בי ארוחה, ותורת במפתיע הגיונה בדיוק לזמן שברברה קינגסלי מי מכונת מסיבה ליום־הולדתה השמונה־עשר. ברברה המזמינה כמובן את אדוארד, אשר נמצא לאחרונה ביחסים מצויינים עם אמה. מרי המזור איננה מסגלה לשאת את הרעיון שבעלה אדוארד יתחתן עם פאולה של אבי'ה, והיא מוכנה לעשות כמעט הכל כדי למנוע זאת.

20.00 : „אנטומיה של הר־געש". חוקרים של הרי געש חזו את מועד התפרצותו של הר־געש סנט הלנס שבמדינת וושינגטון בארה"ב (במאי 80'). הסרט מנתח את תופעה הרי הגעש בעזרת חוקרים ששהו במקום, ומביא תמונות נדירות ממקום ההתפרצות.

21.00 : תקציר משפט דמיאניוק (אם משכו עיצומי העובדים בטלוויזיה).

יום רביעי

08.30 : משפט דמיאניוק — שידור ישיר.

18.30 : „עניין פתוח" — שיחות עם בני נוער. הפעם על ביקורת עצמית.

19.00 : „אנה קרנינה" — פרק חמישי: אנה חוזרת לסנט. פטרסבורג. קארנין דורש לחזות כתנאים לשמור על ניהול שהוא. משתחרר לזימון עם ורונסקי. אנה מגלה לבעלה שהיא בהריון ועומדת ללדת את ילדו של ורונסקי. קרבות אידוטו המפרש של קארנין. נפגשת אנה בביתה עם ורונסקי. בבאתו נתקל ורונסקי בקארנין. קארנין מתקלל, אולם חוזר בו־כה שעכבה מאוחר יותר. קארנין מודיע לאנה שהחליט להתגרש ממנה ושמירושה יהיה אצל דוהות. אנה במבוכה.

20.00 : קלאסיקה ב־2 : קונצרט בלהימינר לצילו ולתזמורת מאת שובט. סולן: מיכאל בייסקי.

20.30 : תקציר משפט דמיאניוק (אם משכו עיצומי עובדי הטלוויזיה החינוכית בשדר מוסיקת נשמה — חלק שני).

21.00 : סוף.

21.15 : „פלאינג פיקסט", להקה שזכתה לאהדה נכונה הציבורים בשנות השישים העשבים.

יום חמישי

08.30 : משפט דמיאניוק — שידור ישיר.

18.30 : „קיטבה — האריה הלבן".

19.00 : „האחים" — פרק שנים־עשר: הרי קארטר מכיר שהוא בעצם מרד, ובכל מקרה יצטרכו המבוגרים להיפטר ממנו. ברבוסון, לכל אחד מן האחים יש בעיות אישיות. נישואין בין ג'ניפר ואדוארד לא נראים מעשיים בשלב זה. אך, אשתו של בריאן, צריין אצל הדירה ביחד עם הילדים. אדוארד מחליט להיפגש עם ידידה משכבר הימים — נגסי. מרי המזור מגלה זאת באקראי, ואיננה מאבדת זמן לגלות את החדשות האלה לג'ניפר.

19.50 : „בקרוב בערוץ 2" — סקירה של מבחר תוכניות חדשות שיוקרנו בשבוע הבא.

20.00 : תקציר משפט דמיאניוק (אם משכו עיצומי עובדי הטלוויזיה החינוכית בשדר תוכנית אחרת).

20.30 : „גמל תעופה בן גוריון" — סרט תיעודי המתאר את הפעילות במשך 24 שעות בשדה התעופה.

21.00 : סוף.

יה החינוכית בשדר את „מוסיקת נשמה" — חלק ראשון).

21.30 : סוף.

פינת הבול

מאת חיים לגלבן

משחקי החורף האולימפיים, התחרות הגדולה המביאה את ספורטאי החורף הגדולים בעולם, שוב יצויינו על בול דואר מבצעי של ארצות הברית.

שירות הדואר של ארה"ב הודיע, כי משחקי החורף האולימפיים לשנת 1988, היו בא ב־10 בינואר 1988 באנקורייג' אלאסקה, טקס ההופעה נערך בבניין הכנסים על שם וויליאם א. איגן.

אנקורייג' נבחרה על־ידי הוועד האולימפי האמריקני הוועד האולימפי הבינלאומי שוקל את מועמדותה לאירוח משחקי החורף האולימפיים של 1994.

הבול לציון משחקי החורף האולימפיים

משחקי החורף האולימפיים

בן 22 סנטים יהיה הבול האמריקני ה־15 היוצא כדי לציין משחקי חורף אולימפיים.

בגליל בקרים, משחקי החורף של 1988 שייערכו בקלגארי, אלברטה, קנדה, יהיו ה־15 הנערכים מאז הופרדו המשחקים האולימפיים לאירועי קיץ וחורף נפרדים, ב־1924. הראשון מבין בולים אלה של משחקי החורף האולימפיים היה לציון המהדורה הראשונה כסוג זה שנערכה בארה"ב משחקי 1932 בלייק פלאסיד, בניו־יורק.

הבול השני ציין את חורת המשחקים לאמריקה ב־1960, כאשר הם התקיימו בסקוואו ולי, קליפורניה, מאז 1972 הוצא בול אחד או יותר לכבוד כל אולימפיאדת חורף.

בול המכון של 1988 צויר על־ידי בארט פורבס מדאלאס, טקסאס, שצייר את בול אביגיל אדאמס ב־1985. הבול מראה את גולש הסקי המורד במורד הר מעבר לשני מוטות אבנים של שער הסלאלום. הצבע הכחול על השמיים ועל בגדי הגולש יוצרים ניגוד חזק בין הרקע של השלג של הצל, ומוסרים בצורה דרמטית את תנאי המורד הקשים בהם מתמודדים ספורטאים אלה.

בעוד שציורו של פורבס מציג קווים אלכסוניים חזקים, מהפינה השמאלית העליונה ועד לפינה הימנית התחתונה, הרי השורות האנכיות והאופקיות של אותיות דפוס שהגודל, עיצבו הטיפוגרף ברהרד הגמסון, מהמקמות בפינה השמאלית התחתונה, כשהן כאילו מאזנות את הגולש.

בעוד כמנגון להמתוכב על השפה התחתונה. המילים „אולימפיאדה 88" מופיעות בבד, לאורך הצד השמאלי של הבול, ומצורפות ל־22 ארה"בי שלרוחב הבסיס. מעל המילה ארה"ב מופיעות הטבעות האולימפיות המוכרות. סקי המהלקה והגם צבעי הגוונים העיקריים באולימפיאדת החורף מתוך 17 מקצועות התחרויות. שני ענפי ספורט אלה כבר הופיעו בעבר על בולים אמריקניים. בול משנת 1932, לדוגמה, מתאר גולש סקי וגיישא באוויר, כי בזהו מתמזה בקפיצה „שילוב נורדי", המשלב סקי בשטח פתוח עם קפיצות סקי.

הבול בעריך של 22 סנטים, ראה אור כאמור ב־10 בינואר 1988. גליון הדואר בכיל 50 בולים בגודל 39.4x25.2 לכל בול. הם נדפסים בשיטת גרבורה בצבעי אדום, צהוב, כחול, שחור ולבן. שירות הדואר של ארה"ב, גם מצפיע חותמת דואר מיוחדת לציון הופעת הבול המיוחד, המוקדש למשחקי החורף האולימפיים לשנת 1988.

בכוונת הגדולים שמבירתם הופסקה

השירות הבולאי שחדל לפרסם כבירה הבולים שמכירתם הופסקה, הבולים הופיעו בתקופה של החדש מאי 1985 אפריל 1987. בבייחוד בביין את הכמויות של בולים הנוכרת שהופיעו בשוגג. למשל, גליון מוכרת נהגית שהופיע ב־23 בספטמבר 86' נמכר בכמות של 208 אלף גליונות בלבד; גליון מוכרת, לתערוכה הבולאית, שראה אור ב־3 ביוני 1986 נמכר בכמות של 231 אלף יחידות; גליון שהופיע — 24 בפברואר 87 — 201 אלף; ואילו ...